

Emlékkönyv a nagygalambfalvi iskola első írásos említésének a 450. évfordulójára

Nagygalambfalva – 2016

Felelős szerkesztő:
Bálint Hajnal

Szerkesztők:
a Nagygalambfalvi Általános Iskola munkaközössége és volt pedagógusai

Szerzők:
András Réka, Bálint Hajnal, Benedekfi Anna, Bocskor Kinga Éva, Csíki Margit, Derzsi Pál, Kányádi György-Attila, Kecseti Ernő, Sándor Irén, Sándor György, Székely Dalma, Székely Emese, Szabó Ilma, Tóth Levente

Korrektúra:
Zsidó Annamária

Felelős kiadó:
Villa Galamb Rák tava Egyesület, Nagygalambfalva

Számítógépes tervezés, tördelés, borítóterv:
Fülöp Lóránt

Nyomda:
Expert-Print, Székelyudvarhely

Borítókép:
Mihálydeák Antal

ISBN 978-973-0-22558-7

Nagygalambfalva – 2016

Kányádi Sándor:

Öreg iskola ünnepére

bennünk is vásnak a lépcsők
bennünk is öregednek -
újulnak a falak

halálunkig halljuk a csengőt
nyelvünk magányos
márvány-tenger partján
milliom rodostóban
zágont

dúlások
üszkös falak
karantén
könyvtelenné árvított
bibliotékák

isten- s embercsapása
mi minden volt
s mi jöhet még
ünnep előtt
ünnep után
addig vagyunk-leszünk
amíg a lépcsők bennünk is
vásnak-vénülnek
s újulnak a falak amíg
halljuk a csengőt
s benne a tengert
és minden rodostóban
zágont

1981

Tisztelt olvasó!

Ön, aki ezen emlékkönyvet lapozgatja, betekintést nyerhet a Nagygalambfalvi Általános Iskola életébe, régmúltjába, jelenébe – s, talán megértheti, hogy micsoda erő forgatja azokat a fogaskerekeket, amelyek 450 éven keresztül működtették ezt a létesítményt.

Csodálatos dolog érezni, hogy elődeink közel fél évezrede már felismerték a tudás fontosságát, ezzel együtt annak átadását is. Munkámban, a sokasodó tennivalót igénylő életben lépten-nyomon tapasztalom, milyen nagy szükség van a szaktudásra, a természet és társadalom összefüggéseinek megértésére, világszemléletünk alaposságára. Ismeretek, tapasztalatok nélkül bizonyosan tehetetlenek lennénk.

Nagygalambfalvi születésű vagyok. Életemet alapvetően meghatározza az, hogy ennek a rég született intézménynek a diákja lehettem. Elevenen élnek bennem a régmúltat idéző emlékek: népes osztályközösségek, megfiatalodott tanári kar, lelkes hangulatú tanórák, pezsgő pionírélet, érdekes kultúrműsorok, izgalmas versenyek, apró gyermeki csínytevések. Örömömre szolgál, hogy alkalmam adódott nyilvánosan is kijelenteni, engem mennyire kedves, felejthetetlen emlékek kötnek ehhez a tanintézethez, iskolatársaimhoz, oktatóimhoz!

Kezdetben ijedten, félénken, majd egyre kíváncsibban figyeltük nevelőink szavait. Szorgalomból nem volt hiány, de munkából sem! Azok a hosszú, őszi mezőgazdaságban eltöltött gyakorlatok… Azok a percek, amikor egyengettük a földet, lapátoltunk a két hársfa mögötti területen, hogy egy simább sportpályát kapjunk eredményül. Ez megtanított bennünket az elvégezett munka örömére, s arra, hogy mindenre, amire vágyunk keményen meg kell dolgoznunk. Végül, erre

a bizonyos helyre felépült az új iskola épülete. A mutatópálcától az iskolai egyenruhán át jutottunk el oda, hogy naponta elsajátíthattunk különféle tudományos ismereteket, gyakorlati képzéseket, fegyelmet, tiszteletet, rendszeretetet. Később, felnőtté érésünk után is mellettünk álltak, támogattak gyerekkori mestereink. Köszönet és hála jár nekik mindezért!

Évek, évtizedek, hétköznapok, ünnepnapok, vidám, gondterhelt időszakok teltek el az iskola és a falu életében. A hozzáértés, tenni akarás és összefogás az utóbbi időkben megváltoztatta a falu arculatát. Az elmúlt 450 év alatt ebből az intézményből feltarisznyálva kiváló mesteremberek, tisztességes szakmunkások, neves tanárok, tanítók, lelkészek, mérnökök, orvosok, művészek bizonyították, bizonyítják, hogy az itt elvetett mag jó termőföldbe hullott.

Gyakorló vezetőemberként rájöttem, hogy a mostani idő nem a siránkozás, kesergés kora. Cselekedni kell, keményen dolgozni, állandóan tanulni, és másokat is oktatni. Napjaink ifjú és felnőtt generációjának feladatát, mindannyiunk küldetését Széchenyi István gondolataival lehet a legjobban összefoglalni: *„Tiszteld a múltat, hogy értsd a jelent, és munkálkodhass a jövőn!”*

Gyerkó Levente polgármester

Kányádi Sándor szülőfaluja iskolájának udvarán 2009-ben

„omladó falú cinterem
repedt harangú torony
korhadó hársfán zümmögő
gyermekkorom
kidőlt-bedőlt idő
süppedt sír mohos kövek
egyszer mindenkit
elfelejtenek”

Kányádi Sándor:
Öreg ének

Kedves Olvasó!

Húsz évvel ezelőtt jelent meg iskolánk első évkönyve, a Memento. Időközben teltek az évek, és ahogy az évfordulók száma 450-re gömbölyödött, úgy kerekedett az évkönyvünk új kiadása is gazdagabbra, színesebbre.

Köszönhetően a diákoknak, a pedagógusoknak és a község teljes lakosságának az elmúlt hónapokban sok visszaemlékezés, régi fotó és dokumentum gyűlt össze. Mindezeket feldolgozva tárjuk önök elé a Nagygalambfalvi Iskola négy és fél évszázados történetét.

Most először olvashatják az 1566. május 11.-én keltezett Kaczay végrendelet eredeti szövegét, majd nyomon követhetik a galambfalvi oktatás történetét egészen napjainkig. A nagygalambfalvi iskola története mellett helyett kapott az óvoda és a kisgalambfalvi iskola is. Ugyanakkor izgalmas lesz megkeresni és megtalálni a saját, illetve a szüleik, nagyszüleik nevét és arcképét az osztálynévsorokban és a képeken. A saját iskolai élményeik is előtörnek majd, ha elolvassák a volt diákok és pedagógusok visszaemlékezéseit.

Egészítsék ki bátran az itt leírtakat, sőt akkor sem sértődünk meg, ha kiigazítanak. Mi ezt tovább adjuk a következő generációnak és ők, majd tovább írják, kerekítik a történetet az évkönyv harmadik kiadásában.

Reméljük, hogy az iskola évkönyvének új kiadása jelentősen lelassítja majd a felejtést, amiről a költő beszél és a benne szereplő személyek neve még sokáig fennmarad.

Bálint Hajnal igazgató

memento
450

FEJEZETEK A GALAMBFALVI OKTATÁS TÖRTÉNETÉBŐL

„Innen csak indulni lehet,
s aki indul, visszajöhet.”

Kányádi Sándor

Barázdák közt **Sütő-Petre Rozália**

450 év üzenete

450 évvel ezelőtt Kaczay Ferenc végrendelkezett. 450 évvel ezelőtt – a kor szokásához híven – a falu írástudója volt az, aki papírra vetette gondolatait. Majdnem félezer év telt el azóta, hogy Galambfalván ez a testamentum megfogalmazódott, és szinte felfogni sem tudjuk, milyen hatalmas jelentőségű pillanat ez nekünk. Nemcsak egy tehetős 16. századi galambfalvi székely vagyonszerzését, a családtagok életét, a korabeli öröklési szokásokat ismerjük meg a végrendeletből, hanem olyan művelődéstörténeti adalékkal is szolgál számunkra, amitől büszkének, igazán „pompásnak" érezheti magát minden galambfalvi: már négy és fél évszázaddal ezelőtt ebben a faluban oktatás folyt, már négy és fél évszázaddal ezelőtt a helyi egyházközség a prédikátor mellett iskolamestert is képes volt eltartani, sőt neve is van a skólamesternek: *Galambfalvi Pál diák*.

A végrendelet olyan művelődéstörténeti és oktatástörténeti részleteket tartalmaz, melyek miatt méltán lehetünk büszkék mindannyian. A 16. századi falusi iskolamesterekkel kapcsolatos gyűjtésekben tucatnál is kevesebb a név szerint is ismert tanító, bár tudjuk, hogy már az 1500-as évek elején az elemi iskolák széles körű hálózata működött Székelyföldön. Ezekben az iskolákban a falusi gyerekek vallási, erkölcsi oktatásban részesültek, többnyire latin nyelven. Írást, olvasást, számtant ekkor még csak a városi plébániai iskolákban oktattak. A reformáció terjedésével egyre nagyobb hangsúlyt kapott az anyanyelvűség, de szintén a korszak eredménye, hogy ráirányította a figyelmet az iskola, az oktatás fontosságára. A század végi falusi kisiskolákban már az alapvető vallásos ismereteket kérdés-felelet formában összegző katekizmust is oktatták anyanyelven, azaz magyarul.

Galambfalvi Pál diák tehát épp abban a rendkívül izgalmas időszakban végezhette tanítói szolgálatát Galambfalván, amikor a falusi iskolák tanítási nyelve a terjedő reformáció hatására anyanyelvűvé, azaz magyarrá vált. Felfogni is nehéz, hogy mekkora „reformot", milyen gyökeres változást jelentett ez az akkori emberek mindennapi életében. Károli Gáspár gönci református lelkész épp az ezt követő évtizedekben készítette el a Biblia első teljes magyar fordítását, mely 1590-ben jelent meg nyomtatásban Vizsolyban. A 16. század második fele tulajdonképpen a magyarnyelvűség a jutása, az írott magyar nyelv megszületése. A folyamat beteljesülését a magyar nyelvű Biblia megszületése jelenti, de szűkebb hazánkban, szülőföldünkön ennek kézzelfogható eredménye a falusi iskolákban elterjedő magyar oktatási nyelv.

Galambfalván ennek egyértelmű bizonyítéka, hogy Kaczay Ferenc végrendelete magyar nyelven íródott. A testamentum bevezető sorai ugyan latin nyelvű – ez mind a végrendelkező, mind az azt papírra vető skólamester műveltségét jelzi – de a tulajdonképpeni végrendeletből magyar nyelven ismerhetjük meg azt a világot, amelyben 450 évvel ezelőtti őseink éltek, ízelítőt kaphatunk a nyelvről, melyen elődeink beszéltek.

Galambfalvi Pál diák említése azonban nemcsak ezek miatt kiemelkedően fontos pillanat falunk, közösségünk történetében. Neve mintegy 30 évvel korábbról ismert, mint az első galambfalvi lelkészé, ugyanis első név szerint is ismert prédikátorunk Kuti Péter, aki 1598-ban az egyházmegye espereseként jelenik meg a forrásokban. Természetesen korábban is voltak galambfalvi prédikátorok, azt megelőzően plébánosok – és valószínűleg iskolamesterek is – azonban az írott történelmi források a korábbi századokra vonatkozóan már meglehetősen ritkák.

Nem mehetünk el szó nélkül a végrendelet tartalma mellett sem, ami szintén jelentős művelődéstörténeti adatokat tartalmaz. A végrendelkező Kaczay család előkelő helyet foglalt el Székelyföld és ezen belül Udvarhelyszék 16. századi történelmében. 1507-ben Kaczay Antal szerzett birtokot Galambfalván, a testamentumban említett Kaczay Ferenc pedig 1566-ban 15 jobbágytelket kapott fejedelemi adományként. Amint a végrendeletből is kiderül, Kaczay Ferenc felesége Lázár lány volt, gyaníthatóan a szárhegyi Lázár családból, a székelység legelőkelőbbjei közül. Valószínűleg Kaczay Ferenc Tamás nevű fia az, aki később Kornis

Margittal, Kornis Miklós lányával házasodott. Ezeket az adatokat pusztán felsoroljuk, hiszen jelzésértékűek. Azt érzékeltetik, hogy a Kaczay család a vidék előkelő családaival állott kapcsolatban. A Lázárok, a Kornisok a fejedelemség korában a székely primorok közé tartoztak, 1614-ben a legtöbb jobbággyal szerepeltek a katonai összeírásban. Számottevő vagyonuk megkérdőjelezhetetlen, így a velük szoros rokonságban álló Kaczay családé is. Számunkra azonban mégsem ez a legfontosabb, nem ez kelti fel leginkább a figyelmünket, hanem az, ahogyan Kaczay Ferenc utódairól gondoskodik. Még mielőtt jó házassággal fiainak biztosítaná a vagyont, iskolába küldi, taníttatja őket. A végrendeletből kiderül, hogy György például Gyulafehérváron és Marosvásárhelyen tanult, majd az erdélyi fejedelem kincstartójánál szolgált, később Bethlen Farkasnál, Bethlen Gábor fejedelem apjánál. Minden bizonnyal katonai vagy közigazgatási pályára szánta fiát, ezért igyekezett őt a legjobb helyen taníttatni, a legjobbak közé elvinni, hogy tapasztalatot szerezzen, széles látókörre tegyen szert. A bölcs apa tudatában volt annak, hogy utódai akkor tudják megállni helyüket a társadalomban, ha vagyonuk mellé tudást, élettapasztalatot, jártasságot is felhalmoznak, olyan erényeket, melyeket kizárólag tanulással, szorgalommal érhetnek el.

Számunkra, 21. századi emberek számára a Kaczay család történetéből egyetlen egy nagyon fontos gondolat kell megmaradjon, ezt kell magunkkal vigyük, életünk részévé tegyük: bármilyen lehetőségeink vannak, bármit is hoz a sors, sose hanyagoljuk el a tanulást, a szellemi és testi fejlesztést, az ész és a fizikum kiművelését, hiszen mindenféle haladásnak egyetlenegy letéteményese az emberi tudás, a tapasztalat és a megszerzett képességeink együttese. Nem lehet időtálló semmiféle más alapozás, még ha ideiglenesen szép reményekkel, nem várt előnyökkel kecsegtet is – és ezt 450 évvel ezelőtt itt Galambfalván már tudták.

Halljuk meg Kaczay Ferenc 450 éves üzenetét, értsük meg a benne foglaltakat, hiszen tisztán, érthetően, magyarul öntötte írásba szülőfalunk tollforgatója – *Galambfalvi Pál diák* – révén!

Toth Levente levéltáros,
Erdélyi Református Egyházkerület Központi
Gyűjtőlevéltára, Kolozsvár

Melléklet:

1566. *május 11. – Kaczay Ferenc végrendelete (eredetije a Kemény család csombordi levéltárában a Román Országos Levéltár Kolozs Megyei Igazgatósága őrzésében)*

[A szövegátírásnál a központozást értelemszerűen használtuk, a helyesírást nem igazítottuk a mai szabályokhoz, igyekeztünk megtartani a kor jellegzetes írásmódját]

„In nomine Domini nostri Jesu Christi, Amen. Anno Domini millessimo quingentesimo sexagesimo sexto sabato ante dominicam Cantate. […]

Item én, Kaczay Ferencz NagyGalambffalwaról teszek illyen testamentomat, hogy az én fiamot, az Kaczay Tamást senki ne háborgassa az én jószágomból, tudniillik az Kaczay György fiam árvái.

Én Kaczay Ferencz Istennek segedelméből az Lázár András leányát hozattam vala házas társol, és ugyanazon asszonytól az Úristen adott vala két fiú magzatot, elsőt Jánost, annak utána Györgyet, és ezeknek utána feleségemet az Úristen elvevé, és akkor György fiam vala másfél esztendős, és mindezeknek utána tartottam, neveltem ez két fiamot, taníttattam sok helyeken oskolában. Továbbá az Úristennek utána ember korba jutván, mindeniket megházasítottam, ezekre is én magam viseltem gondot Istennek utána.

Továbbá mindezek elmúlván az nagyobb fiam először meghala és egy leánykája marada, annak utána az is meghala, semmi maradékja nincsen. Annak utánna az másik fiamot, Kaczay Györgyet az Úristen vékon szerencséje miatt Magyarországba marada, és annak vadnak maradványi, kikre vagyon gondunk, és ami az attyokat illeti, azt én őnekiek mindeneket akarok megadni.

Továbbá Kaczay György fiam éltében emlékezék az annya marhájáról, hogy az ő része mi volna, neki megadnám, ezt mondám neki: tudod jó fiam, másfél esztendős voltál, hogy én téged az anyád holta utántól fogva tartottalak, Feyrwarat és Wasarhelt az oskolában tartottalak, és az mi marhája volt, reátok költöttem. Továbbá, hogy az Úristen annyira

felnevele, hogy szolgálni kezdetek kincstartónál és Bethlen Farkasnál és többnél is mind én viseltem szolgátokra gondot. Továbbá az Úristen az üdőt elhozván, hogy az Úristen törvénye szerént házasságra mozdulának, esmét az két fiamot, Jánost és Györgyet úgy házasíttottam, és úgy viseltem gongyokot, hogy senkitől nem volt nevetség, hanem úgy, mint illyen embereket kellett házasíttanom, nagy gondom volt reájok, nem akartam, hogy itt az mi módunk szerént alább való legyen. Azért mind efféle költésem volt énnekem Jánosra és Györgyre.

Azért az mi annyok marhája volt, én így fizettem ki őreájok, egy pohár maradt vala, azt nekik megattam, két kalán, azt is megattam. Annak utánna paplant, esmét egy szekrén fejér ruhát, az mi ruhája vala, szoknyája és fejér ruhája, az szoknyát János fiam elvivé, és az mi fejér ruhája volt, azt is elvitette. Továbbá az én kerestem marhából mindeniknek mindenféléből kiattam részét, méneslóból, juhból, tehénből, ökör baromból, disznóból, ezekből is mind megattam részeket, még többet adtam, hogysem az ki őket illette volna, mert énnekem nem maradt ősömtől, hanem tulajdon én magam kerestem. Azért az mi őstől maradt örökségem vagyon, azt jól tuggyák, és nem akarom abból kitulajdoníttanom, hanem az mi övék, megadom.

Ezeket én hitem szerént vallom, hogy mindenikre többet költöttem száz-száz forintnál, az annyok marhája nélkül, amit az tartott volna.

Továbbá volt őstől maradt örökségünk, mely hívattatik Remetének, de csak az fele volt őstől maradt, az fele volt Begezbe az Weres Mátéjé, én velek beszélvén, megvőm az Werres Jakabtól az felét tulajdon én pénzemmel, és úgy szerzém mind én kezemhez örök áron fiúról fiúra, örökségről örökségre, senki ellene nem mondván.

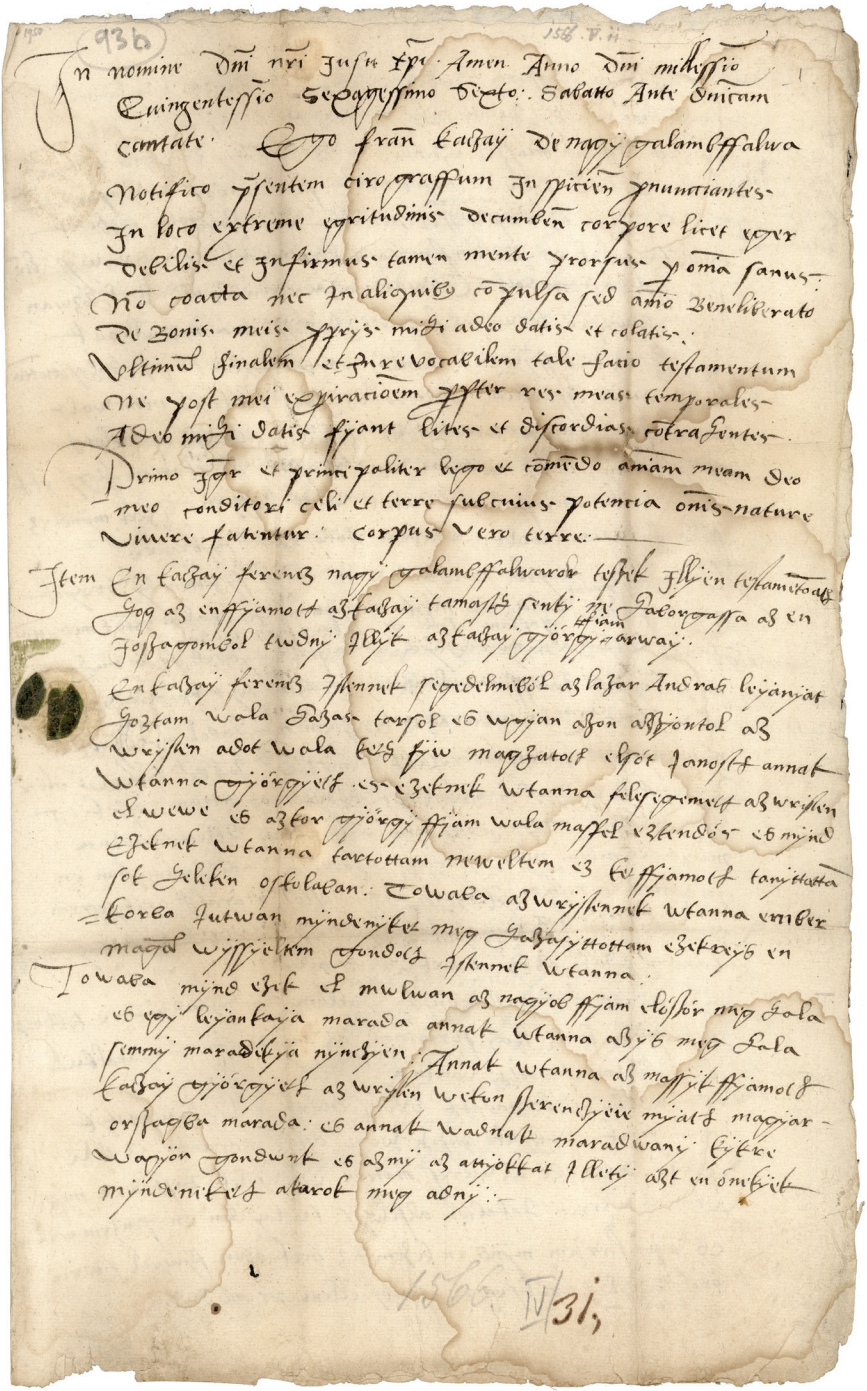
És annak utána, hogy én látám, hogy énnekem nem hasznos volna, én eladám, és más örökséget szerzék belőle az rétfalvi malmot minden hozzá tartozandó örökséggel, ki énnekem hasznosabbnak láttaték, hogy nem mint az remetei örökség. Azért én remetét ilyen módon adtam el, és az árát nem költöttem egyébre, hanem illyen örökséget szerzettem vele.

Továbbá esmét vala őstől maradt örökségünk Kaczán egy kevés szántóföld és egy kevés szénafű annyira, hogy négy szekér lött volna rajta. Én látám, hogy semmi hasznát nem vehetném, eladám, és annak az

árából szerzék örökséget itt az décsfalvi nagy tanórokot és egyebet, ki énnekem hasznosabbnak láttaték az kaczainál. Azért ezt is illyen módon adtam el, hogy mást szerzettem vele.

Továbbá vannak őstől maradott földön lakóink itt Galambfalwán Nagy Istwán Benedek, Barla Ferencz, Kowácz János, Sykey György amely helyen lakik, továbbá Malom Szög, ezek kik őstől maradtak. Továbbá az többi, kik vannak, tulajdon én magam szerzettem mind Galanbfalwán, KysGalanffalwán, Bethfalwán, Monyorosban, Deczfalwán, Matyusffalwán, Agyakffalwán, Fanczykaban, Begezben is vagyon egy ház, három forint, ezeket én tulajdonomból szerzettem, és mind hagyom Tamás fiamnak. Továbbá vagyon ezüst marhánk, kit jól tud anyád, és egyéb is, kit tudok, hogy te megalkuszál anyáddal, továbbá az kiknek adós vagyok, el ne feletkezzetek felőle.

Én galambffalwy Paal dyak ki vagyok itt galambffalwy mester, ezeket ez fölöl megmondottakot hitem szerént írtam, azmint az szegén uram énnekem mondta, úgy írtam hitem szerént."

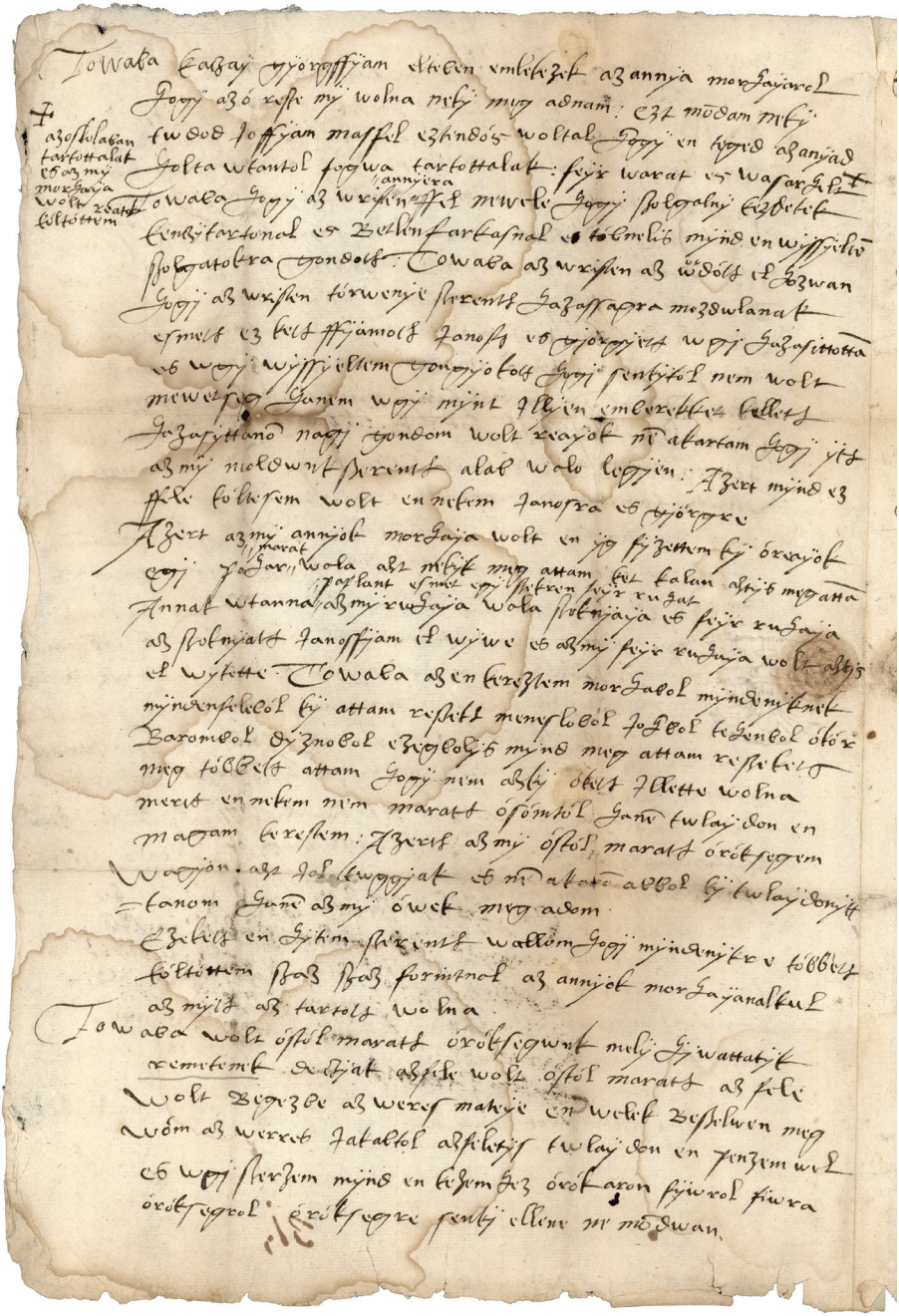

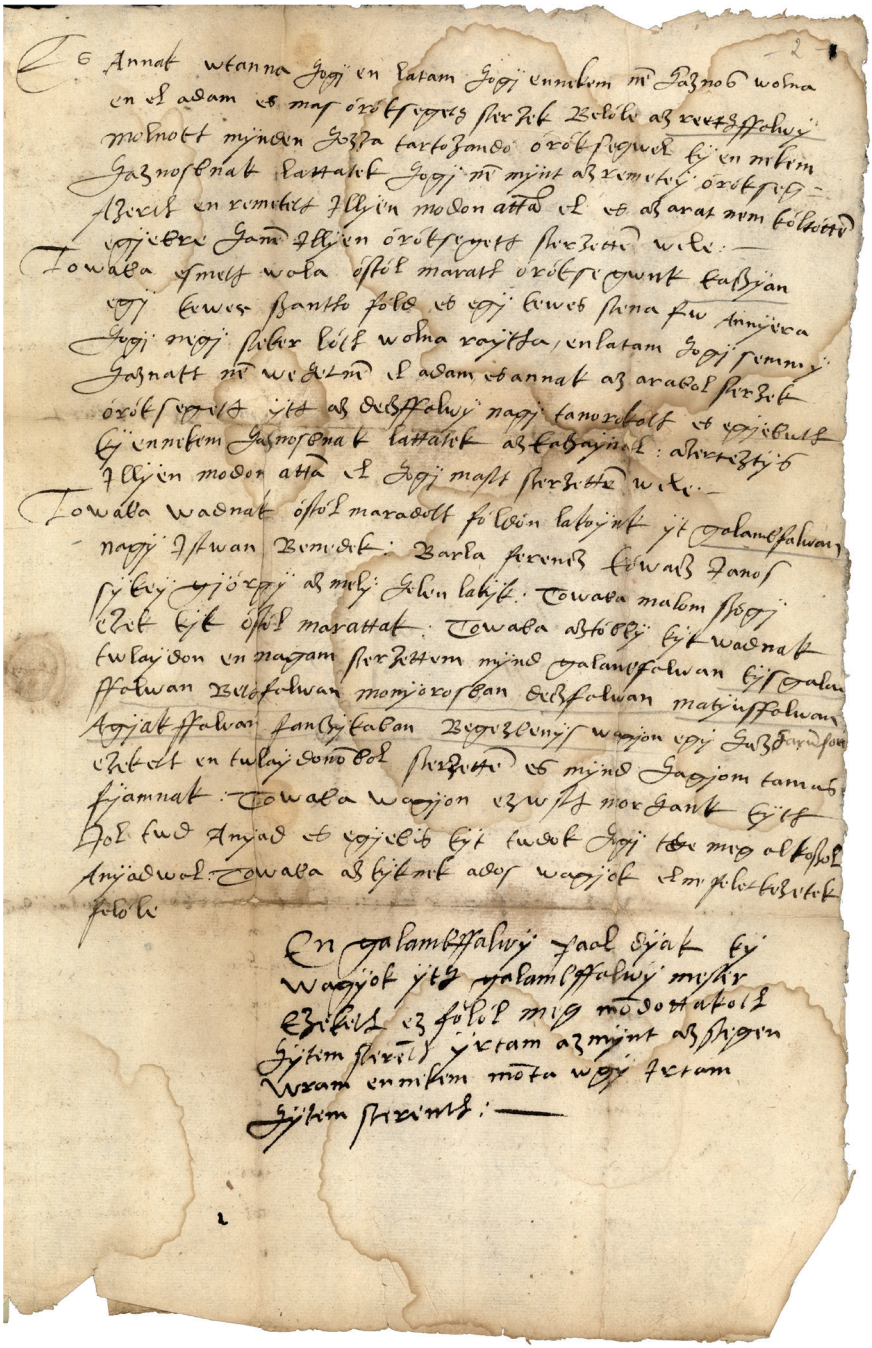
In nomine Dñi nri Jesu Xpi. Amen. Anno Dñi millesimo
Quingentesimo Sexagesimo Octavo. Sabatho Ante Dñicam
cantate. Ego Fran Kaszay de nagy galambfalwa
Notifico presentem cirographum In primis pnuntiantes
In loco extreme cogitudinis decumben corpore licet vger
debilis et infirmus tamen mente prorsus y oma sanus
No coacta nec In aliquibus circumsa sed animo benevolerato
De bonis meis sperijs michi adeo datis et collatis.
Voltimus finalem et suprevocabilem talis facio testamentum
Ne post mei expiracionem inter res meas temporales
Ad eo michi datas fiant lites et discordias cotra sentes.
Primo igr et primo pcipue lego et commendo animam meam deo
meo conditori celi et terre qui eunius potencia omis natura
Vniuersa fabricatur. Corpus vero terre.

Item En kaszay ferencz nagy galambfalwarol testek filiken testamentoal
Jog az en fiamolt aszkaszay tamasth sentiri Jacobusa az en
Josza fiamol tudny illyk aszkaszay Gyorgy fiam arwaj.
En kaszay ferencz Istennek segedelmebol az lazar Andras lejanyat
Goztam wala Sara tarsol eb wejan aszon asszontol az
Wejsen adot wala kes fiu maggatolt elsot Janosth annat
Wtanna Gyorgyiet es ezetnek wtanna filyczemet az wejsen
Ewew eb aztor Gyorgy fiam wala massal ezkendo eb mynd
Ezeknek wtanna tartottam mewltem ez kefiamolt tanyttatta
sot Gelikin ostolacan. Towala az wejsnek wtanna emlek
korea Jutwan mynden nyttet mog Gazdagyttottam ezkezyb en
magal wyssiettem fondolt Istennek wtanna.
Towala myno ezk et mulwan az nagyob fiam elsosor mog Gala
eb egy lejantaja marada annak wtanna az yb mog Gala
semmy maradekja nincsen. Annak wtanna az massyk fiamolt
kaszay Gyorgyiet az wejsen wetun ferencziec myalt magyar-
orszagba marada eb annak wadnak maradwany. Eztke
Wagyon fondwnk eb azmy az attyoktat illetj azt en omlicik
mynden nemeth atarok mog adny.

1

1566
IV/31.

„Paal diják"-tól a mai iskoláig

„Paal diják" volt Nagygalambfalván az első oskolamester, akinek működését írásos emlék is őrzi: Kaczay Ferenc végrendelete 1566-ból.

Bár egyelőre nincsen semmiféle írott forrás a korábbi időszak iskolamestereiről, mégis érdemes néhány évtizedet visszamenni az időben. Érdekes felfedezésben lesz részünk. Valószínűleg a református templom mellett működő iskola hatásásnak tulajdonítható, hogy a külföldi egyetemre járók között két galambfalvit is találunk: 1484-ben Valentinus Michaelis de Galanbifalva, 1494-1501-ben Thomas Transsilvaneniss de Galambfalwa neve tűnik fel a krakkói egyetem matrikuláiban (Tonk Sándor: Erdélyiek egyetemjárása a középkorban. Buk. 1979. 338,344.)

Bár nem az iskolával kapcsolatos, mégis említésre érdemes egy 1456-os feljegyzés is, amely szerint

V. László – igen, az Arany ballada V. Lászlója – nemesi címert adományoz : „ Antonio, filio condam Stephani, ac Andree, Petro, et Gregorio, filijs condam Georgij de Galambfalva" (Székely Oklevéltár I.170) .

450 év hosszú idő. Ezért inkább a fontosabb vagy érdekesebb eseményekre irányítanám a figyelmet, arra a változásra, fejlődésre, amely a galambfalvi iskola életében több mint 400 év alatt végbement.

Ahogy a jelen felé haladunk az időben mind több írásos emlék áll rendelkezésünkre. Ezek a feljegyzések nagyrészt az egyházi levéltárakban őrződtek meg, hisz az egyház és az iskola működése évszázadokon át szorosan összefonódott.

A XVII. századból három feljegyzés is tanúskodik az iskola létezéséről, működéséről. Az Udvarhelyszéki Református Egyházmegye jegyzőkönyvében az 1661. május 24.-i bejegyzés szerint Nagygalambfalván Michael Muzsnaj volt a rector. Mivel Húsvét szent innepe napján meg-

részegedett és feleséget cserélt egy Balassi Lukáts nevű emberrel „ … ezt megérve egy bötsületes partjalis synodus tisztemtől eltiltott volt, és azt templomba be járni egy holnap alatt nem engedte”- írja maga a rector. Pönitentiat tart, és keze írását adja, hogy többé részegséggel vagy egyébb cselekedettel nem botránkoztataja meg a szent eklézsiát. A jegyzőkönyv 136. lapján olvasható a mester jövedelméről: „1697 11 Junii Az Mesternek jovedelme, Egy, egy kalongja Buza s Egy kalongja zab”.

A Nagygalambfalvi Református Egyház levéltárában is találunk egy 1682-es bejegyzést a templomi székek ülésrendjéről: „ a 3 Székben ülnek a Prédikátorné, Mesterné” 1864-ben Stephanus Veszprémi esperes Nagygalambfalván tett vizitációja alkalmával jóváhagyja az ülésrendet. Ezt „ jó lelkiismerettel” be is kellett tartani, „ … ha ki pedig azzal meg nem nyugodnék, hanem a mi rendelésünket, s végzésünket bántogatná, a székekben taszigálódnának, egymás háta megett oda s hazajárnának...az…három fotintokig communicaltassék...”. A határozat szerint az így befolyt büntetést a templom „ szükségére” kell fordítani.

Az 1740-es évtől a következő mesterek tanítottak a galambfalvi iskolában: Pávai Gáspár Mihály (1740), Miskolci Mihály (1763), Farcádi András (1765), Égei Ferenc István (1749-1782), Johannes Gyárfás, Albert Bardoczi, Stephanus Agyagfalvi (1772). 1783-1824 között Kilyéni Zsigmond Sámuel elnyeri a „becsületes ember” címet.

Egy 1743-as feljegyzés szerint a lányok nem jártak iskolába. Elrendelik a lányok iskolába járását, és tanítását. 1788-ban az iskolai felsőhatóság a deák nyelv (latin) tanítását megszünteti azzal az indoklással, hogy annak helye a gimnáziumban van.

Az 1796-os megyebírói számadás beszámol arról, hogy Sigmond Sámuel oskolamester „őkelme” a tanítói lakás zsendelyezésére és más munkákra „… költött a magáéból 39 Mfr ..., melyet az ekla visszafizetni tartozik”. Nem lehet tiszán megállapítani, de valószínűnek látszik, hogy a régi helyett új ház épült. E tornáncos házat a papi házzal együtt 1825-ben újra „megfedik”. Mind a papi, mind a tanítói telket kőkert vette körül. A falu tizedekre oszlott. Az 1600-as évektől Keresztúrszékhez tartozott. Minden tizednek tizedbírája volt. Mindkét telket kiosztották tizedenként. Minden tized a maga részét karban kellett tartsa.

Az 1797-es prezsbiteri gyűlés megemlékezik arról, hogy „… a pap

csürkertje körül való két tizednek rossz a kertje". 1838-ban a papi telek körül nyolc tized, a mesteri telek körül három tized készíti a kertet.

1813-ban a tanulóknak volt könyvük, 1814-től a tantárgyak is ismertek: vallás, olvasás, számtan, rajz és ének. Az évek során a tananyag folyamatosan bővül: históriával (1818), írással és házi ismerettel (1824), természetrajzzal (1825), földrajzzal (1828), harci históriával (1831), természettannal (1847) .

1813-tól 1904-ig több évről is van adatunk a tanulók létszámára vonatkozóan:

1813: 20 fiú, 12 lány = 32
1820: 25 fiú, 21 lány = 46
1830: 33 fiú, 12 lány = 45

1827-ben a falu lélekszáma 1001, melyből 602 református, 327 görögkeleti, 60 unitárius és 12 katolikus vallású.

Az új kőoskola ház

Az új kőoskola ház **1846**-ban épül fel Felsőboldogfalvi Benedek Ferenc (1834-1873) oskolamester idejében. A mester maga is részt vett amesteri lakás és a református egyház iskolájának építésében. Az iskola méreteiről, alaprajzáról sajnos nem maradt fenn írásos emlék.

1848-ban 42 fiú és 8 lány járt iskolába. Az 1848-as évig eléggé alacsony az iskolába járó gyerekek száma. A tankötelesek száma sokkal több lehetett.

Egy 1850-es feljegyzés szerint 97 székely és 87 úrbéres család élt a faluban. Az úrbéres, görögkeleti vallású családokat jobbágyoknak telepítették be a földesúri birtokra. Templomot is építettek számukra, de iskolájuk nem volt.

Az iskolahelyiség nemsokára szűknek bizonyult. 1869-ben életbe léptetik az Országos Népoktatási törvényt. Ugyanebben az évben a kiküldött népiskolai bizottság „megvizsgálata" alapján „nagyobb iskolaház építendő". 1872-73-ban a felső hatóság kétszer is inti az egyházközséget iskolája kiegészítésére. 1871-ben a második tanerő beállítását és az ismétlő iskola megkezdését is szorgalmazzák. 1876-ban 158 tanulója van az iskolának. Ebből 60 fiú, 45 lány és 53 ismétlős tanuló.

Csomor Dénes az 1870-es évtől tanít a galabfalvi iskolánál. Pontos, lelkiismeretes munkát végez. Úgy látszik boltja is volt, mert az 1870 október 31.-i egyházgyűlés a következő határozatot hozza: „ A tanító az iskolát a boltjában árulás miatt ne hanyaholja el."

Az egyház iskolahelyet vásárol. Készülnek az építésre, követ hordanak. Számot vetnek azonban erejükkel és helyzetükkel, s belátják, hogy a kitűzött célt nem tudják megvalósítani. Előbb az építésről, majd a második tanerő beállításáról is le kell mondaniuk. 1873-ban az Egyházmegyei Tanácstól kérik, hogy engedélyezze a felekezeti iskola községivé változtatását. Az 1880-81-es tanévtől a felekezeti iskola községi iskolává alakul. Az egyházközség énekvezérét az iskolánál segédtanítóul alkalmazzák, s az eddigi tenhelyiséget bérbe adják, míg új iskola épül.

A „nagy iskola" 1886-ban Palló István oskolamester (1873-tól) irányításával, a falu összefogásával és az állam segítségével épül fel. Az állam 1897-ben átveszi az iskolát:

„…Nagygalambfalván a község képviselő testülete ajánlatának elfogadása, és az ottani államilag segélyezett községi, elemi népiskola beszüntetése mellett az 1868 évi 38 f.sz. alapján 1897-98. tanévtől magyar tannyelvű állami elemi népiskolát állítok". (Nagygalambfalvi Református Egyház levéltára).

Száva Mihály Ócfalváról kapott áthelyezést 1898-ban Galambfalvára. Ő volt az isola csemetekertjének létesítője és felügyelője. Nemes Júlia tanítónő ugyanebben az időben a kézimunka-oktatást honosítja meg a faluban.

1918 után az egyház újra megszervezi két tanerős felekezeti iskoláját. Az egyházi iskola magyar tannyelvű volt, és a mai lelkészi lakás konyhájában működött. Az állami iskolában ebben az időben román nyelven folyt az oktatás.

1930-ban az egyház két tantermes felekezeti iskolát épített.

A század elejéről megemlítjük Beke Albert tanító nevét (1903-tól tanít a faluban). Az öregebb rendű emberek ma is emlékeznek rá. 1904-ben a tanulók létszáma 190, melyben 45 ismétlős.

Tekintsük át 1900-tól az iskola nevének, a tanulók és a tanerők számának alakulását! A tanszemélyzet névsorát az **Adattár** tartalmazza.

ÉV	AZ ISKOLA MEGNEVEZÉSE	TANULÓK SZÁMA	TANERŐK SZÁMA
1900	Nagygalambfalvi Állami Iskola	205	2
1918	Állami Iskola	164	2
1938	Şcoala Primară de Stat	158	3
1945	Nagygalambfalvi Népi Iskola	171	5
1948	Şcoala Primară de Stat	178	7
1953	Şcoala Elementară cu VII clase	194	10
1958	Şcoala Elementară	186	10
1963	Şcoala Generală	207	10
1968	Şcoala Generală de VIII ani	179	10
1972	Şcoala Generală de X ani	165	10
1995	Şcoala cu Clasele I-VIII Numărul 3	116	12
2001	Şcoala Generală nr.3	161	13
2013	Şcoala Gimnazială		13

A II. bécsi döntés (1940. augusztus 30.) után elkezdődött az az időszak, amit az idősek ma is úgy emlegetnek: „az a kicsi jó magyar világ ". Ekkor Nagygalambfalván népiskola működött.

Értékes emléket őrzött meg ebből az időszakból a Varga család: az iskola névtábláját. Id. Varga Zsigmond elmondása szerint az édesapja, Varga Sándor a 40-es években iskolaszolga volt. Az oroszok „bejövetelekor" (1944 őszén) az egyik nap azt az utasítást kapta, hogy nem szabad bezárni az iskolát, hogy legyen ahol megszálljanak a katonák. Visszament az iskolába a „gránicon", és hazavitte a táblát, mert féltette azt. A tábla felirata:

M. KIR. ÁLLAMI ELEMI NÉPISKOLA
NAGYGALAMBFALVA

Közepét az angyalos magyar címer díszíti. Szép kivitelezésű, impozáns alkotás.

Ezt a táblát a Varga család 72 éven át őrizte, nagyrészt a padláson. Szinte csoda, „ angyali csoda", hogy kifogástalan állapotban a mai napig megmaradt.

Az 1950-es évektől a kisgalambfalvi tanulók is a nagygalambfalvi iskolában végzik az V–VII. osztályt. Ezzel is magyarázható a tanulók létszámának időszakos növekedése.

1960-tól az ingyenes és általános oktatás 7 évről 8 évre emelkedik.

15 évig 1949–1964 között Toró József volt az iskola igazgatója.

Nagy szakértelemmel végezte munkáját. Személyiség volt. Úgy tudott a falu életébe beilleszkedni, hogy szerették és tisztelték a falu lakói. Ebben az időszakban Erdély Teréz és Bartha Kálmán híres, többször is díjazott énekkart vezetett.

Bár az 1886-ban épült „nagy iskolá”-t többször is bővítették, alakították, mégis szűknek bizonyult a tanulók befogadására.

Volt olyan időszak amikor három épületben folyt az oktatás: a két tantermes, egykori egyházi iskola épületében, a kultúrotthon osztályteremmé alakított öltözőjében és a „nagy iskolában”. Igény mutatkozott egy új, korszerű iskola felépítésésre. Az új iskola építése a nyolcvanas évektől egyre sürgetőbb szükségszerűséggé vált.

1981-ben kijelölik az iskola helyét. Az 1982,83,84-es

évek az iskola építésének küzdelmes, de felemelő időszakát jelölik.

450 év hosszú idő. Több mint négy évszázad alatt sok minden változik egy közösség, egy iskola életében. A lényeg azonban nem változott. A három legfontosabb alappillér ma is ugyanaz, mint

„Paal diják" idejében: a gyermek, a pedagógus és a szülő .

Fontos, hogy legyen gyermek az elkövetkező századokban is, aki benépesítse az iskolát, legyen néhány igazi „iskolamester", aki mutassa a helyes irányt, és az útravaló is nagyon fontos, amit a szülői házból hoz a gyermek.

„Tört bordám villanyélre emlékezik,
én egy vöröskeresztes lapra.
Félévig jött Svájcon, s Amerikán,
Szibérián át kalandozva:
„Fiam, ha tudsz, menj iskolába".
- - - - - - - -
Ez már apa
– Nem kérdi, hogy él-e, hal-e
– Háza, lova gazdasága
– Mindez semmi,csak a legény
ha tud, menjen iskolába."

– írja Kányádi Sándor : *El-elcsukló ének*ében .

Mert fontos, hogy a gyermek „menjen iskolába", mindenekfölötti értékké emelve a tudást.

Ezzel bizonyára „Paal diják" is egyetértene.

Csíki Margit, Nagygalambfalva

„Ne hagyjátok a templomot,
A templomot s az iskolát!”
Reményik Sándor

A Nagygalambfalvi Iskola fennállásának 450. évfordulója alkalmából

Erdély múltjában, nemzeti, felekezeti közösségek életében különösen a reformáció után szorosan összefonódott az iskola és a templom, a keresztény élet és a nevelés, az oktatás ügye. Luther Márton tanai hamar visszhangra leltek Európa-szerte. Követői (a *lutheránusok* vagy *evangélikusok*) maguk is egyházba szerveződtek. Hasonlóképpen egyházba tömörültek a reformáció másik szárnyának, a genfi *Kálvin Jánosnak (1509–1564)* a hívei. (Őket nevezik *kálvinistáknak* vagy *reformátusoknak*.) A reformáció neves iskolaszervezői közül kiemelkedik Luther munkatársa, *Philip Melanchton (1497–1560)*, *Valentin Trotzendorf (1490–1556*) és a kálvinista *Johannes Sturm (1507–1589)*.

Apáczai Csere János, (Apáca, 1625. június 10. – Kolozsvár, 1659. december 31.) filozófiai és pedagógiai író, kálvinista teológus, a magyar művelődés, tudományosság és nevelésügy úttörője, az első magyar enciklopédista.

Az iskolák fölöttébb szükséges voltáról
és a magyaroknál való barbár állapotuk okairól

„Apáczai Jánosnak, a teológia doktorának és professzorának beszéde. Tartotta, midőn az újonnan felépült kolozsvári kollégium igazgatását Erdély fenséges fejedelmének megbízásából átvette, 1656. november 20-án, az első akadémiai előadóteremben.

(Részletek) *Mert az iskolára olyan nagy szükség van, és olyan sokféle a haszon, mely az iskolából származik, hogy vaknak, sőt érzéketlennek kell lennie annak, aki ezt magától föl nem fogja, be nem látja. De boldog Isten! Amilyen nagy az iskolának a szükségessége, amilyen sokféle a haszna, olyan nagy, ha ugyan nem sokkal nagyobb a nyomorúsága a magyaroknál, olyan nagy a megvetés és – hogy a gyűlölet szót ne használjam – az ellenszenv iránta. …*

Hogy a népiskolák mennyire hasznosak, és milyen nagyszükség van rájuk, az nagyon is világos és magától értetődő mindenki előtt. Aki a bennük folyó, előbb vázolt munkát szem előtt tartja: teljesen és tökéletesen azonban csak az értheti meg a dolgot, aki gondosan fontolóra veszi: valamely politikai közösségben akár vezető, akár alárendelt szerep betöltésére csak olyan emberek lehetnek alkalmasak, akik már kisgyermek korukban, mindjárt az anyatejtől való elválasztás után megszokták, hogy az engedelmesség tejét szívják, alárendelve a kormánypálcát tartó király (ti. az iskolamester) törvényeinek. Ez tette – Xenophón tanúsága szerint – a spártai államot a többi görög államnál boldogabbá…

De boldog Isten! Milyen csodálatos dolog az írás és az írás olvasása! Milyen csodálatos, hogy ezeknek a vonalacskáknak különböző alakjai majd a gyönyörnek, majd a fájdalomnak, majd a szeretetnek, majd a gyűlöletnek, majd a békének, majd a háborúnak, majd a csendnek, majd a viharnak képzeteit és fogalmait keltik fel lelkünkben…

Szüntesd meg az olvasni tudást, írni tudást! Nem találsz akkor sehol egyetlen jó családapát, családanyát, fiút vagy egyéb családtagot, aki az adás-vételkor, polgári szerződések kötésekor helyesen járna el. Polgári ügyekben mindnyájan olyanok lesznek, mint a vakok, akik arra kényszerülnek, hogy kézen fogva vezettessék magukat. Bizony fájlalhatjuk és keserű könnyek közt sirathatjuk tehát, hogy a keresztények között akad olyan ország, ahol a távol levő férj otthon levő feleségével, az úr a szolgájával mindig csak közvetítők útján beszélhet. De sokkal inkább fájlalnunk kell azt, hogy lehet látni egész falvakat is egy-kétszáz családdal, amelyeknek szeme, füle, nyelve egyedül az iskolamester vagy a lelkipásztor…

Ideje hát, hogy felébredj, te álmos, te mámoros, te hályogos szemű magyar nép! Végre, végre ébredj fel az álomkórból, leheld ki magadból Bakkhoszt, kinek folyton áldozol, oszlasd el gyógyírral szemeid homályát! Nézd, szemléld, vizsgáld, milyen forrásból ered tömérdek nyomorúságod, melynek

súlya alatt görnyedsz. Drága gyermekeid, hazánk reményei már bölcsőjüktől fogva a tudatlanság feneketlen örvényébe merülnek, és így felnőtt korukban sem látják meg soha a világosságot, sem saját javukat, sem a haza javát. Még egyszer mondom hát, serkenj fel, és állíts alsó iskolákat!

Igen nagy tehát, mint látjátok, mély belátású hallgatóim, az alsó iskolák haszna, a szükségességük pedig éppen a legnagyobb. És mégis, ha a kultúra magasabbra nem tör, s nem nő át a triviális iskola keretei közé, akkor ezekből az iskolákból aligha árad majd érezhető módon bármelynépre is olyan műveltség, amely másokénál előbbre való volna."

Kedves olvasó!

Most érdemes elgondolkodni azon, hogy kilencven évvel korábban mielőtt Apáczai Kolozsváron a székfoglaló beszédében az iskolák felette szükséges voltáról értekezik, szülőfalunkban Nagygalambfalván már iskola működik. Ez nem légből kapott állítás, hisz Kaczay Ferenc végrendelete rá a valós bizonyítékunk.

Az egyházközségünk legrégebbi jegyzőkönyvétől (Liber Legis 1741) kezdve, a híradások elég ritkák az iskolánkról. Kádár Dénes lelkipásztor is az *Egyházközség monográfiájában*, amit 1904-ben írt, így vall: *„a mesteri lakás és iskola régi lehet mind a kettő… Úgy látszik, hogy kezdettől fogva együtt vannak, mint jó barátok"*.

Több mint valószínű, hogy a falunk első iskolája a mai óvoda épületének a helyén lehetett. Erről az épületről már 1787-től kezdve a javítások alkalmairól és anyagi kiadásokról megemlékeznek az egyházközség jegyzőkönyvei meg a számadó gondnokok által vezetett Erogátumok (kiadások).

1871. jan.19-i presbiteri gyűlés úgy dönt a 2 számú határozatában, hogy megbízza Kelemen János lelkipásztort illetve Kányádi Mihály, Kádár István és Szaniszló Mihály presbitereket, hogy a faluban keressenek egy új iskolaépítésre eladandó telket.

Így vásárolta meg az egyházközség a jelenlegi régi általános iskola területét egy Szőke Mihály nevezetű embertől.

1873 jan.12-én tartott presbiteri gyűlésben, határoznak, hogy elkészíttessék az építendő iskola terve, és harmincezer darab tégla kivetéséről intézkednek, majd minden négy személyt, kinek jármos marhája

volt, arra köteleznek, hogy egy öl lapos követ szállítsanak az építendő iskola telkére.

Jóllehet az egyházközség „Bárdosban" Gógán alatt 4 ha földterületet is eladott, hogy az iskola területének a helyét megvásárolhassa, mégsem voltak elég következetesek, mert miután számot vetettek erejükkel,és az iskolát közmunkával nem tudták úgy megépíteni, ahogy azt eltervezték, így 1873. aug. 6-án az egyházmegyei tanácshoz fordultak,hogy az engedélyezze a felekezeti iskola községivé való változtatását. Hosszas tárgyalások és alkudozások után így lett később 1897-ben Állami Magyar Királyi Elemi Népiskola az egykor felekezeti iskolának indult tanintézetből, és így is fungált Trianonig.

1909-ben az egyházközség Baczó Lajos betfalvi lelkipásztorral elkészítteti az új kántortanítói lakás tervrajzát, és 1910. szept .25-re már meg is épül az. Majd 1911-ben ugyanitt elkészült az új csűr is.

Miután a Román állam tulajdonában ment át az iskola és az állami iskolában az oktatás román nyelven folyt, az egyházközség arra kényszerül, hogy az anyanyelvi oktatás fenntartása végett újból megszervezze a felekezeti iskoláját.

1919. szept. 1-jén három tanerős felekezeti iskolát indít az egyházközség, ahol Beke Albert (25 év szolgálat), Buna Anna (12 év szolgálat) és Száva Mihály (36 év szolgálat) tanítókat alkalmazza.

A fenntartási díjat egy tanuló után így állapították meg: 2 korona beiratkozási díj, 40 korona fenntartási díj.

A fenntartói járulékot a szülők anyagi helyzetének és a tanuló gyermekeik számának figyelembevételével az iskolaszék javaslata alapján mérsékeli, és nagyon indokolt esetben teljesen elhagyja.

1920. nov. 7-én a román rendőrség a kántortanítói lakást elrekvirálta, és így a felekezeti oktatás előbb Kányádi Pál és Feleki Mózes által átadott épületekben folyik. Később Kádár Dénes, helybéli születésű református lelkipásztor a lelkészi lakás két szobáját ajánlja fel és adja át, hogy a magyar nyelvű tanítás-nevelés tovább itt folytatódjon.

A román kormány állandó akadályokat gördített felekezeti oktatás elé.

Példa rá az I.G.T.A.N. 4160/1925 számú körlevele, melyet Kádár Dénes lelkipásztor a szószékről olvas fel a gyülekezetnek, mint a román állam magánoktatásról szóló állami törvénytervezetét.

„Ezen tervezet ellenkezik a békeegyezmény és az alkotmány alapelveivel, belenyúl az egyházi iskola fenntartási és igazgatási, fegyelmi jogaiba, megsérti az egyház autonómiáját, veszélyezteti a vallási, erkölcsi nevelés-oktatást. Csaknem lehetetlenné teszi az iskolák anyagi fenntartását, az iskolák egyformásításával s egymást kiegészítő iskola programok kiirtásával pedagógiai szempontból is súlyos hibát követ el, s főleg az anyanyelvű nevelésnek megszorításával létében fenyegeti iskolánkkal együtt ősi hitünket is."

1925.okt. 22-én az iskolarevizor meglátogatta a felekezeti iskolát, és azzal az indokkal, hogy a tantermek szűkek, és nem képesek a felekezeti iskolába jelentkezett diákokat mind befogadni, a diákság nagy részét átutalta az állami iskolába.

1926.jan. 13-án felvett jegyzőkönyv 2. pontjában ezt olvashatjuk: *„Beke Albert tanító veszélyeztetve érzi hivatásának folytatását anyagi ellehetetlenedése miatt, és kéri a presbitérium segítségét. Később átmegy az állami iskolába, helyét 1927. nov. 21-től Toró József vesz majd át. Keze alá 30 gyerek kerül."*

Közben a presbitérium Kádár Dénes lelkipásztorral az élen állandóan instanciázik a kántortanítói lakás visszaszerelésének az ügyében. A visszanyerés reménysége fel is csillan, hisz az 1928.okt. 21-én tartott presbiteri gyűlés alkalmával, a 64. pontszám alatt: "a lelkipásztor a kántortanítói lakás felszabadítására nézve jelenti, hogy a presbitérium közbenjárására a székelyudvarhelyi csendőrparancsnokság a lakást felmentette, de a csendőrőrs mivel haszonbérbe veendő lakás még nem szereltetett fel a téli idő miatt, 1929. márc. hó végéig a kiköltözésére időhaladékot kér. A presbitérium a kért időhaladékot azzal adja, meg, hogy március végén a lakás feltétlenül átadandó a kántortanítónak.

A csendőrség kiköltözéséről az 1929. júl. 14-i presbiteri jegyzőkönyvből van tudomásunk, amikor a kántortanítói lakásba beköltözött Toró József tantó.

Nem tehetem meg azt, hogy elhallgassam azt a tényt, hogy Kádár Dénes lelkipásztor a magyar iskolaügynek lett áldozata vélhetőleg azért, mert állhatatosan követelte vissza az egyházi ingatlant, rendíthetetlenül kiállva az anyanyelvű oktatás ügye mellett. Az egyházközség levéltárában őrizzük az özvegy feleségének az önéletrajzát, amelyben ez áll:

„Az én életem történetéről a következőket írhatom. A drága, fedhetetlen

jó urammal a hűségesküt 1907-ben mondtuk el egymásnak. Ebben a hűségesküben az örökszeretet és egymás iránti nagy tisztelet a sírig tartott. Az én életem története az övével azonos volt. A családi életünk boldog volt, olyan, mint senkié e világon. Az oláh uralom alatti harcunk és nagy szenvedésünk mindenért, ami magyar, aminek ő maga szegény áldozata is lett. A szenvedések az egymás és magyar hazánkérti nagy szeretetet nem tudták megtörni lelkünkben, de a lelket és a testet megtörték. Isteni akarat, ami előtt porig meg kell hajolnom. Maradtam özvegyen 109 pengő nyugdíjjal havonta és 3 kg, 20 deka liszttel. Ha a nép szeretete nem könyörülne rajtam, az étlenségnek volnék kitéve. Ő szegény nyugszik az oláh csendőrpuska-ütésekkel és számtalan kegyetlen pofonokkal, amit szenvedett. Én meg küzdök az étlenséggel szemben tovább. Isteni akarat ez is. A papnéi hivatás gyönyörű, de szenvedésekkel tele. Miért csüggedsz el, lelkem, miért nyugtalankodol bennem? Bízzál Istenedben, mert még hálát adok én neki, az én szabadító Istenemnek.

Ez az én életem története, ezt kell megírnom, mert igaz.

Nagygalambfalva, 1943. ápr. 28. *Özv. Kádár Dénesné nyug. ref. lelkészné."*

A felekezeti iskola lelkipásztorainak névsorában még ott találjuk: Szabó Endre és Bartha Kámán és Fülöp Mária diakónusok neveit.

Az iskolaüggyel kapcsolatosan érdekesnek tűnik az 1932. dec.7-én felvett presbiteri jegyzőkönyv 39. pontja.

„Nagy Lajos esperes atyánkfia ezen a presbiteri gyűlésen bejelenti, hogy az egyházközségbe való kiszállását az tette szükségessé, hogy néhány szülő megjelent nála, és bejelentette, hogy a községben olyan hírek járnak, mintha az iskolát be akarnák szüntetni. A szülők esperes atyánkfia előtt kijelentették, hogy ők a régi ragaszkodás és áldozatos szeretettel vannak az iskola iránt, és kérik, hogy az iskola fennmaradása biztosíttassék. Esperes atyánkfia bejelenti továbbá, hogy az iskolát megvizsgálta, s annak szellemét és tanításban elért eredményét megfelelőnek találta. Felhívja a presbitériumot, hogy a hiányzó iktatókönyv, felvételi napló és látogatási könyvhöz szükséges nyomtatványokat szerezze be. Tanító atyánkfiát pedig utasítja,

hogy a Matriculát pontosan állítsa ki, s általában a hivatalos iratokat és nyilvántartásokat rendszeresen és pontosan vezesse.

Presbitérium esperes atyánkfia jelentését tudomásul veszi és hosszas beható beszélgetés után, megállapítja, hogy nem felel, meg a valóságnak az, mintha az iskolát az egyházközség be akarná szüntetni. Egyetlen baj és az észlelhető elajadatlanság legfőbb forrása az, hogy az iskola helyiség kicsi, s azok a szülők, akiknek a gyermekük nem a református iskolába jár, zúgolódnak az iskola célját szolgáló rovatok ellen. A presbitérium miképpen eddig, úgy ezután is mindent megtesz az iskola fenntartása és fejlesztése érdekében".

S a presbitérium állja is a szavát. 1936. márc. 29-én tartott presbiteri gyűlésben Szabó Gyula lelkipásztor elnöklete alatt, a 13. pontszám alatt a következő jegyzőkönyvi határozat született:

„Presbitérium tervbe vette az iskola építését, de az is a papi lakon épülhet csak s ha annál is jövőben kifogás lenne, hogy nincs önálló udvara, az egyháznak nincs módja arra, hogy telket szerezzen, és arra építsen. Ami a padok javítására, térképek beszerzésére és takarításra a tábla befestésére vonatkozik, azt presbitériumunk rövid időn belül teljesíti. Presbitériumunk megkísérti áldozat árán is rendszeres iskolaszolgát fogadni. Ami az iskola ügykezelését illeti azok pótoltattak. Általában a presbitérium kész minden lehetőt elkövetni iskolája fenntartása érdekében, ami erején és tehetségén felül nem esik."

Aztán 1940. április 14-én Kecseti Zsigmond számadó gondnok tételes kimutatást nyújt be a presbitériumnak az 1938–1939 között megépült új felekezeti iskola építési költségeivel kapcsolatosan, az új felekezeti iskola kiadásának összértéke 129 110 lej volt.

Nem kis erőfeszítésébe került a gyülekezetnek önerőből megépíteni a lelkészi lakás udvarán az új felekezeti iskoláját. Büszkék lehetünk nagyapáinkra, dédapáinkra, akik ekkora áldozatokat tudtak hozni a jövő generációk, az anyanyelven való oktatás, nevelés ügyéért.

Az már csupán csak a sors különleges iróniája, hogy tíz év múlva 1948-ban, a kommunizmus idején az egyházközséget megfosztják minden ingó és ingatlan tulajdonától, és így a felekezeti iskolát is államosítják, elkobozzák a kántortanítói lakást a mai kultúrotthon helyén lévő bérházával együtt.

És azt is tudni illik minden nagygalambfalvinak, hogy a bögözi rendőrség épületét a kántortanítói telken elbontott csűr egy részéből építették fel a kommunizmus ideje alatt.

1990-ben Nagy Gábor lelkipásztor jogosan visszaveszi a felekezeti iskolát az egyházközség tulajdonába, hisz papíron az államosításkor azt elfelejtették feltüntetni. A bérház elúszott, de hála az Istennek így is a falu javát szolgálja a telken lévő 1962-ben felépült Feleki Miklós Művelődési Házzal.

A kántortanítói lakást pedig az egyházközség presbitériuma visszaigényli és visszakapja a Restitúciós Bizottságtól a 38 / 2004-es Visszaszolgáltatási határozat alapján.

Jelenleg ebben még az óvodai oktatás zajlik mindaddig, ameddig meg nem épül az új óvoda.

Az egyházközség presbitériuma a kántortanítói lakásért bérleti díjat sosem kért, hisz közmegállapodásunk az volt, hogy a mi gyermekeink és unokáink használják azt, csupán a karbantartást igényelte az egyházközség, és meg is nyerte Galambfalva Község Tanácsától.

Kedves olvasó! 1566 és 2016 között eltelt 450 esztendő. Bátran büszkék lehetünk arra, hogy Nagygalambfalva a magyar kultúráért, az anyanyelven történő oktatásért egyáltalán az oktatás ügye mellett mindig letette a garast. Jó lenne egy kimutatást is elvégezni arról, hogy az idők folyamán a településünknek hírnevet szerző nagyjai mellett hány értelmiségit, tanítót, tanárt, mérnököt, orvost, lelkipásztort nevelt ősi almamáterünk. De büszkének kell lennünk mindazokra a kétkezi becsületes, egyenes gerincű földművesekre és szakemberekre is, akiket a századok folyamán ez az iskola nevelt ki.

Kádár Dénes elődöm az egyház monográfiáját 1904-ben így fejezte be:

„E szellemhez való ragaszkodás lesz a mi erőnk jövőre is."

Ezt teszem ma én is, és tegyünk ezt mi is mindannyian így, hogy Nagygalambfalvának őseink által kiérdemelt „pompás" jelzőjének patináját ne hagyjuk megkopni.

„Halljátok meg, fiaim, atyátok erkölcsi tanítását, és figyeljetek, hogy megérthessétek!

Jó tanulságot adok nektek, ne hagyjátok el útmutatásomat!

Amikor még mint fiú atyámnál voltam, gyenge és egyetlen gyermek anyám előtt,

tanított engem, és azt mondta nekem: Szívedben őrizd beszédemet, tartsd meg parancsaimat, és élni fogsz. Szerezz bölcsességet, szerezz eszességet; ne felejtkezz el szavaimról, és ne hajolj el azoktól.

Ne mellőzd azt, és majd megtart téged, szeresd azt, és megőriz téged.

A bölcsesség kezdete ez: tégy szert bölcsességre, és minden szerzeményeden szerezz tudást.

Tartsd nagyra azt, és fölmagasztal téged; tiszteletet hoz neked, ha magadhoz öleled.

A kedvesség koszorúját teszi fejedre, igen szép, ékes koronát ad neked."

Példabeszédek 4,1-9.

Az olvasó iránti mély tisztelettel:

Kányádi György Attila
lelkipásztor

Nagygalambfalva, 2016. augusztus 29.

„Mert az iskolára olyan nagy szükség van…"

„Mert az iskolára olyan nagy szükség van, és olyan sokféle a haszon, mely az iskolából származik, hogy vaknak, sőt érzéketlennek kell lennie annak, aki ezt magától nem fogja, be nem látja" – így fogalmazta meg az iskolák fontosságát Apáczai Csere János már 1656-ban. A világ, a természet, az élet megismerése elengedhetetlen szükségszerűség volt és marad, mert *„a tanulás gyökerei keserűek, de a gyümölcsei édesek"* – vallotta a bölcs Szókratész.

Nagygalambfalva népe mindig vágyott a tudományok megismerésére, iskolákat épített tudván, amit szintén egy régi gondolkodó mon-

dott: *„Házát építeni frázis, házat építeni már valami, s aki iskolát épít, az a jövőnek dolgozik.”*

A nagygalambfalvi iskola történetére vonatkozó legrégebbi adatokat már ismerjük, én a mostani épületekre vonatkozó adatokat, megélt tapasztalataimat és visszaemlékezéseimet fogom leírni.

A még ma is álló régi iskola épületét Nagygalambfalva község építette 1886-ban az állam segítségével. Ez az épület négy tantermet és tanítói lakást foglalt magába, ez utóbbit később osztálytermekké alakították. A kőépület a társadalmi, kulturális haladás, a falu igényének növekedése, a gyermeklétszám, valamint a kötelező osztályok számának emelkedése következtében ismét kicsinek, szűknek bizonyult. Felvetődött egy új, tágas, modern iskola építésének gondolata. Történt ez a 70-es évek végén, amikor engem kineveztek szülőfalum iskolájának igazgatójává. 1977. szeptember 1-én, még három szakképzett tanártársammal együtt kerültünk a nagygalambfalvi iskolába. Habár akkor már kilenc év tanítási tapasztalat volt a hátam mögött, mégis gondot okozott nekem az igazgatói munka elvállalása. Nagy kihívásnak éreztem ezt a megbízatást. Kerestem az érveket, amiért vállalom mindezt: lehet, a legnagyobb súlya a családi helyzetünknek volt, ugyanis ebben az évben édesanyám özvegységre jutott és nem tudott volna egyedül maradni a lakásunkban. A több mint 30 kilométernyi távolságról, ahol az akkori munkahelyem volt, ingázni nem lehetett, abban az időben pedig nem is volt ez engedélyezve. S ha elvállalom e sok gonddal járó munkát, itthon lehetek, itt taníthatok. S ebből egyenesen következik, hogy a szülőfalumért dolgozhatok. Egy másik erős érv ezen meggondolkoztató lépés javára a sokak által felismert bátorságom, bár én nem minden esetben tartottam magam magabiztosnak. És még egy ok: az akkori tantestületben több régi tanítómesterem volt, akik bíztattak, bátorítottak, lehet, ők jobban ismertek, látták a teljesítőképességem.

Nagygalambfalva lakói az új iskola építésének javaslatát örömmel fogadták, ugyanis több tanévben, három épületben folyt a tanítás: a meglévő „nagy iskolának” nevezett épületben, a két tantermes felekezeti iskolában és a kultúrotthon tanteremmé berendezett öltözőjében.

Nemcsak az iskolában, de a társadalmi életben is mostoha körülmények uralkodtak akkor. Az építéshez nem volt annyi fedezet, nem

létező fogalmak voltak a már nagyon ismert és segítséget nyújtó szavak, mint pályázat, alapítvány, szponzor. De helyette volt akarat és összefogás. Nem volt szabad szombat és nagyon sokszor szabad vasárnap sem, de volt tenniakarás, hit és fiatalos lendület. És a legfontosabb tényező az volt, hogy Bögöz község élén és Nagygalambfalva faluban olyan elöljárók voltak akkor is, akik szívügyüknek tekintették a falubeliek sorsát, jövőjét:

– „Ne maradjon csak siránkozás, elképzelés, gondolat, fogjunk hozzá!" És elkezdtük!

1981 szeptemberében a régi iskola szomszédságában kijelölték az új iskola helyét. Engedélyünk csak iskolabővítésre volt, mert nagyobb beruházásra nem szabadott még gondolni sem. Tehát a régi iskola maradt, s hozzá még nyolc tanterem lesz építve. Így hát ott kell építeni az évszázados iskola mellett. Lett is ebből harag, amikor a szomszéd kertjében méricskéltek. Bárkinek rosszul esett volna egy ilyen dolog, de tudom, hogy a telekrész helyett a tulajdonost községi területből megfelelően kártalanították. Mégis rosszul esett nekem is a rágalom, hisz az igazgatói székben még meg sem melegedtem, s máris ilyen botrányba keveredtem. Lassan feloldódott a mély sérelem, hisz tudtuk, hogy a tudás és bölcsesség megszerzése még nem minden, itt emberséget, tiszteletet, hitet és reménységet kell szerezni. Ezért pedig vállalni kell a munkával járó megpróbáltatásokat is.

Bögöz község egy közepes pénzügyi státusú község volt. A tizenegy falu tizenegy falufelelőse nem minden kérdésben döntött egyhangúan. Sokan kommentálták, hogy a polgármester vagy polgármesternő faluja előnyökben részesül. Arról is van tudomásom, hogy az egyik tanár végzettségű tanácsos egy lázas tanácsülésen ekképpen bírta megállítani a vitát: „Legyen elég, hisz akárhol épül, székely gyermekeknek épül az új iskola.". Építőanyagra a pénz önadóból és a megyei tanács pénzügyi részlegének támogatásából került össze. Akkor is volt a megyénél olyan részleg, olyan személy, aki azt tartotta, hogy oda kell a pénzt kiutalni, ahol el is tudják okosan költeni. Ugyanezt a véleményt hallottuk elismert személyiségtől is. Az iskolaépítés idején történt, hogy egyik hétvégi napon Tonk Sándor erdélyi magyar történész, az Erdélyi Református Egyház főgondnoka, Hargita megyei látogatása során útjába ejtette

Nagygalambfalvát is. Az iskolaudvaron épp dolgoztunk, működött a betonkeverő is. „Ilyen helyre kell a pénzt adni, ahol a munka is megy, és látható eredmény is van."

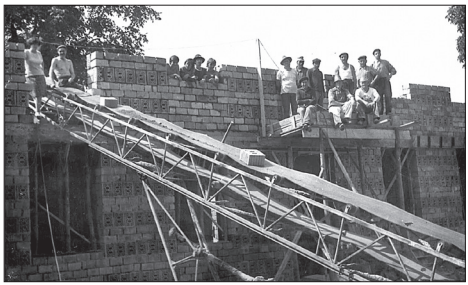
Ebben az időszakban Bögöz község három évben nyert a községfejlesztés terén tetemes pénzösszeggel járó díjat, egy I. és két II. helyezést. Az egyik évi jutalmat a nagygalambfalvi iskolaépítésre fordították. Köszönet utólag is, még egyszer a polgármesternőnek, Pásztor Jolánnak.

Pénzforrásaink egyike a helyi Mezőgazdasági T. Sz. volt. Onnan kaptunk beton tartóoszlopokat az ablakok és ajtók fölé, szükség esetén rendelkezésünkre bocsátották az MTSZ fogatjait és a gépkocsikat.

Pénzgyűjtést csak kivételes esetekben eszközöltünk azoktól a személyektől, akik nem tudtak közmunkára jönni. Néhány elszármazottól bejött adomány is pótolta az építéssel járó, egyre növekvő kiadásokat.

Az építkezés kivitelezését a községi tanács építő csoportja végezte. A szakmunkások mellett mindig úgynevezett „közmunkásokat" biztosítottunk. Szülők, a falu szakemberei, tanerők, diákok, nyugdíjasok segédkeztek az építési munkálatokban. Az építkezési csoport vezetője id. Szőke Dénes bácsi volt. Azonban nem mindig ment zökkenőmentesen a munka. Sokszor, főleg dologidőben megtörtént, hogy a polgármesternővel pénteken, estefelé három utcát végigjártunk, és alig kaptunk három felnőttet, aki szombat délután vagy vasárnap délelőtt el tudott jönni közmunkára. Egy-két pohár szeszből vegyített pálinka volt a fizetségük és sok-sok köszönet. Itt ismét hangsúlyozom: Köszönet és dicséret mindazoknak, akik bármit és bármennyit dolgoztak az új iskola felépítésében!

Jelentős pénzösszeggel járult az építkezéshez az iskola szülői bizottsága. Kiemelem itt a jórészt szülőkből álló házasember-színjátszó csopor-

tot. A 20-30 tagot számláló műkedvelő társulat évente betanult egy három felvonásos színdarabot, mellyel a közeli és távolabbi helységekben vendégszerepelt, olykor egy évben, 10-20 ízben is. Az általuk megvalósított összegből kifizethettük az összes ajtó-ablak munkadíját, nem kevesebb mint 160.000 lejt. Hatalmas megvalósítás, ugyancsak hatalmas kitartással, segíteni akarással! Illesse köszönet és hála áldozatkész munkájukat! S hogy emlékeztessek mindenkit e nemes hozzáállásra, íme néhány maradandó emlék ezen a téren: egy napon két előadást (délután és este) vállaltak Kányádban illetve Derzsben, vagy más alkalommal Szenterzsébeten és Solymosban. Más megoldás nem lévén (31–33 évvel ezelőtt!) a színdarabot népszerűsítő plakátot a héjjasfalvi eltérőtől gyalog vittem ki Szenterzsébetre. S még egy emlékezetes eset ide kívánkozik. A távolabbra lévő Kápolnásfalvi vasárnapi szereplés éjszakába nyúlott, s a hazafelé tartó limuzinról (szállító alkalmatosságunkról) több szereplőnk Udvarhelyen hajnalban leszállott, hogy hétfőn reggel a gyárba, munkahelyére idejében elérhessen.

Felmérhetetlen segítséget nyújtott a szülői bizottság, aminek az elnöke akkor Simó Zsigmond volt. A tanulók őszi mezőgazdasági gyakorlatának jövedelmét is rendesen, idejében elszámoltatta, s azt is az iskola építésére tudtuk fordítani, úgyszintén az iskolai karneválok bevételét is. Hálás köszönet újból a szülőknek, édesanyáknak, nagymamáknak a sok finom tortáért!

A pénzforrások után írjak most többet, részletesebben a munkálatokról. 1982. nyarán az építőcsoport, a lakosság, szülők, tanulók, és tanerők segítségével felépül a kétszintes, tágas, napnak álló épület. A falu nagy része ott volt, ahol szükség volt az erőre: betonozás, falazás, téglalerakás, egyszóval mindenütt. Őszig a tetőzetet is befejeztük.

1983-ban a belső munkálatokra alapoztunk: villanyvezetés, belső vakolás, parkettázás. A villanyvezetést a községi tanács finanszírozta, a vízvezetésre csak az átadás után került sor, ebben a munkában helybeli szakemberek is kivet-

ték részüket. Ki szeretném emelni a belső vakolást idéző eseményeket: minden utca egy-egy osztálytermet vállalt. Mindenhol kikerült 1–2 szakmunkás és több segédmunkás. Szinte versenyszerűen ment a dolog. Hasonlóképpen jártunk el kicsit később az ajtó-ablakok festésekor is. Ekkor a tanügyi káderek vállalták egy-egy terem ajtójának és ablakainak mázolását.

A külső vakolást 1984-ben végeztük. Amint az évszámok is mutatják, ezt az építkezést aránylag idejében, rövid idő alatt befejeztük, annak ellenére, hogy az államtól semmifajta segítséget, támogatást nem kaptunk. Egyetlen anyagi támogatás, amit a megyei tanfelügyelőség részéről élveztünk, az az osztálytermek bebútorozására kiutalt asztal-, szék- és szekrénysorozat volt. A kályhákat a szülő bizottság pénzéből vásároltuk.

1991-ben a svájci Cologny testvérfalu anyagi hozzájárulásával és Borbáth B. testnevelő tanár közbenjárásával az új iskolában központi fűtést vezettek be.

A VII–VIII. osztályos lányoknak azokban az években a kézimunkakört vezettem, amelyen megtanultuk az udvarhelyszéki hímzés öltésformáit. Minden hetedikes és nyolcadikos lány (néhányan az anyukák segítségével) kihímeztek egy-egy drapériát az osztálytermekbe és a folyosókra. A drapériák anyaga lenvászon volt, piros Volga nevű hímzőfonallal hímezve. Az udvarhelyszéki varrottasok közt kutatva rábukkantunk egy, az 19860-as években hímzett nagygalambfalvi mintára, amelyet a szorgos néprajzgyűjtők egy szalmazsákvégre hímezve találtak. Ezt az ősi mintát alkalmaztuk ugyancsak ezekből az évekből a konfirmáló lányok székelykötényére is. A „soröltéses" nevű minta, ha pontos kezek varrják, csodálatos. Szemet, szívet gyönyörködtető látvány, a több mint másfél évszázados helyi néprajzi örökségünk.

A drapériák az idők multával és a sok mosás következtében megkoptak, lassan lekerültek az ablakok fölül. Lehet, hogy a változások során nem tartották olyan fontosnak, hogy a tanulók közvetlen környezetét eleink féltve őrzött, néprajzi jellegű kézimunkák díszítsék.

Nevek felolvasása nélkül nagy elismeréssel szólunk mindenki munkájáról. Megjegyezni kívánom még azt, hogy az építkezés alapja „közmunka", önkéntes munka volt, néhány speciális szakmunka kivételével. A falu öregje és fiatalja, apraja és nagyja, mindenki kivette a részét.

Sajnos, kevés fénykép készült erről a munkáról. A fényképvilág később jelentkezett az iskola, de a falu életében is.

A több mint egymillió (régi pénz) lej értékű épület megvalósításában a szombat délutánt és vasárnapot feláldozó ácsok, kőművesek, vasasok, asztalosok élén a nyugdíjasok jártak. A hívó szóra pedig ott voltak a szülők, tanulók, tanerők egyaránt.

Nemes munka volt! De megérte a fáradtságot!

1984. szeptember 15-én a nagygalambfalvi gyermeksereg örömmel gyűlt össze, hogy birtokába vegye a falu, a szülők ajándékát, az új, tágas iskolát. Ünnepélyes iskolaavatás volt. Jelen voltak tanulók, szülők, tanerők és mindazok, akik valamit is tettek ezért az épületért. Iskolásaink csengő hangon énekeltek és szavaltak örömüknek és elismerésüknek adván hangot. Ropták a táncot az újonnan járdásított és kavicsozott udvaron.

Nagygalambfalva iskolaépítési történetei azt igazolják, hogy a falu lakossága, ha létezik egy nemes cél, s ha vannak lelkes, odaadó irányítók, akkor a közösségi munkától nem hátrálnak meg.

A hívó szóra mindig igennel válaszoltak.

Ezért tiszteljük a „falubelieket”!

Sándor Irén nyug. tanárnő

Fél évezredes oktatás Nagygalambfalván

Hány emberöltő is ez? Nagyon sok, még kimondani is. Nemhiába nevezi Orbán Balázs *A Székelyföld leírásában* „pompásnak” ezt a falut. Nemcsak szép fekvése és környezete pompás. Az a falu, melynek lakói olyan régen iskolát építenek, és fontosnak tartják a tanulást, a nevelést, annak van jövője, van megmaradása. Ebben a 450 évben nagyon sok népnevelő, tanító és értelmiségi ápolta a felnövekvő nemzedékeket,

soszor nagyon nehéz, viszontagságos körülmények között, de mindig helytállással.

Ezt a hivatást – mert ez hivatás! – próbáltam én is teljesíteni az itt eltöltött évek alatt 1974–75-től nyugdíjba vonulásomig, 2001-ig, mint magyar nyelv és irodalom szakos tanár. Nagy szeretettel végeztem oktató-nevelő munkámat, hiszen az anyanyelv ápolása nélkül nincs jövője gyermekeinknek. E munka mellett irányítottam az iskolai és falusi könyvtárat is, mert a könyv az olvasóvá nevelés legfontosabb eszköze, a megismerésnek, a tudásnak az alapköve. Nagyon sok minden belefér ezekbe az évekbe. Nem is lehetne leírni. Sok kedves élmény, szakmai siker, néha kudarc is. A sikerek közt említeném tanulóim tantárgyversenyeken, szavalóversenyeken, színpadi szerepléseken való részvételét, az ott kapott díjakat vagy a felvételi vizsgákon való eredményes szereplésüket. Mindezeket kollegáimmal együtt érhettük el, hiszen mindig jó és összetartó tantestületben dolgozhattam. Sajnos, kollegáim közül sokan már nem élnek. Mindig szeretettel és tisztelettel gondolok rájuk.

A tanórákon kívüli tevékenységemről is szólnom kell. Kollegáimmal együtt kivettük részünket az iskolán kívüli tevékenységekből is. A falu fiataljainak, sőt idősebbjeinek is minden évben színdarabokat tanítottunk be. Ezeket ünnepeken és jeles napokon adtuk elő nagy sikerrel.

1989 szeptemberében rám bízták az iskola vezetését, azaz igazgató lettem. Bevallom, nem szívesen vállaltam ezt a megbízatást. Nehéz időszak volt. Éreztük a politikai nyomást, mely ránk nehezedett. Sokszor már vicceket sem mertünk mondani. Féltünk mindentől és mindenkitől. Egy alkalommal minisztériumi tanfelügyelőnő jelent meg. Az anyakönyveket nézte meg, melyekben néhány román családnév is szerepelt. Nehezményezte, hogy nincs román anyanyelvű osztály. Szerencse, hogy decemberben bekövetkezett a változás. Egy kicsit fellélegeztünk. Úgy éreztük, hogy most már igazán kimondhatjuk azt, amit gondolunk, vége a hazugságnak. Úgy szervezhetjük meg oktató- nevelő munkánkat, ahogyan mi azt a legjobbnak látjuk.

Az elkövetkező időkben testvérkapcsolatok alakultak ki. A svájci Cologny település volt az első. Innen érkezett egy nagy szállítmány élelmiszerrel, ruhaneművel az egész falu számára. Az iskola egyebek mellett technikai felszereléseket is kapott, amelyekkel addig nem ren-

delkeztünk. Sajnos, két alkalommal is betörtek az iskolába, és a hozott eszközöket ellopták. Sohasem sikerült kideríteni, hogy kik voltak. Szintén svájci segítséggel vezetődött be a központi fűtés. Áttértünk az orosz nyelv tanításáról a francia nyelv tanítására.

Két másik kapcsolat a magyarországi Mesztegnyővel és Szank falukkal alakult ki.Tanulóink mindkét faluba többször eljutottak. E találkozások során barátságok alakultak ki, magyarságtudatunkban megerősödve térhettünk vissza.

Négyévi igazgatóságom után folytattam tanári munkámat, mint szaktanár, osztályfőnök. Fontosnak tartottam a szülőkkel való szoros kapcsolattartást. Igyekeztem a tanulók, szülők és falubeli emberek szeretetét és tiszteletét kiérdemelni. Erre tanítottam tanulóimat és saját gyermekeimet is. Ezt a szeretetet, úgy érzem, én is megkapom volt tanítványaimtól, kollegáimtól az emberektől. Ez nagy örömmel tölt el.

Nehéz szívvel vettem búcsút ettől az iskolától, falutól, mert életem legszebb éveit itt töltöttem.

Most szülővárosomban, Székelykeresztúron lakom, sajnos negyedik éve özvegyként. De vannak gyermekeim és unokáim, akik értelmet adnak további életemnek. És az emlékek…..

E jelentős évforduló alkalmából szeretném a legjobbakat kívánni a mostani és az elkövetkezendő tanulóknak, tanítóknak, tanároknak és az egész falu népének.

Legyen 450 év múlva is oktatás, nevelés, emberi összetartás, szeretet megbecsülés! Ez megmaradásunk záloga.

Székely Dalma nyugdíjas tanárnő

Édesapámnak*

„Megvan-e még az iskola?”

Hogyan is kerültem én Nagygalambfalvára? 1990 nyarán amikor Csíkszeredában megjelentem az állások elosztásán, hogy Gyulafehérvár és Székelyudvarhely után új munkahelyet válasszak, úgy tűnt, hogy nem fog sikerülni. Aztán egyszer csak mondták, hogy megürült Nagygalambfalva (akkor történt hogy Bajkó József tanár úr elválasztotta Rugonfalvát). Csak annyit tudtam a faluról, hogy itt született Kányádi Sándor. Bondor tanfelügyelő biztatott, hogy válasszam csak nyugodtan, mert jó hely. Elválasztottam.

Székely Dalma igazgatónő kedvesen fogadott, bár gondolkozott hogy milyen órákkal tudja majd kipótolni a kémiát és fizikát. Aztán tanítottam franciát és kézimunkát, később angolt és informatikát is. Mindig is szerettem a nyelveket, de annak idején a filológiára bejutni a lehetetlennel volt határos, így a gimnáziumból a reál szakok felé irányítottak bennünket. Aztán úgy alakult, hogy én kezdtem el először a francia nyelv majd később az angol nyelv oktatását is Nagygalambfalván és így ez a vágyam mégis teljesült.

Az 1993 szeptember eleji tantestületi ülésen, Székely Dalma igazgatónő lemondása után választásra került sor. Sebők Tibor tanító bácsi engem javasolt erre a funkcióra és a jelenlevő kollegák nagy többséggel megválasztottak igazgatónak. Eléggé szabadkoztam, de végül beadtam a derekamat és azt mondtam: „Na jó elvállalom, de csak egy évre”. Ennek már 23 éve.

* Ezt a fejezetet édesapámnak ajánlottam, mert ebben a hosszú időszakban ő biztosította számomra a szükséges hátországot.

Hályogkovácsként fogtam neki az igazgatói munkának fogalmam sem volt mit vállaltam de a kollegák megbíztak bennem a fiatal, „ingázó" tanárban, hogy jó irányba vezetem őket és az iskolát. Én aztán igyekeztem is meghálálni ezt a bizalmat és minden energiámmal, szívvel-lélekkel végeztem a munkámat.

Szükség is volt a sok energiára hiszen akkoriban még telefon sem volt az iskolában nem hogy számítógép. Mivel a rendelőben levő kurblis telefonon enyhén szólva nehézkes volt a kommunikáció inkább felmentem személyesen Bögözbe vonattal és alkalmi járatokkal minthogy telefonáljak. Ott pedig a válasz legtöbbször az volt, hogy nincs pénz. Így hamar megtanultam, hogy magamnak kell boldogulnom és előteremtenem a pénzt az iskola felszerelésére, modernizálására. Önállóvá váltam.

Szép lassan megtanultam az igazgatás csínját-bínját, továbbképzésekre jártam, de nagyon sokat tanultam Irénkétől, Dalmától, Annuskától és Tibi bácsitól is.

Amikor eljött az első vakáció és szabadságra mehettem, nem tudtam elképzelni hogy mi lesz az iskolával ha én nem vagyok ott? Pár nap után nem bírtam tovább és lejöttem megnézni. Amikor hazamentem,édesapám megkérdezte: No, megvan-e még az iskola? Ebből aztán szállóige lett, nyaranta sosem mulasztotta el az ugratást: Megvan-e még az iskola? Megvan, válaszoltam mindig.

Belelendültem a munkába jöttek az ötletek és segítség is került hozzá.

Már 1993 októberében kéréssel fordultunk a Bögözi Tanácshoz, hogy vizsgálják meg az új iskola épületét mert aggasztóak a rajta látható repedések, melyeket valószínűleg a közvetlenül mellette álló diófa gyökereinek a mozgása okoz. Aztán évekig nem történt előrehaladás, de erre nemsokára visszatérek.

Mindjárt azon az őszön eldöntöttük, hogy más tanintézményekhez hasonlóan mi is tartunk iskolanapot, mégpedig iskolánk első írásos említésének évfordulóján, május 11-én vagy ha az hétvégére esik akkor egy ehhez közeli napon. Az első Iskolanap 1994-ben volt és ünnepi műsorral kezdődött, majd helytörténeti vetélkedővel, játékokkal, sportversenyekkel folytatódott.

A későbbiekben is hasonló tevékenységeket szerveztünk, aztán 2000

után innen indult útjára a Kányádi szavalóverseny is. Kezdetben helyi verseny volt, aztán körzeti és mára már megyeközi rendezvénnyé nőtte ki magát, időközben pedig felvette a „Fától fáig,verstől versig" versmondó verseny nevet. Így az Iskolanapon évek óta már „csak" versmondás van, a többi rendezvény pedig átkerült az Iskola másként hétre és a Gyereknapra.

De ne ugorjunk ennyire előre. Már 1993-ban megfogalmazódott, hogy szükségünk lenne egy tornateremre, díszteremre. Nézegettük, méregettük a régi, használaton kívüli 1886-ban épült iskolát: „Mi lenne ha azt átalakítanánk? Na de milyen pénzből?"

Közben azt is kiszámoltuk, hogy 1996-ban 430 éves évfordulója lesz az iskolának és hát arra illene valami megvalósítással előrukkolni, gondoltuk. Aztán ez a két gondolat összekapcsolódott és 1995-ben eldöntöttük, hogy az évfordulóra felújíttatjuk a régi épületet és a két nagy osztályterem összevágásával egy tornatermet hozunk létre. 1995 decemberében azzal a 2 millióval fogtunk neki a munkálatoknak, ami a költségvetésünkből megmaradt. Ez mint később kiderült a teljes költségeknek a töredékét jelentette és még fogalmunk sem volt honnan szedjük össze a többit, de Zonda Anna segítségével sikerült.

1996 május 11-én avattuk Vinczellér Árpád polgármester és Kányádi

Sándor költő jelenlétében az új tornatermet és a hozzá tartozó öltözőket. Akkoriban nagyon ritka volt, hogy egy falusi iskolának tornaterme legyen. Az épületben helyet kapott még a könyvtár és az iskolamúzeum is.

De még az ünnepség előtt eljött Beder Tibor akkori főtanfelügyelő, hogy megnézze mire is készülünk. Meglátva a már csaknem kész beruházást, felmérve hogy ez mennyi igyekezetünkbe került, megkérdezte : „Mit adhatnánk (mi a Tanfelügyelőség) a galambfalvi iskolának, hogy megjutalmazzuk?" Megmutattam neki az új épületen végigfutó repedéseket, mire ő egyből tudta mi legyen az ajándék: az iskola felvétele a Világbank által finanszírozott felújítási programba! Be is tartotta az ígéretét, de így is még 5 évet kellett várnunk a munkálatok megkezdéséig.

Előtte még 1999-ben a földgáz bevezetése. A központi fűtés rendszere már megvolt de a fáskazánt ki kellett cserélni. Ekkor folyamodtunk először a svájci testvérfalu Cologny önkormányzatához támogatásért. Fő pártfogónk Roger Meylan tanácsos volt, aki többször is járt Nagygalambfalván. Meg is kaptuk a kért támogatást és 2000-ben megtörtént a kazánház modernizálása.

Ugyanebben az évben (2000) nagyon fontos esemény történt: október elsejétől a Nagygalambfalvi Iskola önálló jogi személy lett, saját könyvelővel (Szőke Irma). Így történt hogy az iskola 5 évvel megelőzte a

falut a Bögöz községről való leválás tekintetében. Ebben az időben hozzánk tartozott még az óvoda és a Kisgalambfalvi illetve a Betfalvi Elemi Iskola és Óvoda. Aztán 2005-ben megalakult Galambfalva község és Betfalva Székelykeresztúrhoz csatlakozott, maradtak a Galambfalvák tanintézményei. Egy kísérleti finanszírozási program folyományaként 2005. január elsejétől aligazgatói állást kaptunk, melyet Farkas Csaba matematika szakos tanár töltött be. Sajnos aztán 2014-ben ez az állás megszűnt, az évek óta tartó személyzetcsökkentés áldozata lett.

Térjünk most vissza 2001 nyarára amikor is elkezdődött a várva várt felújítás. A munkálat a diófa kivágásával és a gyökereinek a kipucolásával kezdődött, majd az épület betonpillérekkel való megszilárdítása következett. A működéshez szükséges közegészségügyi engedély megszerzése érdekében, az épületet további mellékhelyiségekkel egészítették ki, megújult a fűtési-, víz- és villanyhálózat, új tetőzetet kapott és újrafestették a falakat kívül-belül.

Ennyi munkához nem volt elég a nyári vakáció, az első évharmad építőtelepi körülmények között zajlott és csak decemberben történt meg az átadás. Később aztán a bútorzat is megérkezett, székeket, padokat, katedrákat kaptunk. Akkor nagyon örültünk neki, sajnos mint később kiderült, a minőségük elég gyatra, nem bírják a strapát és a fiók hiánya miatt nem is praktikusak. Azóta már egy részét sikerült is kicserélni jobb minőségűre.

A vidéki iskolák közül a környéken elsőként a mienk volt felújítva, csodájára is jártak sokan.

A következő évben 2002-ben ismét a régi épület szorult javításra, le kellett verni a vakolatot és újravakolni, festeni, a tetőcserepeket is át kellett forgatni és pótolni a rosszakat, a tornaterem padlója is meg-

kopott, új festékréteget kapott. A szükséges anyagi támogatás ismét Svájcból érkezett. Ahogy 2003-ban és 2005-ben is. Végre megvásárolhattuk az első számítógépeket (6 darabot) és a könyvtárteremben informatika sarkot hoztunk létre.

2005-ben sportfelszerelést, vetítőt és fényképezőgépet vásároltunk, illetve asztalokat készíttettünk az informatika terembe.

2004-ben Szank község és az akkori polgármester Zaka László segítségével felújítottuk és kibővítettük az Iskolamúzeumot.

2006-ban a sporté volt a főszerep, egy országosan meghirdetett program keretében pályázatot nyertünk. A projekt neve „Kell egy csapat" volt. A pályázati pénz nagy része edzőtáboroztatásra, sportfelszerelésre volt, kisebb részét szabadott olyasmire költeni mint például a pályafelújítás. A focikedvelő diákok és a testnevelés szakos tanárnő régi álma volt a sportpálya rendbetétele. Csakhogy a megnyert pénz erre nem lett volna elég még a megszabott helyi résszel együtt sem. Ezt hallva Gyerkó Levente polgármester azt mondta, nem baj előteremtjük a többi pénzt is. Így történt, hogy az országban egyedülálló módon a mi pályázatunk helyi része 10% helyett 400% volt és még a testvérfalvak (Szank, Mikepércs és Cologny) is jelentősen hozzájárultak a megvalósításhoz.

A gyerekeknek kézilabda, kosár-

labda és fociedzéseket tartottak az edzők és a tavaszi vakációban háromnapos edzőtáborban vehettek részt Sepsiszentgyörgyön. Időközben készült a pálya és nemcsak a pálya hanem az őt körülvevő kerítés is, megrendeltük a kapukat és a kosárpalánkokat. Megfeszített munka folyt, hogy időben kész legyen minden, sok szülő és pedagógus de még a tiszteletes úr is közmunkázott. Az avató a 2006-os Iskolanapon volt a diákok, a szülők és a testvérfalvak küldöttségeinek a jelenlétében.

2007-ben az irodák és laboratóriumok bútorzata cserélődött. Gondolom már sejtik, hogy emögött is Cologny állt.

2007-2008-ban kormánypénzekből jelentősen kibővült és megújult a Kisgalambfalvi iskola épülete. (lásd a kisgalambfalvi részben)

2010-re a tornateremre padlózata annyira tönkrement, hogy ki kellett cserélni, műanyag szőnyeg mellett döntöttünk, ami szép és praktikus, de elég hidegnek bizonyult. Következőkor biztosan a hajópadlóra szavazunk.

2012 májusában új székely kaput és hozzáillő kerítést avattunk a Kányádi Versmondóra érkezett vendégekkel együtt. A kapu felavatásakor Msgr. Borbély Gábor nyug. főesperes-plébános és Kányádi György-Attila református lelkész mondott áldást.

Most új, tágas óvoda épül a fiataloknak kiosztott ANL-s lakások mellé. Reményeink szerint 2017-ben új óvodát avathatunk és a jelenleg használt egyházi épületet újra a helyi Református Egyházközség használhatja. Itt ragadom meg az alkalmat, hogy az emlékkönyv lapjain keresztül is köszönetet mondjak nekik, amiért ilyen türelmesen vártak és még csak bért sem kértek. Természetesen a Polgármesteri Hivatal sem volt hálátlan, több ízben is karbantartási, felújítási munkálatokat végeztetett az épületen.

Most 2016-ban, húsz év után ismét eljött az ünneplés ideje, elérkeztünk a 450. évfordulóhoz.

Erre az alkalomra talán illett volna frissen felújított épületek elé állni, nagyon rá is férne mindkettőre egy alapos felújítás, modernizálás, de mint a fent leírtakból kiderült,

ez nem megy olyan gyorsan. Ám nem is volnánk Galambfalva ha nem lenne erre egy előzetes tervünk leadva és Gyerkó Levente polgármester úrral együtt azon dolgozunk, hogy az iskola bekerülhessen egy országos javítási programba.

Szeretném hangsúlyozni, hogy a felsorolt megvalósítások minden esetben csapatmunka eredményei: a tantestület tagjai, a szülők, a helyi közösség, a községi vezetés élén a polgármesterrel, a Református Egyházközség, élén a tiszteletes úrral, a testvérfalvak, Szank, Mikepércs és Cologny nélkül ez a fejezet lényegesen rövidebb lett volna.

A község lakói méltóak az iskolaépítő elődökhöz.

Szerencsémnek tartom, hogy ezeknek az eseményeknek aktív résztvevője lehettem és hozzátehettem a saját részemet. KÖSZÖNET MINDENKINEK!

Az igazgatói munka nagyon sokrétű nem csak a felsorolt gazdasági tevékenységek tartoznak bele, hanem az oktatási, nevelési, pénzügyi, személyzeti ügyek megoldása is és még akkor nem is beszéltünk a különböző iratok: tervek, jelentések, statisztikák határidőre való elkészítésének a kötelezettségéről és a mostanában egyre gyakoribb konfliktuskezelésről sem. Kapcsolattartás, együttműködés a szülőkkel, a helyi vezetőkkel, a sajtóval … csapatépítés…

Bár már az Igazgatónő megszólítás a keresztnevemmé vált, mégis elsősorban tanárnak érzem magam, mindig tartottam órákat, még akkor is amikor nem volt kötelező, mert nem akartam elszakadni a tanítás gyakorlatától. Szeretek tanítani, számomra felüdülés gyerekekkel foglalkozni.

Utóirat

Megszerettem Galambfalvát, itthon érzem magam még akkor is, ha nem költöztem ide, amit az évek során sokan nehezményeztek is. Bár római katolikus vagyok, nem esik nehezemre részt venni a református istentiszteleteken sem. Gyerekkorunkban nyaranta Homoródkarácsonyfalván az unitárius templomba vitt bennünket nagynéném és ott megtanultam hogy van más vallás is és azt tisztelni kell. Pedig akkoriban még az ökuménia nem is volt divatban. Szívesen jövök a nagygalambfalvi templomba, szeretem a hangulatát, e falak közt mindig nyugalom száll meg. A felsőfokot pedig a dalárda testet-lelket átható éneke jelenti számomra.

A tevékenységünk megítélése az utókor dolga, ez fokozottan igaz a pedagógusok esetében. Majd amikor az 500. évfordulóra gyűjtik az anyagot akkor majd kiderül, hogy mire és kire emlékeznek a véndiákok. Ennek azonban van egy lényeges feltétele, mégpedig az, hogy az utódaim is így válaszolhassanak arra a kérdésre: Megvan-e még az iskola? Megvan.

Tisztelettel,
Bálint Hajnal jelenlegi igazgató

„ÓVODA, ÓVODA, KI A CSUDA JÁR ODA?...”

A gyermekek is sokféle természetűek, s mindnyájával nem lehet egyképpen bánni. Ami egyikre hatással van, másikon nem fog. És az óvónak legnagyobb ügyessége éppen abban áll, miszerint szerencsés tapintattal, s körülmény szerint a kisdedek egyéniségéhez tudja alkalmazni a célravezető legjobb eszközöket.

(Ney Ferenc)

Az **óvoda** (népszerű becenevén ovi, ritkábban a régi „kisded-

óvó"elnevezésből származó dedó) a világ számos pontján elterjedt intézmény. Sok helyen része az oktatási rendszernek, a gyermekek tanításának első lépcsőfokaként szolgál.

Az első magyarországi óvoda megalapítója **Brunszvik Teréz** magyar grófnő. Az első óvodát – korabeli nevén: kisdedóvót – ő nyitotta meg az egész Habsburg Monarchiában 1828. június 1-jén Angyalkert név alatt, édesanyja budai házában. 1836-ban egyesületet alapított az óvodák elterjesztésére. További 11 óvodát indított útjára, haláláig 80-ra nőtt ezen intézmények száma. A grófnő azt remélte, hogy ha sikereket ér el óvodája működtetésével, akkor hamarosan sok ilyen intézmény létesül majd, elsősorban a vagyontalan családok számára, akik nemcsak gyermekük napközbeni felügyeletére, de jó nevelésére is képtelenek. Első óvodáinkban – az őrzésen, gondozáson kívül – sokféle hasznos ismeretre is megtanították a gyerekeket. Akárcsak az iskolában, itt is folyt már a betűismeret, az olvasás tanítása, ami vallástani ismeretek elsajátításával párosult. A foglalkozások az első időben német nyelven folytak.

Bezerédj Amália nevéhez kötődik az első falusi kisdedóvó létrehozása. 1836-ban a Tolna megyei Hidja-pusztán alapította uradalmi cselédek gyermekei számára. Kislánya, Flóri együtt járt ebbe az óvodába a szegény szülők gyermekeivel. Egy óvó és egy „segédnő" foglalkozott itt a 40-60 főnyi gyermekcsoporttal.

A generációk továbbfejlődésének lehetőségei az előző generációk által nyújtott példákon és feltételeken múlnak. Mint minden útnak, a mi óvodánknak is része a múlt, az indulás, amelyet leegyszerűsítve falunk idős szülöttjei, valamint nyugdíjas elődeim segítségével szeretnék bemutatni.

A legidősebb adatközlőnk Pap Lina néni, gyerekkori élményei szerint, az 1920-as évek elején már létezett óvodai oktatás Nagygalambfalván, kezdetben egyetlen óvónő vezetésével: a mai öreg iskola folyosó végi termében, a mai kultúrotthon helyén állt bérházban, az egykori ,,Hangya Szövetkezet" épületében, kulák családoktól elkob-

zott lakásokban, és az egykori kántori lakás épületében, amely 1910 szeptemberében készült el Baczó Lajos, betfalvi lelkipásztor tervrajzai alapján. Ezt az épületet 1962-ben alakították át óvodai nevelés céljára.

A családi ház jellegű épület egy kisebb játszótérrel, szép udvarral van körülvéve, közepén vén eperfa őrzi a gyermeki dalokat, rigmusokat, nevetéseket, zokogásokat.

Ebben az épületben 1961-től már két óvónő Kádár (László) Mancika és Tamucza (László) Zelmira nevelésével, kollektív gazdaság támogatásával, napközi otthon működik, márciustól decemberig, hogy a kisgyermekes szülők nyugodtan dolgozhassanak a mezőn. A mezei munka idejéhez igazodott az óvodai tanév szerkezete, mindenféle vakáció összevonva téli hónapokra esett. A kollektív gazdaság biztosította nagyjából az élelmezést, a dada és a szakácsnő javadalmazását, ezt még a szülők kiegészítették terménybeli adományokkal. Nagyon sok műsoros délutánt tartottak az óvodások szereplésével, ezek bevételét is a napközi használta fel. Akiknek a szülei nem a kollektívben dolgoztak, csak tízórait vittek magukkal, és délben hazamentek. A többiek maradtak, amíg a szüleik estefelé értük jöttek.

Ez a megoldás kedvező volt a mezei munkát végző szülők számára, de annál kevésbé az óvónők számára.

,,Nem tudom, meddig tartott ez a rendszer, de még az én gyerekeim is így jártak óvodába (Újszékelyen), s nekem bizony gondot okozott, hogy télen kire hagyjam őket.

Ettől eltekintve jó volt az óvodai tevékenység. A gyermekek szívesen jártak óvodába, a szülők is elégedettek voltak. Kaptam elismerést is, elmarasztalást is. Az elmarasztalás oka, hogy miért nem harcolom ki, hogy a költségvetésből nagyobb részt kapjon az óvoda: nagyon elhasználódott a bútorzat, csupasz az udvar stb. Ez igaz volt, de tapasztalatlan voltam, nem tudom, hogyan segíthettem volna ezen. (Azonkívül, hogy a kolleganőmmel, László Mancikával saját kezűleg újrafestettük a bútorzatot, a szülői bizottság vette a festéket.)

A gyermekekkel jó volt foglalkozni; lelkesek, szófogadóak voltak, a szülők segítőkészek" – vallja Tamucza (László) Zelmira óvónő.

1967–1990 között Benedek Erzsébet és Sebők Vilma óvónők nevelték szeretettel és ,,kellő szigorral" a falu kisgyermekeit, a kicsi csoportot

Vilma óvó néni a nagyokat, akik iskolába készültek, azokat Erzsike óvó néni tanította, hogy kellő bátorsággal vegyék hátukra az iskolástáskát. 1979 előtti években egy hatalmas csűr pompázott az udvaron, a fából készült részét a kommunizmus idején lebontották, és az elszállított anyagot a bögözi rendőrség épületéhez használták fel. Az udvaron megmaradt kőből épült csűrrész fatartóként szolgált, ami a ,,modernebb" korban raktárrá alakult át, végül rejtélyes körülmények között lángok martaléka lett.

1970-ben az épület fatornácát az óvónők a kollektív segítségével beépíttették, hogy jobb körülmények között fogadhassák a gyerekeket. Az épület előtt díszelgő fakerítést sikerült dróthálósra lecserélni, így nyíltabbá vált a ki-meg belátás a külvilág felé.

Az óvodai élet szempontjából a kollektív gazdaság jó és szükséges volt, mert biztosította a fűtéshez a tűzifát, amit a szülők közmunkával aprítottak össze. Nyári időszakban, júniustól szeptemberig napközis programmal működhetett az óvoda, melynek teljes ellátását és a szükséges személyzetet szintén a kollektív biztosította. Az itt dolgozó szakácsnők, dadák tevékenységükért egy-egy napszámot kaptak.

SZAKÁCSNŐK: Szigyártó Róza, Kányádi (Dollár) Róza, Szőcs Irénke

DADÁK: Szakács Magda, Sztojka Erzsébet, Feleki Ida, Ketesdi Emma

TAKARÍTÓNŐK: Szigyártó Róza, Szőke Berta

Reggel dadák fogadták a gyerekeket, levetkőztették őket, majd délelőtt segítették az óvónők tevékenységeit, szakácsnők munkáját, felszolgálták a tízórait, ebédet, uzsonnát, a főútig lekísérték a gyermekeket.

A kollektív adományozott disznót, borjút levágásra, zöldséget, gyümölcsöt. Az asszonyok feldolgozták, besütötték a húsokat, befőzték a paradicsomot, finom házikenyeret, süteményeket sütöttek, minden nap ízletes, friss ételek kerültek terítékre. Ebéd után a szülők által készített összecsukható ágyakon (kecskeágyon) aludtak a gyerekek.

Tavasszal és télen rövidített programmal működött az óvoda. A gyermekek otthonról hozták a tízórait, ivóvizet, ez manapság is így működik.

Régen tilos volt vallásos ünnepeket megünnepelni az intézményekben. A kicsik nőnapra, gyermeknapra, évzáró- és évnyitó ünnepségekre tanultak be műsorokat.

A jó magaviseletű, tudással gazdagodó gyermeket piros ponttal jutalmazták, ezeket a jutalompontokat otthon mindenki a függönyre feltűzve őrizgette nagy szeretettel. Ha kigyűlt a tíz piros pont, gyufásdobozba elhelyezve visszakerült az óvónőkhöz, cserébe egy piros csillagért.

Erzsike és Vilma óvónők kérésére készült el a ma is használatos hármas vashinta, az eperfa alatti ,,gumilovak", a homokozó, forgó, ez utóbbit néhány éve felszámoltuk, mert sok balesetet okozott. Ezek a játékok a bögözi néptanács ideje alatt készültek el az intézmény állami költségvetéséből.

Így nosztalgiáztunk jó ideig Bálint Hajnal iskola-igazgatónő, Sebők Vilma óvónéni Benedek Erzsike óvónéni vendégszeretetét élvezve. Kezdetben nem biztattak régi élményekkel, azt hitték nem emlékeznek semmire, nevetések és örömkönnyek váltakozva előhívták a leülepedett már- már halvány emlékképeket. Néhány régi óvodás kép is előkerült, melyeket nézegetve meglepődve figyeltem, milyen határozottsággal felismertek, megneveztek sok kisgyereket.

Könnyes szemmel jegyezték meg, hogy Isten segítségével, pályafu-

tásuk alatt nem történt semmi komoly baleset, holott annyi év alatt történhetett volna bármi. Büszkén, megnyugvással vallották: Minden tanítványukból ember lett.

A saját óvodai életutamról visszatekintve elmondhatom, hogy oktató-nevelő tevékenységem mellett bőven jutott adminisztratív munka, amit szeretettel végeztem az óvodában töltött 18 év alatt.

1995-ben friss végzősként egykori óvodámba lépve a régi asztalok, székek, hatalmas katedrák, „motorina" szagú, fekete parkett, régi, rojtos szőnyeg fogadott. Gyerkó Edit kolleganő segítségével kóstoltam bele, akkor tanítói diplomával, kevés gyakorlattal az óvópedagógiai munka szépségeibe és nehézségeibe.

Ahogy teltek az évek lépésről lépésre igyekeztünk szebbé, elfogadhatóbbá tenni az óvodát. Nehéz volt kéregetni, megtalálni a jószándékú, kompetens embert, aki kapcsolatai révén a segítségünkre lehet. Nagynéném férje, Szőke Miklós közbenjárásával a székelykeresztúri Bustya László adományából sikerült falburkolatot tetetni három csoportteremben és az előtérbe. Később Kecseti (Kustán) Enikővel szülői adományokból és rendezvényekből összegyűlt pénzből jó minőségű, használt padlószőnyeget vásároltunk. Puja Imre szülő adományozott az udvarra két fából készített illemhelységet, melyet maga készített és állított fel, mert abban az időben gyakran vízhiány miatt az udvari illemhelyet használtuk, de a falusi gyerek számára ez nem újdonság.

Évről évre szépült, újult, lassan kezdett színesebbé, otthonosabbá

válni az óvodai környezet. Költségvetési pénzből sikerült álmennyezetet tetetni. Jelentős évet írunk 2001-ben, amikor Cologny, svájci testvértelepülés, kérésünkre támogatott, az épületbe bevezették a gázt, központi fűtést szereltek, felújult a tetőszerkezet, új csatornarendszert szereltettünk. A megnövekedett gyermeklétszámnak köszönhetően újabb csoporttermet sikerült bebútorozni. A régi kemence helyére kis szekrénykével ellátott mosogató kagylót és asztali gázkályhát sikerül vásárolni. Új vaskaput csináltattunk a régi fakapu helyére. Közmunkával járdát öntöttek a szülők az utcára, a kerítés támfala mellé, hogy a sár miatt megközelíthetőbb legyen az óvoda. Számomra ez volt a legaktívabb, legnehezebb év. Fiatalon, semmi hozzáértéssel ennyi munkát elvégeztetni, engedélyeket megszerezni, nehéz feladatnak tűnt. Természetesen segítségemre volt a már említett sógorom, Szőke Miklós (nyugodjon békében), aki építészmérnök lévén jó tanácsokkal látott el, segített az anyagfelmérésben. Partnerek voltak Cologny tanácsának közössége, akik kéréseinket támogatták. Köszönet és örök hála segítő szándékukért.

Itt említeném meg Szakács Zoltán szülőt, aki a tetőmunkálatok teljes befejezéséig segített, sokat közmunkázott több szülő- és nagyszülő segítségével. Nem említek neveket, nehogy valakit kifelejtsek. Mindenkinek köszönet érte!

Pontosan nem emlékszem az évre, de Pásztor Jolán néni közbenjárásával, a bögözi tanács közigazgatása idején, amikor falu felelős volt, gyönyörű , akácfából készült játszótérrel bővült az udvar (hinta, lipinka, krokodil, kerti pad és asztal) a gyermekek nagy örömére, melyet a kisgalambfalvi Szappanyos testvérek készítettek el, állítottak fel.

Közben újabb kolléganőkkel bővült az óvoda, cserélődött a személyzet. Óvónők: Botorok (Kelemen) Annamária, Nagy (Kinda) Enikő, Neagoe (Gagyi) Imola, Vaszi Irén és Kelemen Ildikó takarítónő.

Mindannyian igyekeztünk részt vállalni az óvodai munkában, díszítettük, szépítettük, az óvodai környezetet, festettük az ajtókat, ablakokat, kaput, udvari játékokat.

Eseményekben gazdag tanéveket zártunk. Műsorokkal szórakoztattuk a szülőket, nagyszülőket, ilyen volt a hagyományos karnevál, nőnap, Március 15, anyák napja, gyermeknap, évzáró, tanévnyitó, szüreti bál szekeres felvonulással, zeneszóval a falunk utcáin.

2004-ben a visszaszolgáltatási határozat alapján a nagygalambfalvi presbitérium a már működő Galambfalvi Tanácstól visszaigényli az egykori kántortanítói lakást, tehát az óvodát, de közmegállapodással a falu továbbra is használhatja az épületet. Galambfalva Tanácsa évről évre segítette az óvoda minőségibb, jobb működését, elfogadhatóbb költségvetést ítélt meg. Kicseréltettük a nyílászárókat, bejárati ajtót, új színt kapott az épület, közművesítették az épületet. A helyi közbirtokosság támogatásával felcsiszoltattuk a padlót, új, modern szőnyegeket vásároltunk a csoporttermekbe.

2010-ben a Gordius Plusz pályázati kiírására, melyet a Hargita Megye Tanácsa támogatott, internetes szavazatok gyűjtésével egy gyönyörű, gömbfából készített játszóteret nyertünk. Több mint 200 szavazatot kaptunk Gödöllőről Demeter Gyula és felesége Szaniszló Ildikó közbenjárásával, ezen kívül Szank, Mikepércs testvértelepülésekről, a németországi ifjaktól és természetesen itthonról. Azóta újabb gömbfából készült játékokkal bővült az udvar.

2013- ban az óvoda hivatalosan felvette a ,,RIGÓFÜTTY" nevet, tanévzáró-névadó ünnepségen a gyerekek bemutatták Kányádi Sándor *Meddig ér a rigófütty?* című történetet, mely magyarázatot adott a névválasztásra.

Büszkén mondhatjuk, hogy falunkban, Nagygalambfalván működtek és működnek az évszázadokon át jónak tartott és bevált elvek – elméletek , gyakorlatok, a most már gyermekközpontú nevelés a mai rohanó élet, felgyorsult fejlődés, változás jellemzőivel. Az alapjaiban átformálódott világ megköveteli, hogy a felnövekvő nemzedék alkalmazkodjon az újhoz: a ma gyermekét nem lehet csak a múlt kitaposott útján nevelni. Az óvoda képes volt rugalmasan alkalmazkodni és megváltozni a társadalmi átalakulás létrehozta új követelményekhez. Az óvodába járó gyermeknek nem kell szinteket teljesíteni, nincs kötelezően előírt terv, amit időre ,,hozni" kellene. Ezt a humanitást az iskola nem engedheti meg magának a tantervi előírások miatt.

Alapjában véve minden mű csekély, ha a végtelent nézzük, az számít, amit magunkból: szeretetünkből, jóindulatunkból beleviszünk. (Brunszvik Teréz)

Székely (Lukács) Emese

„Ha az élet zengi be az iskolát,
Az élet is derűs iskola lesz.”
Ady Endre

A Kisgalambfalvi Vékás Domokos Elemi Iskola története

A Nagyküküllő völgyében szerényen húzódik meg Kisgalambfalva. A folyó bal partján fekvő falucskát a Székelyudvarhelyt Héjjasfalvával összekötő országút is elkerüli, de miután Nagygalambfalvát elhagyva felkapaszkodik az út a Keresztfának nevezett domb tetejére, nyomban az utazó szemébe ötlik a templom karcsú, magas tornya, és előbuk-

kannak a gyümölcsfák zöld lombjai között megbúvó piros háztetők. A kisgalambfalvi oktatás történetéről elég kevés adat áll rendelkezésünkre, ugyanis háromszor történt tűzvész a faluban. Először 1578. Szent István havának 3. napján, másodszor 1790. június 2-án, amikor a tűz Fazakas András sütőházától indult. Ekkor 140 ház égett le csűrrel együtt, köztük a templom is. Ebben a tűzvészben megsemmisültek az egyházi és iskolai iratok. Harmadszor 1830-ban pusztított tűz a faluban.

Legkorábbi adatok az iskoláról a református egyházközség Arany könyvében és Vékás Elek leírásaiban találhatóak. Az első, iskolaként emlegetett épület a későbbi kántortanítói, a mai 155 szám alatti ingatlan.

„No, aztán más iskolát kellett építeni, mert amelyik volt először nem is volt elég nagy, másodszor pedig nem volt elég magas. 1896-ban neki is fogtak az iskola építéséhez, ami 1898-ban meg is lett." (Vékás Elek)

A helyet, ahová az új iskola épült özvegy Miklósi Károlyné Felszegi Karolina adományozta. *„Özvegy Miklósi Károlyné szül. Felszegi Karolina ajándékozott a ref. Egyháznak (…) ugyanezen alkalommal ajándékozott egy bennvalót az iskola épület helységének: 700-800 for. értékben. Szintén a fent említett úrnő ajándékozott 100 egyszáz forintot a kántortanítói lakás átalakítására 1900 évben."* (Jakab Albert ref. lelkész – Aranykönyv)

Ebben az épületben „1918-19. iskolai évig általános elemi népiskola működött, amikor is miután a tanítók nem tettek esküt a román államnak, megszűnt."„Egyházközösségünk 1919. szeptember 8-án református felekezeti elemi népiskolát szervezett alkalmazva a két volt tanítót, Paál Jenőt és Csiszér Margitot". *„Az iskola működését okt. 1-én kezdte meg, de a világi hatóság okt. 29-én beszüntette és a községi tulajdont képező iskolahelység kulcsát lefoglalta. A zárlat egész dec. második*

feléig tartott, de az újabb tanítás ebben a polgári évben már nem kezdetett meg." (Kisgalambfalva, 1919. Derzsi Endre ref. lelkész – Aranykönyv)

1928-tól Borbély Mózes igazgató-tanító a tanulók oktatása, nevelése mellett a református dalkör vezetőjeként kimagasló eredményeket ért el. Irányítása alatt a dalkör 1938-ban országos első helyezést ért el a Marosvásárhelyen.

1951 és 1967 között Lőrinczi Mihály tanító bácsi és felesége, Buzogány Julóka óvónő tevékenykedtek úgy az iskolában, mint a falu kulturális életében.

A tanító bácsi hitvallása: „...Negyvenegy évi tanítói munkásságom alatt, mindig minden igyekezetemmel a tanítványaim magyarságtudatának a megőrzéséért fáradoztam a tárgyilagosság alapján, sohasem a gyűlölködés hangján. Vigyáztam a legillatosabb lélekvirágra, a székely népdalra, amely szép megjelenésében, üde és csillogó, mint a Hargita füvére hullott harmatcsepp."

Egykori tanítványai így emlékeznek:

„Óvodás koromban az óvónők ***Lőrinczi Juliánna*** és ***Bálint Borbála*** volt, nagyon sokat játszottunk, énekeket tanultunk, és sokat kirándultunk.

A kollektív gazdaság idejében napközis rendszer volt, mivel a szülők jártak dolgozni a mezőre, nyár elején minden gyermeknek a szülei vittek az iskolába ágyat, ágyneműt és evőeszközt, így reggel 8-tól este 7-ig ott voltunk az óvodában, ahol főztek is. Ahogy belépünk az iskola kapuján, bal kéz felől, a kert mellett volt kemence és főző tűzhely, itt sütöttek kenyeret és főztek. A szakácsnő Kelemen Márta néni volt. Tehát 1 óráig játszottunk, utána ebéd és kötelező alvás 4 óráig, ekkor volt uzsonna, majd jó idő esetén elvittek fürödni a gáthoz."

Iskolás évek:

Tanítóink Lőrinczi Mihály és Imecs Károly tanítók voltak.

Az iskolában minden reggel énekléssel kezdtük a napot.

„Szovjet Unióban kisütött a nap,
Zeng a vörös zászló a kék ég alatt,
Fújja a szél, lengeti, szabadságát hirdeti.
Éljen, éljen a Szovjetunió!"

Ezután kezdődött a tanulás, nekünk erős osztályunk volt, több mint 15-en voltunk, Imecs Károly tanító volt az osztályfőnök. Az osztályunkból minden osztálytársam felsőbb osztályt végzett, így kikerült: tanár, pap, technikus, könyvelő, kőműves, traktorista, vasesztergályos, kerámikus és asztalos.

Igaz, hogy aki nem tanult és nem viselkedett rendesen, az a tanító bácsitól kapta a méteressel a tenyerest. Emlékszem édesanyám szavaira:

„–Tanító úr, ha nem tanul a gyermek vagy nem viselkedik jól, adjon bátran jó nagy tenyerest, mert mi itthon sajnáljuk megütni."

Féltünk a tanítótól, mert szigorú volt. Székelykeresztúrról járt fel, biciklivel délben hazament, és kiadta, hogy délután 5 órától tekeregni nem szabad, és képes volt visszajönni kerékpárral, és megkerülni a falut, hogy lát-e tanulót az úton. Akit elkapott, az másnap kapta méteressel a tenyerest.

Az egyik osztálytársam egy nap nem tanult, a tanító bácsi kiállította a táblához, hogy kapjon tenyerest, mire ő ezt felelte : –Tanító bácsi, meg ne merjen ütni, mert nem adott ennem. A tanító bácsi elővette a saját ételét, kiültette a katedrához, hogy egyék. Mikor evett, azt mondta: Na, most már adtam enned, most kapod a tenyerest!

Így telt, 4. osztályig tanultunk, játszottunk, színdaraboltunk, majd az 5. osztályt Nagygalambfalván kezdtük, ahova minden nap gyalog jártunk, ha esett, ha havazott, csupán tél idején, mikor nagy hó volt, akkor a kollektív fogatosok vittek reggel szánnal, de délután már gyalog jöttünk haza.

id. Török Albert

„Iskolás éveimet a mai Vékás Domokosról elnevezett iskolában kezdtem, ahol ***Lőrinczi Mihály*** tanító bácsi „keze alá" kerültem, aki apósa volt az iskola névadójának.

Tanító bácsink – Isten nyugosztalja – egy végtelenül rendes, egyszerű ember volt, aki, ha nem túl szigorúan, de következetességgel és igényességgel nevelt bennünket.

Az én szüleim is tanítók voltak, saját bevallásuk szerint az akkori időben a „nemzet értelmiségi napszámosai", akiket felhasznált, sőt kihasznált a rendszer a hivatásukon kívüli mindenféle munkára. Feladat-

körükbe tartozott a népdal és táncegyüttesek szervezése, falusi amatőr színjátszók betanítása, valamint a szocialista rendszer felsőbbrendűségét hirdető „agitációs brigádok” működtetésétől a kollektivizálást népszerűsítő plakátragasztásig. Természetesen a népszámlálást meg a választások lebonyolítását is ők rendezték tiszta ingyen.

Lőrinczi tanító bácsi is osztozott ebben a sorsban, és ez is adta nála a velünk való bánásmód különlegességeinek a harmonikus összekapcsolását az akkori etikai elvárásokkal. Mint említettem, nem volt túl szigorú, de a rendet szerette és be is tartotta, amennyire azt a „Makarenkói-módszer” akkori mellőzésével tehette. Volt rá eset, hogy egy mindkét végén pléhburkolattal ellátott, méteres lécet használt a jó nevelés nyomatékosítására, persze nem durván, de egyik-másik osztálytársunktól, aki nem készült, megkérdezte, hogy ezt írja-e be, vagy ennek felét a fenekére mérje.

Kántortanító lévén, egy harmónium is volt az osztálytermünkben, amihez nem volt szabad hozzányúlni, de mivel minket éppen ez ingerelt, így többször motiváltuk a „méteres” szolgálatait. Kevés rádiókészülék volt a faluban, de az övét behozta az iskolába, hogy az 1956-os magyarországi eseményeket hallgathassuk, amiket nekünk meg is magyarázott. Szerette a természeti jelenségeket is megismertetni velünk, például

egyik napfogyatkozáskor átvitt minket a szomszédos parókia udvarára, hogy nézzük meg, amint a tyúkok a sötétségtől elültek a ketrecbe.

Ismerve mindenikünk képességeit, olykor „süketet játszott", ha az egyik osztálytárs kislánykának, aki gyengébbecske felfogású volt, súgott a padtársa. Mi is igyekeztünk megfelelni a magunk módján és a kiskorú ösztönös stréberkedéssel, a jobb elbírálás reményében felástuk a kántori lak kertjét, ahol lakott.

Nagyon ellenezte viszont a gyarló emberi tetteket, így például az egyikünket, akit lopáson értek és ráadásul, félve a számonkéréstől, egy cserepet tett a nadrágja hátsó felébe, amint észrevette, kivetette és nagyon elfenekelte.

Nagyjából ezek voltak emlékeink, amiket még feleleveníthetünk a régi iskolai évekből, és néhai nagybecsű tanító bácsink emlékét örökké megőrizzük."

Dr. Szabó Domokos

Több mint harminc éven át tanított a kisgalambfalvi iskolában ***Imecs Károly*** tanító bácsi.

Így ír róla ***Török (Varga) Hajnal***:

„Imecs Károly tanító bácsi kedvesen fogadott minket, a kis első osztályosokat, az évnyitó után szüleink hazamentek, és minket mint kis, ártatlan gyermekeket, bevezetett a nagy osztályterembe. A tanító bácsi látta a megszeppent gyermekeket, feladatnak kiadta, hogy rajzoljuk le Románia zászlóját, ami oldotta a hangulatot és barátkoztunk a padokkal. Imecs tanító bácsi bevezetett a betűk, számok világába. Szerettem tanulni, bár nem mondhatom, hogy sokat gonoszkodtam, mégis a rend, szigorúság kellett a felcseperedésünkhöz.

Két osztály párhuzamosan tanult egy osztályteremben, a kisebbek (mi) mindig a nagyokat tiszteltük, hogy mit tanulnak, így könnyű volt a szorzótáblát megtanulni. Versenybe állítottak a szorzótáblából a harmadikosokkal, és mi nyertünk, pedig nekünk még nem tanították

Ősszel kirándulni mentünk Erzsébet-kúthoz, ahol pityókatokány-főzőverseny volt és más tájékozódási verseny. A tanító bácsinak volt az iskola tulajdonában levő törökbúza táblája, amit mi szedtünk le minden ősszel. Az is egy kirándulás volt. A rossz benne az volt, hogy sok volt

benne a gyom, amit kúdús tetűnek hívtak és a ruhánk az akkori divat és lehetőség szerint jersey anyagból volt, amiből nehezen lehetett kiszedni, és szúrt nagyon.

Mi, gyerekek tartottuk rendben a hősök kertjét, a kultúrház udvarát. Ültettünk virágot, kapáltuk, öntöztük. A szemetet nem kellett összeszedni, mert eldobni nem mertük, a tanító bácsinak volt egy nádpálcája. Nagyon fájt a körmös. Szünetben labdáztunk, kockáztunk, ugrókötelezünk és gumiztunk, télen tornaórán mentünk szánkózni.

Minden gyermek tanult hangszeren játszani, kinek nem volt nagy tehetsége vagy érzéke a zenéhez, xilofonon zenélt, részt vettünk a kórusfesztiválon.

A tornaterem nagyon jól fel volt szerelve, így aki könnyen mozgott bordásfalon, gyűrűn, bakon vagy kötélhúzásban, azt felkészítették versenyre, és nyertek is. Délután a négyes vonat után nem szabadott tekeregni, ha valakit meglátott a tanító bácsi, az másnap felelt, de biztos annyit forgatta a kérdést hogy nem lett jó jegy belőle.

Én örvendek a gyermekkori élményeknek , ahogy telik az idő mind jobban, és annak, hogy gyermekeink is itt tanultak, megélhették a falusi közösség varázsát."

Adél tanító bácsijára, **Bálint Gáspárra** így emlékezik:

„Óvodásként láttam meg először Bálint Gáspár tanító bácsit - sudár, karakáns ember, aki több mint két évtizedig volt Kisgalambfalva tanítója. Csak ne kellene Vele soha találkozni! – gondoltam. Féltem tőle, de úgy alakult, hogy alig hat évesen, 1987-ben Ő lett a tanító bácsim.

Amikor belépett az osztályterembe, még a légy is abbahagyta a zümmögést, rendre nevelt, fegyelmezett volt, és tőlünk is elvárta, néha léniával nyomatékosította. Kitartóan tanította a román nyelvet, bevezetett a számok-betűk birodalmába. Az olvasással egy új világ tárult ki előttem, ahol mind e mai napig élvezettel barangolok.

Pihenésképp elővette hegedűjét, mi pedig teljes tüdőből fújtuk a megkezdett nótát. Kézimunkaórán varrni tanított bennünket, kedves felesége is segített, hogy elkészüljön március 8-ra a meglepetés-szívecske. Szorgalomra nevelt, a kétkezi munkát sem vetette meg, minket is bevont a répa, kukorica szedésébe. Kedvelte az állatokat, minket is arra tanított, hogy tiszteljük, becsüljük a természetet. Mókában is volt részünk, bár nem emlékszem, hogy ő viccelődött volna velünk, kimért határozottsággal felülvigyázta a csínytevéseinket. Kirándulgattunk is, amire mindig lelkesen készültünk. Harmadik osztályos koromban, 1990-ben ment nyugdíjba.

Legutóbb a Békás-tavon sétahajókáztunk, az ujjaim zsibogtak, úgy szorította, ma már tudom, hogy Ő is félt, és féltett bennünket.

Tanítványai és magam nevében köszönjük a belénk fektetett türelmet, időt, munkát."

Fekete Adél

2000-ben Incze Attila református lelkész kezdeményezésére névadó ünnepséggel egybekötött falutalálkozóra került sor. Ekkor vette fel az iskola Vékás Domokos nevét, hiszen ő volt az első kisgalambfalvi, akit megismert az egész ország, a nemzet, és mint a diktatúra idején az utolsó magyar főkonzul, tőle várt tanácsot, védelmet minden székely ember.

Vékás Domokos 1926. május 7-én született az alig több mint hatszáz lelket számláló kicsiny, székely faluban, Kisgalambfalván, földműves családban. Itt végezte az elemi iskolát. A helyi református pap és a néptanító másfél esztendeig győzködte az édesapját, hogy engedje továbbtanulni az éles eszű gyermeket. Az apa földművesnek szánta fiát, aki végül is a sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumba került. Itt tanult tovább 1938 és 1946 között.

„Népemet akarom tanítani, nevelni; azt a népet, amely engem adott, és amelynek én mindent adni akarok." Vékás Domokos mondotta, frissen érettségizett diákként 1946 nyarán. Tanárnak készült, majd diplomáciai pályára lépett. A külügyminisztérium szolgálatában 1984–1988 között Magyarország főkonzulja lett Kolozsváron. 1988-ban felszámolták a magyar főkonzulátust, ekkor Magyarországra költözött családjával együtt. Munkásságára ráillettek Kós Károly szavai:
„Tettem, amit kellett, ahogy lehetett, és ahogy tudtam."

Templom és iskola egymás mellett van Kisgalambfalván, mintha Reményik Sándor létparancsát példáznák: csak együtt nyújthatnak oltalmat a magyar jövőnek Erdélyben. A névadó ünnepség a református templomban kezdődött el, így kívánja meg ezt a falu hangulata, erkölcse, hagyománya. Még a diktatúra idején is a templom volt a falu igazi központja.

Istentisztelet előtt a presbitérium Incze Attila lelkésszel az élen a falu bejáratánál köszöntötte Dr. Csiha Kálmánt, Erdély püspökét, aki eljött, hogy személyes jelenlétével is emelje az ünnepség rangját.

Itt volt Sepsiszentgyörgy református esperese, Incze Sándor, aki Vékás Domokos egykori kollégiumát, a Székely Mikó Kollégiumot képviselte, Kányádi Sándor költő, Beke György író.

Jelen és történelem összefonódott ezen a napon. A templom előtti kicsi térség az emlékezés és az emlékeztetés helye. Millenniumi emlékkő áll itt, ezzel a felirattal: „Magyarország ezeréves fennállásának emlékére, 1896." Az 1100 éves fordulón hozzátoldották az 1996-os évszámot is, mintegy megújítva hűségük fogadalmát. Mellette a hősök köve a két világháború kisgalambfalvi halottainak neveivel. Eredetileg országzászló talapzata volt, a négyéves „magyar világ" idején építették. Most ismét zászlótartó rúdként is szolgál, felhúzták rá a falu féltve őrzött ereklyéjét, a piros-fehér-zöld lobogót.

Ifj. Vékás Domokos, a névadó fia, a család nevében szólott. Úgy tűnt, hogy egyben nemzedéke nevében beszélt.

„A százezrek leszármazottai immár maguk is újabb százezreket jelentenek, jelen vannak az anyaország életében, sorsának alakításában. Nagy előnyük e nemzedék tagjainak apáikkal, nagyapáikkal szemben, hogy ők már nem viselnek olyan sebeket a lelkükön, mint kiüzött, megalázott szüleik, nagyszüleik, akiknek közvetlenül szembesülniük kellett a történelem kegyetlenségével. Korszerű nemzedékek, amelyek hivatottak a korparancs teljesítésére: a nemzet szellemi-lelki egységének megteremtésére, ami az otthonában maradt erdélyi magyarságnak is létérdeke, egyetlen igazi menedéke…"

Erről beszélt ifj. Vékás Domokos, aki ugyanazon a pályán halad, mint az édesapja, tanári végzettséggel magyar diplomata, magabiztosan, pátosz nélkül vallotta meg, hogy Kisgalambfalva az ő faluja is, erőt ad számára, felfrissülést, s ezt felelősséggel viszonozza.

Beke György író úgy emlékezett az 1995-ben elhunyt diplomatára, az egykori barátra, mint aki az ellehetetlenült történelmi körülmények között is hűségesen tudta szolgálni a nemzet egészét, aki diplomataként is megmaradt eredeti hivatásánál, pillanatra sem feledkezve meg a népnevelés szigorú feladatáról.

Kányádi Sándor költő, gyermekkori barát személyes emlékeit osztotta meg a közönséggel.

Az I-IV osztályos tanulók ünnepi műsora a falu kultúrházában a hagyományőrzés jegyében zajlott: istenes- és világi versek, énekek után néptánccal zárult.

Az özvegy Miklósi Károlyné szül. Felszegi Karolina által adományozott területre épült iskolát 1990 után többször is javították. Az 1990-es évek közepén egyrészt holland baráti segítséggel ,másrészt állami támogatással felújítódott az épület (tetőzet javítása, ablakcsere, csempekályha, meszelés, tornaterem, kerítés, csatornázás). A tetőzet javítása a kisgalambaflvi szülők közös munkájával történt.

Később 2001ben A Vékás család (Buba néni) által nyújtott anyagi segítséggel sikerült a csempekályhákat központi fűtésre illetve gázkazánra cserélni.

Az iskola új arculatot öltött a 2007-2008-ban amikor egy kormányprogram segítségével teljes

felújításon esett át. Kiegészült egy újabb szárnnyal melyben a mellékhelyiségek és a kazánház kapott helyet, kicserélték a nyílászárókat, a padlóburkolatot,a teljes tetőzetet, leszigetelték és kívül-belül lefestették. A nagyjavítás után már sokkal kényelmesebb, barátságosabb, otthonosabb helyet biztosít az itt tanuló diákoknak. A körülmények 2009-ben a sportcsarnok átadásával tovább javultak.

Tanítók:

1819 előtt Vékás Sámuel kántortanító
1819-1847 László Miklós kántortanító
1847-1877 Péter István kántortanító
1877-1913 Paál Sándor kántortanító
1912-1919 Paál Jenő és Csiszér Margit
1919-1921 Biró Lajos és László Ferenc
1921-1930 Demeter Miklós és Jakab Gizella
1930-1932 Mózes Béla és Sófalvi Béla
1928-1932 Borbély Mózes igazgató tanító
1936-1940 Borbély Mózes igazgató tanító
1940-1941 Borbély Mózes és Horváth Béláné
1941-1947 Borbély Mózes és Bálint Borbála
1948-1951 Valentin Gábor és Fazekas József
1951-1953 Imecs Ilona, Lőrinczi Mihály
1953-1967 Lőrinczi Mihály és Imecs Károly
1967-1987 Imecs Károly és Bálint Gáspár
1987-1990 Bálint Gáspár és Ballók Csilla
1990-1991 Vékás Rózália és Benedekfi Klára
1991-1993 Benedekfi Klára
1993-1997 Keintzel Izabella 1995 II. Félév Barabás Tünde
1997-1999 Keintzel Izabella és Sikes Kinga-Éva
1999-2002 Sikes Kinga-Éva és Hajas Réka
2002-2003 Hajas Réka/Szél Katalin és Bocskor Kinga-Éva
2003-2004 Székely Andrea, Farkas Enikő és Bocskor Kinga-Éva
2004-2006 Nyárádi Izabella, Farkas Enikő és Bocskor Kinga-Éva
2006-2007 Farkas Enikő, Máté Csilla és Szabó Katalin

2007-2008 Szabó Katalin, Tamás Izabella, Nagy Emília
2008-2009 Gáspár Viola, Tamás Izabella és Nagy Emília
2009-2010 Gáspár Viola,Tamás Izabella és Nagy Emília
2010-2011 Gáspár Viola és Bocskor Kinga-Éva
2011-2012 Gáspár Viola és Bocskor Kinga-Éva
2012-2013 Bocskor Kinga-Éva, András Réka és Gáspár Viola
2013-2014 Bocskor Kinga-Éva, András Réka és Ambrus Viola/Vass Katalin
2014-2015 Bocskor Kinga-Éva, András Réka és Lőrincz Bernadett
2015-2016 Bocskor Kinga-Éva, Lőrincz Bernadett és Ambrus Viola/ Bokor Ildikó
2016-2017 Bocskor Kinga-Éva, András Réka és Fülöp Sándor

Óvónők:

Julóka néni
Bálint Borbála(Borka)
Fazakas Rózsika

1973–1990 Borók Piroska
1990–1993 Tiboldi Erika
1993–1995 Kémenes Hajnal
1995–1996 Keresztély Rózália
1996–1997 Sikes Kinga-Éva
1997–1998 Mihály Emese
1999–2002 Tiboldi Erika
2002–2003 Tiboldi Erika, Medve Erzsébet
2003–2004 Tiboldi Erika, György Szabó Csilla
2004–2005 Hajas Réka, Navrea Adél
2005–2006 Hajas Réka, Székely Andrea
2006–2007 Hajas Réka, Gál Emese
2007–2008 Hajas Réka, Gál Emese/Petre Ibolya
2008–2009 Hajas Réka, Székely Andrea
2009–2012 Hajas Réka, Gál Enikő
2012–2016 Gál Emese
2016–2017 Gál Emese

András Réka, Bocskor Kinga-Éva

Adatközlők

Farkas Enikő, Fekete Adél, Gábor Ferenc, Kovács Ilona, Máthé József, Miklósi Attila, Miklósi Ella, Miklósi Ferenc, Miklósi Zoltán, Rátoni Botond, dr. Szabó Domokos, id. Török Albert, Török Elek.

Felhasznált irodalom

1. A *Kisgalambfalvi Ev. ref. egyházközség Aranykönyve*. 1904.
2. Vékás Elek: *Kisgalambfalvi leírások*. Kisgalambfalva, 2000.
3. http://panteon.unitarius-halo.net/pantheon1/lorinczi-mihaly.htn

„Jót s jól! Ebben áll a nagy titok."
Kazinczy Ferenc

Lombhullástól hársnyílásig

A Nagygalambfalvi Általános Iskola történetéhez hozzátartozik a az az oktató-nevelő munka amit a tanótákon és az órán kivüli tevékenységeken végeznek a jelenlegi pedagógusok.

Az iskolai évnek az évnyitó és az évzáró ünnepség ad keretet. Bizony nagyon sok minden történik az iskola életében e két ünnep között.

Ahhoz azonban, hogy a tanév egyáltalán elkezdődjön emberek kellenek: elsősorban gyerek és pedagógus, de iskolafenntartó helyi közösség is mint az az előző írásokban már kiderült.

A 2016-2017-es év osztály- és csoportlétszámai:

Nagygalambfalvi Rigófütty Óvoda: kicsi- és középcsoport 25, nagycsoport 25 gyerek.

Nagygalambfalvi Általános Iskola: előkészítő osztály 13, I. osztály 24, II.osztály 17, III.osztály 17, IV.osztály 16, V.osztály 36, VI.osztály 21, VII.osztály 14, VIII. osztály 21 tanuló.

Kisgalambfalvi Vékás Domokos Elemi Iskola: Vegyes óvodai csoport 18 gyerek, I.osztály 16,

Előkészítő osztály + IV.osztály 15, II.osztály + III.osztály 13 tanuló.

A tantestület tagjai:

Óvónők: Botorok Annamária, Gál Emese, Nagy Enikő

Tanítók: András Réka, Bocskor Kinga Éva, Chiperi Katalin, Derzsi Pál, Fülöp Sándor, Sándor György, Szabó Ilma, Székely Emese

Tanárok:

Bálint Hajnal kémia-fizika, angol
Csergő Melinda biológia-angol
Farkas Csaba matematika-fizika
Fazakas Kányádi Imola vallás-zene
Kecseti Ernő földrajz-történelem
Lukács Tünde testnevelés
Puia Nikolett román nyelv és irodalom
Zsidó Annamária magyar nyelv és irodalom
Segítő személyzet tagjai:
Szabó Emilia titkárnő
Lőrincz Enikő könyvelő
Major István karbantartó
Miklósi Kinga, Pálhegyi Ildikó, Petre Edit takarítónők

Jövőképünkben egy olyan iskola szerepel:

• ahol jól érzi magát diák és pedagógus egyaránt nemzetiségétől, vallásától, egyéni adottságaitól függetlenül,

• ahol a minden diák megkapja a szükséges alapismereteket, kielégítheti tudásvágyát, fejlesztheti képességeit,
• ahol megismerheti és ápolhatja a gyökereit,
• ahol egészség- és környezettudatos embereket nevelünk,
• ahol a tanulók erkölcsi értékekkel gazdagodnak,
• ahol egy közösség tagjainak érezzük magunkat.

Az évnyitó ünnepség rendszerint az öreg hársfák és a régi épület által határolt térben zajlik. Az igazgató üdvözlő beszéde után az előkészítő osztályosok beköszöntő műsora következik, majd a lelkész üdvözli az egybegyűlteket és mond áldást az új tanévre. Az idén az évnyitó keretében történt az új iskolaharang felszentelése, mely az évfordulóra készült.

Első héten mindig megszervezzük a hagyományos őszi kirándulást a szülőfalu határába. A helyszín évekig Erzsébet-kútja volt, de az utóbbi két évben a Kégyós tóhoz mentünk. A tanítók és osztályfőnökök közösségépítő tevékenységeket szerveznek: közös főzést, kötélhúzást, zsákba futást. Sokáig kizárólag pityókatokány volt a menü, de ez mostanra megváltozott a tanulók igényei szerint és azóta a versenyjellege is megszűnt, mert nehéz összehasonlítani a csirkeszárnyat a szilvás gombóccal.

Az iskolai szüreti bált nálunk Almabálnak hívják és a VIII. osztály szervezi október végén. Az Almabállal elkezdődik a nyolcadikosok ünnepségsorozata. Erre a bálra mondhatni kisiskolás koruk óta készülnek, ezzel válnak „hivatalosan” is naggyá az iskolában. Hetekig tartó előkészület előzi meg, betanulják a táncot, szervezik a mulatságot. Előtte való héten minden iskolás gyerek

hoz 5 almát, ezt a száránál fogva felkötözik és feldíszítik a termet. A bál napján népviseletbe öltöznek és kora délután elindulnak szekerezni a falu között, de elmennek Kisgalambfalvára és most már Agyagfalvára is. Délután 5 órakor kezdődik a bál, a csőszök bemutatják a szüreti táncukat, majd kezdetét veszi az almalopás. Mindig élőzene van.

A szüreti mulatság nemcsak a nagyok kiváltsága, az óvodások és kisiskolások is megszervezik.

Idősek vasárnapja alkalmából ünnepi Istentiszteletet tartanak és az iskolások az alkalomhoz illő szavalatokat, dalokat adnak elő melyeket a mindenkori vallás illetve magyar szakos tanár tanít be.

A Globális Nevelés Hete egész Európára kiterjedő kezdeményezés, minden évben más-más témával mint például: Fenntartható életmód, Élelmiszerbiztonság, A valódi egyenlőségért. A minden osztályra kiterjedő témaorientált programok során igyekszünk minden korosztályt a maga szintjén megszólítani. Az egész hetet átfogó programok során a gyerekek egyéni vagy csapatmunkában készített plakátokat, kollázsokat, dolgozatokat mutatnak be, beszélgetések, filmnézések zajlanak az adott téma mentén, illetve kiállítjuk a hét során készült munkákat.

Minden évben részt veszünk Keresztúron a Barangolás Meseországban elnevezésű vetélkedőn, eddig mindig helyezéssel tértek haza a tanulóink. 2014-ben csapatunk meg is nyerte ezt a versenyt.

Decemberben aztán kezdődik a téli ünnepkör. Főleg az óvodások, de a kisiskolások is , verssel, dallal várják a Mikulást.

Később az óvónők és a tanítók

adventi foglalkozásokat szerveznek gyerekeknek és szülőknek egyaránt. Eközben már javában folynak a karácsonyi műsor előkészületei is. December utolsó tanítási napján feldíszítünk egy fenyőfát az iskola udvarán, majd közösen, gyerekek és pedagógusok, karácsonyi dalokat énekelünk. Aztán lemegyünk a Feleki Miklós Kultúrotthonba és ott először az óvodások, majd az iskolások mutatják be a műsorukat: betlehemest, rövidebb színdarabot, jelenetet, verset. Ennek a műsornak egy részét Karácsony első napján a templomban is megismétlik.

A téli vakáció után kezdődnek a tantárgyversenyek. Tanulóink hagyományosan részt vesznek a magyar és a matematika tantárgyversenyek körzeti szakaszán. Az utóbbi években felső tagozatos diákjaink matematikából a megyei szakaszon is helyezéseket értek el. Nagyon népszerű a tanulók körében a Zrínyi Matematika verseny melyen az idén másodiktól nyolcadikig huszonkilencen vettek részt. Iskolánkban évente megszervezzük a Simonyi Zsigmond helyesírási verseny helyi szakaszát.

A karnevált rendszerint februárban tartjuk. A kilencvenes években a tanulók főleg egyéni maszkokat mutattak be, aztán elkezdtek csoportosulni, pár évig Tátika show jellege lett, mostanában pedig az osztályok humoros jeleneteket mutatnak be közösen nagy sikerrel. Hogy a mulatság teljes legyen a szülők tortákat sütnek és azt kiosztják az osztályokban illetve a fölösleget eladják. Régebb nagy ünnep volt a tortasütés, az anyukák összegyűltek egyikük házánál és ott történt a sütés. Még közös ebéd is volt. Manapság erre már nincs idő a munkahelyi elfoglaltság miatt, de a sütés nem marad el.

Nőnapra március 8-ra évekig az egyház és az iskola közös ünnepséget szervezett erre a napra, illetve egy közeli vasárnapra. A műsorban felléptek az iskolások, a házasemberek és a dalárda is. A műsort szeretetvendégség, tombola és táncmulatság követte. Két éve már imkább az Anyák napját ünnepeljük és ünnepi istentisztelettel egybekötve a templomkertben tartjuk. Az iskola és az egyház együtt működése továbbra is megmaradt.

Március 15-én az iskolások tanáraik vezetésével átvonulnak a templomba az ünnepi Istentiszteletre, melyet az első és a második világháborús emlékmű megkoszorúzása követ. Ezután bevonulunk a kultúrotthonba ahol kezdetét veszi az ünnepi műsor. Rendszerint az iskolások kezdik az alkalomhoz illő versekkel, dalokkal illetve a forradalmi eseményekből ihletett jelenetekkel. Ezt követi Szabó Attila történelmi tárgyú előadása és a Református Egyházközség Dalárdájának a műsora. Bensőséges ünnepségek ezek, a faluközösség együtt ünnepel.

Négy-öt éve már, hogy ha tavasz, akkor Iskola Másként Hét tele változatos programokkal melyeket mindig egy fő téma köré csoportosítunk, mint például a Víz, a Föld, a Tűz és a Levegő.

Ezek főleg élményszintű foglalkozások, esetenként meghívottakkal mint például az Arany Griff Rend vagy a Székelykeresztúri önkéntesek és a szeretett, de sajnos most már néhai Borbély Gábor bácsi. Főbb programjaink az évek során: 80 perc alatt a Föld körül, Közlekedési verseny, Elsősegély verseny, történelmi vetélkedő, Tájékozodási verseny.

Ebben az időszakban több ver-

senyt is rendeznek a környéken Etéden, Szebtábrahámon, Felsőboldogfalván, Bögözben és Székelykeresztúron melyeken rendszeresen részt veszünk és rendszerint nem is maradnak szégyenben a tehetséges galambfalvi diákok.

A hagyományos *„Fától fáig, verstől versig”* Kányádi Sándor versmondó versenyt a költő születésnapján, május 11-én szervezzük meg. Nagygalambfalva méltán büszke világirodalmi rangú költőjére. Intézményünkben Kányádi Sándor szellemisége különös jelentőséggel bír.

2002-ben körzeti – hiánypótló – versenyként indult. „Minden galambfalvi, környékbeli gyermek tarsolyában legyen Kányádi-vers!” – hangzott el már induláskor. Szívesen tanulják, szavalják a gyermekek ezeket a verseket, közel áll hozzuk: ismerős helyszínek, gondolatok, szavak köszönnek vissza a költeményekből, hisz ott van mögöttük a falu szülöttje: „Sándor bácsi!”

A verseny indításakor a környező általános iskolák tanulóit hívtuk meg. Néhány adat a verseny történetéből: 2008-ban 6 tanintézmény 24 diákja szavalt, 2010-ben 9 iskolából 62 szavaló jelentkezett. Egyre távolabbi iskolák jelezték részvételi szándékukat. 2014 a megyei verseny éve. 2015-ben megyeközi versenyként jegyzett a tanügy minisztérium. Ez évben is Hargita és a vele szomszédos megyék iskoláiból várjuk a benevezéseket. A fenti adatokból kitetszik, hogy évről évre nagyobb érdeklődés kíséri rendezvényünket, színvonalas versenyként tarják számon, számítanak meghívásunkra. Javaslatunk alapján előzetes megmérettetés

után érkeznek Galambfalvára, tehát nemcsak az ide érkező 70-80 tanulót mozgósítjuk, hanem az elődöntők szintjén ennél messzemenően többet. Szavalóversenyünknek kezdetektől voltak külhoni vendégei, a magyarországi testvértelepülésekről is érkeztek szavalók.

Bár versenyként hirdetjük, a találkozás fontosságát helyezzük előtérbe: találkozás a verssel, a művészettel, Kányádi világával, egymással, önmagunkkal. Ugyanakkor az ide látogatók megismerik Galambfalva kincseit: a református templom híres középkori freskóit, a költő házát, a falu jelentősebb népművészeti alkotásait, az öreg kutat az utca szádán… A közös éneklés, versmondás, tánctanulás, kiscsoportos tevékenységek a találkozás örömét hordozzák.

Kányádi költészete képes arra, hogy magyarságunkban megerősítsen, egy biztos világképet közvetít, választ ad (kisebbségi) létünk kérdéseire, együttgondolkodásra késztet. Feladatunknak tekintjük népszerűsítését. A költő szülőfaluja, iskolája igazán méltó hely egy regionális Kányádi Sándor versmondó verseny megszervezésére.

A verseny szakmai felelőse a mindenkori magyartanár.

Az Őrzők a végeken vers-, mese- és novellaíró pályázatra az irodalmi tehetséggel megáldott tanulóink szívesen küldik el alkotásaikat.

A legelső Iglice népdaltalálkozót Bögözben rendezték meg a környező falvak óvodásainak. Itt annyira jól éreztük magunkat, hogy következő évben Nagygalambfalván szerveztük meg ezt a találkozót.

A Hargita Megyei Tanfelügyelőség kezdeményezésére 2015 szeptemberében iskolánkban is elkezdődött egy három hónapos, Európai Unió által támogatott projekt, mely az anyanyelvfejlesztést célozta meg. A nemzetközi felmérések követelményeit figyelembe véve a szövegértésre, szövegalkotásra, helyesírásra fektetett nagy hangsúlyt. I-VII. osztályosok részvételével zajlott. A

tanulók szívesen jártak a felkészítőkre, a lelkesedést növelte, hogy anyagi jutalomban részesültek. A projektzáró megmérettetésen iskolánk 12 tanulója kiemelkedő teljesítményéért a szakmai elismerés mellett még további pénzjutalmat vihetett haza.

2009–2013 közötti 4 tanévben részt vettünk a TRE-F Egyesület és a Polgár- Társ Alapítvány partnerségében megszervezett ZÖLDISKOLA nevű környezetvédelmi és tudatos hulladékkezelési programban. Ezen program átfogta az egész tanévet, 6 hónapon keresztül havonta környezetvédelmi témákban feladatsorokat oldottak meg a csoportok, illetve nagy mennyiségű pillepalackot, alumínium dobozt és papírt gyűjtöttünk és adtunk le. A tevékenység sok energiát és kitartást igényelt, de meghozta a gyümölcsét. Minden évben jó helyezéseket értünk el (első évben rögtön első helyen végeztünk), de az igazi nyereséget, a konkrét ismeretek mellett, amelyet a gyerekek a komplex környezetvédelmi feladatsorok kitöltése során szereztek, mégis abban látom, ami tulajdonképpen a program célja is volt, hogy a program révén tudatosítottuk a szelektív hulladékgyűjtés, újrahasznosítás fontosságát, és főleg minden ember egyéni felelősségét ami környezetünk egészségét illeti, hisz az iskola minden tanulója részt vett a hulladékgyűjtési akciókban.

A program azóta sajnos megszűnt, de a környezettudatosságot célzó tevékenységek folyamatosan jelen vannak iskolánk programjában: rendszeresen megemlékezünk a Víz Napjáról, Föld Napjáról, környezetvédelmi versenyeken veszünk részt, a Globális Nevelési Hét programja is gyakran környezetvédelmi tematikájú. Az idén egy csemeteültetési programban vettünk részt a Mihai Eminescu Trust alapítvány szervezésében. Az Ültessünk a jövőért! projekt keretében tízezer csemetét ültettek el a felső tagozatos diákok a helyi közbirtokosság munkásaival együtt.

Azt gondoljuk, hogy egy egészséges nemzedék „étlapján” a hagyományőrzés mellett elengedhetetlen az egészségtudatos és környezettudatos életmódra való nevelés is, hogy egy olyan mentalitású nemzedéket neveljünk, amely képes egy fenntartható életmódot kialakítani és élni a mindennapokban.

A tanév során minden körzeti sportversenyen részt veszünk. A legrégebbi körzeti verseny a Vándorkupa, melyet a galambfalviak négy ízben is megnyertek, legutóbb az idén. A versenyek köre 2010-től talajtorna vetélkedővel bővült, illetve az idén atlétika verseny is indul.

Gyermeknapon játékos foglalkozásokat, vetélkedőket illetve kirándulásokat szervezünk.

A székelykeresztúri Sóskút-fesztiválon évek óta a Kisgalambfalvi Vékás Domokos Elemi Iskola diákjai, óvodásai, pedagógusai vonulnak fel, és mutatják be néptánc-összeállításukat.

Minden júniusban egésznapos buszos kirándulást szervezünk.

Júniusban, amikor a hárs virágzásnak indul, mindenki tudja, hogy nemsokára vége a tanévnek. Annak idején Sebők Tibor tanító bácsi mindig azt mondta: „Aki eddig nem tanított, az most már ne fogjon neki.”

Évzáró ünnepségek a tanév utolsó napjaiban zajlanak. A nagygalambfalvi iskolában a nyolcadikosok ballagása az ünnepség fénypontja. A negyedik osztály egy színdarab bemutatásával búcsúzik tanítójától és az elemi osztály iskolapadjától. Az óvodában és a kisgalambfalvi iskolában mindenik csoport, osztály külön műsort mutat be.

A tanév során iskolásaink és óvodásaink a község olyan rendezvényein is műsort mutatnak be mint az avató ünnepségek, *Juhé, Ízig vérig disznótor.*

Újabban a jól teljesítő diákjainkat az oklevél és a jutalomkönyv mellett kirándulással és táborozással is ösztönözzük a további kiváló munkára. A Nagygalambfalvi Református Egyházközség méltán népszerű nyári táborában iskolánk helybéli pedagógusai is fontos szerepet vállalnak.

Ha hiszik ha nem ennél több rendezvény is lehet egy-egy iskolai évben, mindent nem is tudtunk felsorolni. Az alaprendezvények minden úgy Nagy-mint Kisgalambfalván is megszervezésre kerülnek, de mindenkinek vannak sajátos rendezvényei is.

HAGYOMÁNYŐRZÉS

„A hagyomány nem a hamu őrzése,
hanem a láng továbbadása.”

Morus Tamás

Értékeim **Sütő-Petre Rozália**

TÁNC

– A nagy híd után, a bót előtt jobbra.
Osztán csak egyenest a patak martján előre-
mondta nekem az ember.
(Bubis volt a neve, tudom már jó ideje…)
S én mentem.
Olyan, de olyan ősz,
a Nap sugárzó, kerge ősze volt,
hogy a szürkére szikkadt Nagypatak
mind egy tócsájáig rám csudálkozta az eget,
s bumfordi kavicsait kandin szaporázta alám
egy szalagnyi utca…

Az iskola úgy pördült elém,
mint csípőre tett kezű pedellus.
Összevonta barna szemöldeit,
hogy „hol voltál eddig pernahajder,
mióta várlak már, aló, mars, befele!”
s amikor a kilincsről lerezzent a kezem
két szunnyadó hársfa árnya ölelt magába,
mintha végre… hajaj ,be rég is volt…

így ölel azóta is,
így pántlikázza rám az örömöt
a gyermeklármás zsenge tavaszokban,
ha csendül a dal, és forog a piros-fekete tánc,
– istenem, be járnám ma is!
csillan a párta, villan csattanva a csizmaszár! -
az ének felszakad, szárnyal, száll,
messze száll…

És így takar be óvón mézillatú nyarakkal,
csengettyűs gazdag őszöket terít meg roskadásig
s behavaz teleknek fenyős puhájával
most már mindig
ezután…

„Osztán csak egyenest a patak martján előre!"
hallom, s indulok mindenegy napon,
mint azon a régi, kerge őszön
ide, hozzád, ősz pedellus-iskolám...

Csendül a dal, és forog a piros-fekete tánc,
körbedobog, magába zár, emel, röpít,
most már mindétig
csillan a párta, villan csattanva a csizmaszár,
s felszakad az ének , szárnyal, száll velem tovább

Derzsi Pál tanító

Néprajzi értékeink megőrzése

A nagygalambfalvi Iskolamúzeum rövid története

„A hagyomány nem a hamu őrzése,
hanem a láng továbbadása.”

Ez a szép gondolat Morus Tamás tollából származik, aki a XVI. század nagy államférfia volt, és ezt a mondatot többszáz éve írta le, de ez igaz napjainkban is, ennek a mondatnak a szellemében munkálkodtak a nagygalambfalvi iskola pedagógusai is, közel negyven éven keresztül.

A „hagyomány” szó alatt nemcsak szellemi és kulturális örökségünket értjük, hanem a ránk maradt tárgyi örökséget is.

Az iskolamúzeum tárgyainak gyűjtése már az 1970-es években elkezdődött, és mondhatjuk azóta is tart. Az akkori tanerők Szabó Rózália tanítónő vezetésével gyűjtést szerveztek „Kincskeresők” címen, felkutatták a faluban található régi használati tárgyakat, szerszámokat, íratokat, képeket. A gyűjtést az iskola tanulói végezték lelkes nevelőik irányításával. A múzeumban található tárgyakat mind Nagygalambfalva területén találták.

A múzeum későbbi irányítói, mint Csíki Margit és Sándor Irén tanárnők, a rengeteg anyagot próbálták különböző formában elhelyezni, így kezdetben a tárgyak egy úgynevezett „múzeum sarokba” kaptak helyet, majd később egy erre a célra kiépített polcos falon.

A régi iskola felújításásnak köszönhetően a néprajzi tárgyak egy külön termet kaptak, majd később egy kisebb termet is. A nagyobbik terem padlóját Szank magyarországi testvérfalu segítségével kicseréltük, ugyanakkor készültek a nagyobb tárgyak alá az emelvények, a falra szerelt rácsok, polcok és üveges asztaltetők. Miután a feltételek ennyire javultak tárgyi örökségünk kincseit jobban tudtuk rendszerezni, és a gyűjtemény múzeum jellegűvé vált.

A közel 300 darab tárgyat használati módjuk szerint osztályozzuk:

– Mezőgazdasági szerszámok
– Háztartási eszközök
– Mesterségek szerszámai
– Gyermekvilág, iskolai élet

A kisebb teremben kezdtük el a lakberendezési tárgyak valamint a népviseleti öltözékek kiállítását. Itt kaptak helyet a legutóbbi gyűjtött tárgyak, egy 1828-ból megmaradt hozományos láda, illetve egy érc csikókályha. A néprajzi múzeum legrégebbi tárgya 1744-ből a templom tetejéről való szélkakas, valamint az 1749-ből fennmaradt úrasztala terítő.

2007-től iskolamúzeumunk kapcsolatban áll a Hargita Megyei Hagyományőrzési Forrásközponttal. Ez azért fontos mert így a többi települések is tudomást szerezhetnek rólunk, megismerhetik a falunkban fellelt értékeket. Így évente több látogatónk is van, főleg iskolás csoportok, de külföldi vendégek is megtekintik.

Milyen jelentősége van egy ilyen iskolamúzeumnak helyi szinten? Főleg pedagógusaink veszik hasznát, ha a tanórák során olyan tárgyak nevével találkozik a tanuló, amit nem ismer, akkor a múzeumban megnézheti, kézbe veheti.

A múzeum fontosságát azonban Schaffauser Franz *A nevelés alanyi feltétele* című könyvében fogalmazza meg:

„Átmeneti időkben, mint amilyen a mi korunk is, amikor az emberek még könnyebben elfordulnak a tradíciótól, és amikor tömegével értéktelenednek el a régi tárgyi és szellemi értékeink, még fogozattabban jelentkezik a pedagógus felelőssége továbbadni a meglévő örökséget, amely arra int, hogy egyetlen társadalom se lehet meg hagyományai és tárgyi értékei nélkül."

Ezért kell a nevelés során tudatosítanunk tanulóinkban, hogy ezek az értékek hozzánk tartoznak, mert megukban hordozzák azt, amit őseinktől kaptunk, általuk vagyunk azok, akik vagyunk, és ha ők egyszer a mieink voltak, örökre azok maradnak, nem mondhatunk le róluk, mert akkor magunkról mondanánk le.

Szabó Ilma tanítónő

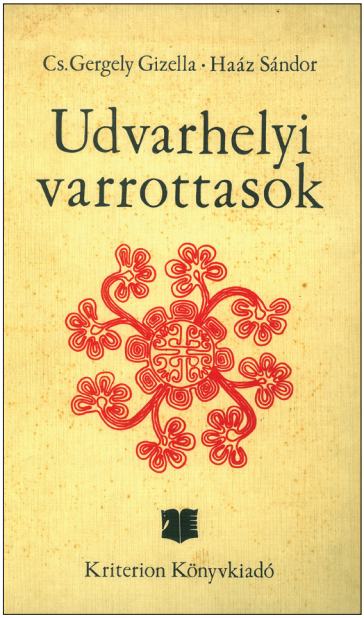
Te meg babám, szedjed a rózsás kötényedbe!

A nagygalambfalvi székelykötény eredete

A népi varrottasok készítése, a hímzés a legáltalánosabban elterjedt női kézimunka-technika, amely az őskorig vezethető vissza.

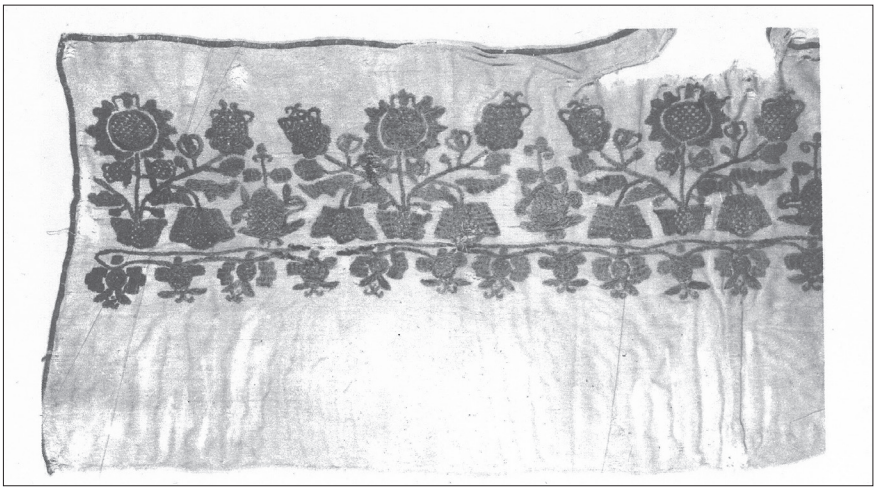
Amennyire szerteágazó a hímzésfélék sokasága, ugyanolyan tág az alkalmazási területük is: ágynemű, asztalneműk, lakásdíszítő textíliák, öltözetdarabok és jelentéstartalommal bíró tárgyak (zászló, jegykendő stb.).

A vidékünkön fennmaradt legrégibb varrottasok a XI-XIII. századból valók. A hímzéssel díszített népi tárgyak közben hol eltűnnek, hol egyre nagyobb népszerűségre tettek szert. Egyes falvakban jobban, máshol kevésbé őrizték meg a díszítőművészeti hagyományokat. Elszigetelt falvakban erősebb az ezirányú hagyományőrzés. A tudatos néprajzgyűjtés és az elődök iránti tisztelet azonban több településen mentett meg sok régi kézimunkát, mintát a pusztulástól, feledéstől.

Udvarhelyszéken is lelkes néprajzgyűjtőknek köszönhetjük, hogy az 1960–70-es években összegyűjtötték a vidéken még fennmaradt mintakincset.

Cs. Gergely Gizella és Haáz Sándor tanárok 1976-ban egy gyűjteményt adtak ki erről az anyagról *Udvarhelyi varrottasok* címmel.

Pirossal varrt, sokféle öltéses rúdravaló Nagygalambfalváról

Ebben a gyűjteményben örömmel fedeztük fel azt a hímzett rúdravalót, amelyet 1860-70-ben hímzett Nagy Mihályné Duka Borbála. Ezt a mintát szalmazsákvégre varrva találták, „vékony kendervászonra, kifakult piros fejtővel, bogárhátú hímzéssel, sűrű leöltéssel 1967-ben Mátisfalván Gábos Sámuelné Dénes Ilonánál.

A már említett gyűjtemény összeállítását nagyméretű kutató-felmérő munka előzte meg. A néprajzgyűjtők rögzítették a nagygalambfalvi adatközlők nevét is, mint: Kövecsi Gáborné Samu Rebeka (sz. 1895), Kánya Sándorné Feleki Eszter (1901), Kányádi Z. Jánosné Kecseti Máriskó (1894), László Mártonné Szigyártó Márta (1889), Puja Sándorné Csomor Zsuzsa (1897).

Megfigyeléseim, olvasmányaim, idős asszonyokkal való beszélgetéseimből tudom, hogy a népi varrottasoknak Nagygalambfalván is hagyománya volt. A gazdasági-társadalmi változások, korábban a háborús viszonyok, később a modernizálódó lakásberendezések mind a hímző művészet hátterébe szorulásához vezettek. A nagygalambfalvi asszonyok, lányok mindig is fogékonyak voltak a szépre. Hogyan is mutatkozik meg szépérzékük a jelenlegi székelykötényig vezető időkben?

A női székely népviselet hiányozhatatlan darabja a kötény. Nagyanyáink, dédanyáink fehér, ráncolt vagy lerakott varrású, csipkével szegé-

lyezett kötényt kötöttek a piros, fekete bársonnyal díszített szoknyájuk elé. A kötény alját piros fonallal kivarrt virágmintákkal díszítették. Piros és zöld színű fonallal hímzett székelykötényre is emlékeznek az idősebbek. Legtöbbször a hímzendő felület sarkait akarták kihangsúlyozni, ezért a sarokminta volt elterjedtebb. Időhiány esetén „kivarratlan" kötényt viseltek. Ilyen esetben jelenhetett meg a csipkebetéttel díszített székelykötény. De győz a változás, a szép iránti igény, így az 50–60-as években a lányok, kislányok székelykötényét nagyrészt „magyaros"-nak nevezett mintával díszítették. Ezeket a mintákat egy Mariska nevű asszony nyomtatta petróleumszagú festékkel. A virágokat, leveleket tartalmazó motívumokat piros fonallal hímeztük és feketével szegélyeztük. Megtörtént az is, hogy más faluból hoztak mintákat. Olyan esetre is bukkantam, hogy két vagy több kötényről másolták össze a díszítéseket. Tehát nem volt egységes, hagyományőrzésre utaló darabunk.

A hagyományt ápolni kel! S ha nincs, lehet teremteni! S innen indult a mostani, lassan 40 éves nagygalambfalvi székelykötény története.

Az udvarhelyi varrottasok c. kiadványban talál galambfalvi mintát Derzsi Pál tanító kolléga, lekicsinyítette, s így alkalmaztuk a székelykötényekre.

Nagy Gáborné Gudor Ágnes tiszteletes asszony édesanyja, Ibolya néni, megtanított néhány olyan öltésre, amelyet a „sokoltéses" mintáról én nem ismertem. A mostani, gyönyörű, helyi gyökerű kötényen alkalmazott öltések:

– egyszerű laposöltés (nálunk töltés)

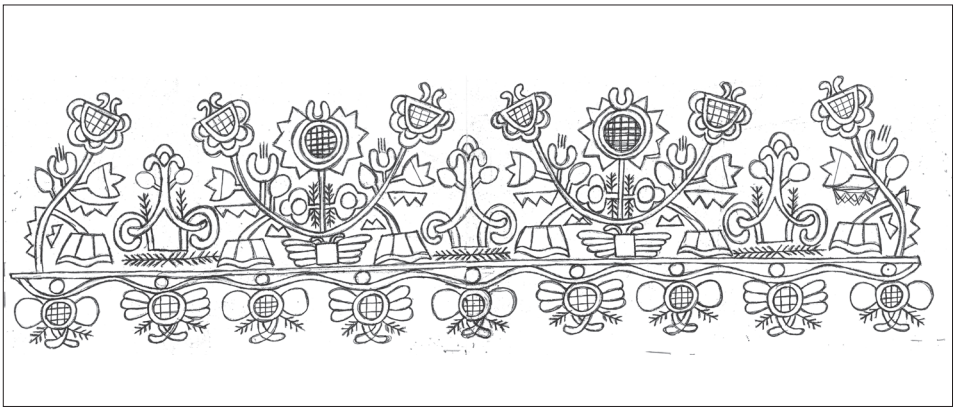
– hamis laposöltés (gazdaságos hímzésmód, csak az anyag színén)
– szároltés (szálöltés)
– huroköltés vagy farkasfog (közel áll a kisírásos kalotaszegi hímzéshez)
– láncöltés
– bogárhátú (hamis laposöltés leöltésekkel)
– boszorkányöltés
– rácsozás (többféle)

A minta alsó részét mesterke kíséri. A szegőmintának az alja és a csipke felső része között 5 cm távolság van. A kötény szélét és a kötőjét kézi horgolású csipke díszíti.

Az 1970-80-as években az iskolai tanrendbe a VII-VIII osztálynak műhelygyakorlat volt beiktatva. Ennek keretében a lányok megtanulták az előbb felsorolt öltéseket. Nem volt könnyű, de odafigyeléssel, kis akarattal, segítséggel sikerült. Több tanuló nagyon szép köténytvarrt magának. Néhánynak pedig az édesanyja segített.

Miután a műhelygyakorlat-óra mint tantárgy megszűnt, kézimunkakör vezetését vállaltam azért, hogy a helyi, ősi mintájú székelykötény hímzését minél több lány megtanulhassa, s ez a mintakincs ne menjen feledésbe.

Nyugdíjazásom után ez a foglalkozás pár évre megszakadt, de hála az érdeklődésnek és a Kézműves Klub megalakulásának, újra szívesen segíthetek a kis- és nagylányoknak, hogy konfirmációjukra vagy más alkalomra saját maguk hímezhessék ki kötényüket.

Így az ük- és szépanyáinkról ránk maradt nagygalambfalvi soköltéses varrottas minta szemet, szívet gyönyörködtető örökségünk, felbecsülhetetlen értékű hagyatékunk lesz. Legnagyobb örömünk, hogy a régi varrottas kincset mai alkalmazásában újból magunkénak érezzük.

Sándor Irén nyug. tanárnő

Hagyományőrzés gyermekként, pedagógusként

Amint szüleim elmeséléseiből ismertem, és gyermekkoromtól mostanig átéltem, azt tapasztaltam, hogy falunk apraja-nagyja szerette a nótát, zenét, táncot, népdalt. Egy ilyen nótát, éneket, táncot szerető és gyakorló családba születtem bele én is, ahol már kisgyermekkoromtól kezdve szívtam magamba a sok szép helyi népdalt, nótát, tánclépéseket, így hát iskolába lépésemkor, nagy büszkeségemre engem is beválasztottak a „jótáncúak" és „jóhangúak" csoportjába. Ez azt jelentette, hogy

különböző iskolai rendezvényeken szerepeltünk tanítóink irányításával. Az 1950-es évek közepén iskolánk szakképzett zeneoktatót kapott Erdélyi Teréz személyében, aki a jó tanulókból dalárdát szervezett. Felejthetetlen élmény maradt számomra, hogy én 10 évesen a marosvásárhelyi Kultúrpalota színpadán szerepeltem a kórustalálkozók tartományi szakaszán. Maradandó élmény volt 1958 tavasza is, amikor a Marosvásárhelyi Rádió szerkesztősége felvételt készített az iskola énekkara által bemutatott kétszólamú népdalokról, néhány perc múlva visszajátszották nekünk, és hallhattuk a saját hangunkat. A következő év tavaszán népdalversenyen vettem részt Székelykeresztúron, ahol első helyezést értem el, emlékszem, egy töltőtollat és diplomát kaptam, aminek kimondhatatlanul örültem. Ugyancsak ebben az időben iskolánkban táncoktatás is létezett, először Lőrincz Kálmán pionír-instruktor vezetésével, majd Mészáros Irén tanítónő irányításával.

Az 5-7. osztályos tanulók köréből választották ki a jó táncúakat, különböző témájú táncokat vittünk színpadra mint: korsóstánc, aratótánc, fonóstánc, ezekkel a táncokkal több alkalommal vettünk részt népi táncversenyeken. Úgy az énekkari, mint a táncos szereplésekre nagy szeretettel gondolok vissza, mert ezek igazi, vidám, gazdagon megszervezett hasznos időtöltések voltak.

Miután elvégeztem a középiskolát, majd Székelyudvarhelyen a Pedagódiai Főiskolát, 1968-ban Nagygalambfalván kaptam munkahelyet mint tanítónő. A pedagógiai tevékenységem mellett fontos célom volt,

hogy ének- és táncoktatóim méltó utóda lehessek, az általuk végzett nemes tevékenységet, a hagyományőrzést tovább folytassam.

Régi jó kollegáim, mint Szabó Domokos és Szabó Rózália tanító házaspár segítségével kezdtem bele az énekkar vezetésébe, majd a táncoktatásba. Idős embereket, úgymond élő nótafákat kerestem fel, tőlük népdalokat tanultam (Kádár Sándor, Csomor Péter) majd a fonó hagyományát – játékokat, énekeket – kutattam fel, tanultam meg és adtam át az iskolásoknak, ifjaknak.

Több alkalommal táncfelkészítőkön is részt vettem Székelyudvarhelyen, Marosvásárhelyen, és az itt szerzett ismereteket próbáltam gyümölcsöztetni a különböző korosztályú tánccsoportokkal való tevékenységemben. Úgy az énekkarral, mint a tánccsoportokkal (iskolás, ifjúsági) évenként részt vettünk a „Megéneklünk, Románia" folklórfesztiválon, ennek is a különböző szakaszain, mint községi, községek közötti, városi és megyei szakaszon.

Helyi jellegű műsorokon is szerepeltünk (választások, nőnap, évzáró). Évente részt vettünk a Székelykeresztúron szervezett „Sóskút-találkozón", az ott kapott kis zászlók bizonyítják, hogy melyik évben és hányszor vettünk részt ezen a rendezvényen énekkarral, népdalcsoporttal és tánccsoporttal is.

Az ifjak körében végzett táncoktatás terén is jelentős sikereket értünk el főleg 1980-1992 között, amikor több községi, községek közti és megyei versenyszakaszokon is részt vettünk. Munkánk eredménye 1989-ben jutott el csúcspontra, amikor az „Aratókaláka" nevű témás tánccal megnyertük a megyei versenyt és részt vehettünk Brassóban a „Megénekeltük, Románia" folklórfesztivál országos szakaszán. Habár éjjel fél 12-kor léptünk színpadra, és hajnali 5 órára értünk haza, az vigasztalt mindannyiunkat, hogy az áldozatos munka meghozta gyümölcsét, mert az akkor 36 tagból álló táncoló és zenélő ifjak csoportja szereplésük közben többször is nyílt tapsot kapott, ami az elismerés jele volt az ifjak számára, jómagam és Derzsi Pál tanító kollega irányába, akivel együtt készítettük fel a csoportot. Közben az oktató-nevelő- és hagyományőrző időszakomban volt egy nehezebb periódus is 1980–1990-ig, amikor „kell, nem kell, de muszáj" alapon kultúrigazgató lettem, úgymond egyik napról a másikra, ugyanis 1980

őszén, csak úgy kaphattam meg Nagygalambfalván a tanítói állást, ha elvállalom a kultúrigazgatást. Hát nem volt könnyű, főleg eleinte, három gyermek mellett, meg az oktatói-nevelői munka mellett, de a jó Isten megsegített, meg a szüleim is mellettem álltak, úgy hogy gőzerővel folytathattam úgy az oktatói-nevelői mint a kultúrmunkát. Főleg a téli időszak adott legtöbb munkát, amikor kötelező helyi előadások voltak, vendégszerepléseket kellett fogadni, és közben készülni valamilyen versenyre úgy a tanulókkal, minta az ifjakkal, sőt még egy alkalommal a „házasember-bálra" is én kellett betanítsam a három felvonásos szerepet. De a próbák alatt – habár sokat fagyoskodtunk a hideg kultúrotthonban – jókat nevettünk, énekeltünk, énekeket tanultunk, mindezek szép emlékként maradtak meg.

A 10 évi kultúrigazgatóság, habár nehéz volt, de sok szempontból értékes és tanulságos is volt számomra – megedzett – megismertem a falumban lakó emberek jellemét.

A 38 éves oktató-nevelő munkám mellett nagy hangsúlyt fektettem a népdaltanításra, a népi táncfigurák elsajátítására, ezek gyakorlására az óvodások, iskolások és ifjak körében.

Nehéz, de szép munka volt!

Benedekfi Anna
nyug. tanítónő

Járd ki lábam, járd ki most, nem parancsol senki most!

Az 1990-es évek derekán Derzsi Pali tanító bácsi és Benedekfi Annuska tanító néni visszavonulása után az iskolán kívüli táncoktatást és a tánccsoport vezetését jómagam karoltam fel. Mint az 1988-ban megalakult tánccsoport tagja megtapasztaltam, hogy milyen csodálatos volt táncpróbákra járni, az ősi ritmusra ropni, a táncban közösségre, gyökerekre lelni. Ugyanakkor felejthetetlen emlékek maradtak a magyarországi Cigándra és Szankra szervezett kirándulások. Ezt az érzést szerettem volna továbbadni a következő nemzedékeknek.

Az 1996-2000 közötti tánccsoportot 18–21 éves fiatalok alkották. Ezt az időszakot a komoly összetartás, érett hozzáállás, táncpartnerek közötti szerelmek tették még szebbé. Ezt mutatja a sok-sok bál, színdarab, amit a kultúrotthonban szerveztünk. Idő teltével fiataljaink munkába álltak, családot alapítottak, a mindennapok gondjai felülírták a tánccsoport működését.

Ekkor történt egy nagy generációváltás, 2000 nyarától iskolás gyerekek lettek a tánccsoport tagjai. A 12–16 pár táncosból összeállt csapatot 9–14 éves gyerekek alkották.

Össze kellett csiszolódnunk, a kezdeti nehézségek után igazi közösséggé váltunk, felejthetetlen élményekkel gazdagodtunk, a fellépések sikere megerősített, hogy jó úton járunk, értéket képviselünk. 2000 és 2009 között Szankra és Gátérra jártunk évente, de az utazás

szinte minden módját kipróbáltuk – kezdtük vonattal, majd gyalog, traktorral, busszal, személygépkocsival.

Rendkívül szép volt ez az időszak – látni azt, hogy a gyerekek nőnek, a táncban ügyesednek, többféle vidék táncait tudják és azokat vidáman, jókedvvel mutatják be a szülőknek, a falunak, a testvértelepüléseknek. 2003-tól komoly, fizetett koreográfusa volt a csapatnak Nagy Boróka személyében. A Szanki Önkormányzat és a Nagygalambfalvi Tanács sokat segített, a szülők is derekasan kivették a részüket, áldozatos munkájuk nélkül a sok vendéglátás és sok külföldre járás nem jöhetett volna létre.

2009-ben ismét kezdtek gyűlni a gondok a tánccsoport háza táján. A generációváltás egyre égetőbbé vált, a tánccsoport kiadásai egyre nőttek, a magyarországi kirándulások körüli bürokrácia fokozódott (útlevél, szülői felhatalmazások, erkölcsi bizonylat stb.). Sokan önként kiléptek a csapatból, másokat magaviseleti problémák miatt kellett eltanácsolni. Ilyen körülmények között a tánccsoport működése ellehetetlenedett, és 2009-ben – mint iskolán kívüli tevékenység – átmenetileg megszűnt. 2004 óta a néptánc iránti szeretetem az Almabálra való felkészülésben teljesedik ki.

Kecseti Ernő tanár

Amint atyák fújják, a fiaik úgy ropják

Néptánc és hagyomány jelen, múlt és jövő tükrében

Amikor megállsz egy csendes percre iskolánk hársfái alatt, amikor a valamikori osztálytermek egyikében utolérnek az emlékezés pillanatai, mosoly és derű vagy éppen egy, mára már széppé simult bosszúsabb perc kerít hatalmába. Szinte hallod szigorú léptű tanítód közeledtét, hallod, amint hátad mögött dorombol a régi érckályha, orrodban érzed a frissen felmosott régi padló dohos szagát. Nyílik az ajtó, csattognak szerre a padok ülőkéi, megelevenedik a pálca a termetes kézben. Nem, ma sem kezdődhet el nótázás nélkül. A pálca. Mutat is a nótafa irányába, lengeti a ritmust, bökdösi az oldalad, és egy óvatlan pillanatban már kapaszkodik is beléd. Megérdemled. Csak emlék.

Kíváncsi szempárok figyelik mozdulatodat, félszóból értenek. A nótafa lakói ugyanazok, mint egykor, valaki feléjük közeledik. Elő is már a hangszer, zeng bele az osztály. Száz torokból csendül fel az ének. Bárcsak száz volna… de legalább ötven! Ki-ki megleli a párját és járják, járják, amíg a megálljt hallják. Aztán újból és újból, míg csak

csiszolni való akad még rajta. Napról napra, hétről hétre, aztán: kalap, harisnya, csizma. Fel, fiam, a színpadra! Ez is csak emlék. Se kalap, se harisnya, nemhogy csizma! Kialakul végtére is minden, megálljt a táncnak semmi nem inthet! Itt fellépés, ott fellépés, csupa-csupa kedves emlék. Kedves a párom, kedves a fordáncom, na meg a színfal mögötti viháncom. Megvan az öröm, fotó csitt-csatt, jövőre ugyanitt, csak egy fokkal jobban. Ballábasból ügyesebb, ügyesekből jobbak, őszire öcsinek már mindent te mutatsz! Én se tudtam tavaly, nem kell pityeregni, hol kell a Juliska derekát elcsípni! S lásd, most már idénre még a tanító muzsikáját is ügyesen elörököltem. Ez a batyu, amit viszünk tovább, nálunk van azóta… Rég volt az azóta, amikor még a pálca túlsó oldalán megszeppenve álltál, intésre vártál. A batyu. Visszük magunkkal, kipakolunk belőle gyakran. Nem ürül ki soha, mindig újat és újat mutat. A nézőtéren marad a phablet, az okosketyere, és átadjuk magunkat egy olyan világnak, amelyben jól érzi magát anya és nagymama, mindnyájan. Járjuk az udvaron, járjuk a teremben, s ha néző is kellene, helyünk van templomkertben és kultúrteremben. Fesztivál vagy népdalverseny, nekünk mind egyre megy, nem rettent el minket egy sereg ember sem. Lakodalmas, regrutás, aratós vagy fonós, csak tánc legyen, és taps utána jó sok. Székely ruhát beszerezni, ünnepélyen díszelegni, kell-e annál felemelőbb érzés, mint tanítóinkkal, óvónőinkkel a faluban szekerezni?

S jövőre újra. Kicsik jönnek, nagyok mennek, a hagyomány iskoláján sorra átesnek. Vonakodnak, beleszoknak, szüleik arcára sok mosolyt csalnak. Tánc. Forog a párta, árvalányhaj követi a szélben, tapsra állnak a kezek, jaj, nehogy belevétsek! Dehogy szégyen, most tanulom, tízéves, ha vagyok, sajnos ebben a felnőtteket nem utánozhatom. S ha elrontom? Jövő héten, néptáncórán úgyis kijavítom. Vagy ha mégse, kiigazítanak a nagyok. Tudniillik, mióta ügyesebben járom, mamáék örömére már körre is járok. Rend és fegyelem, az ott a törvény, s ha nagyobbacskák kerülnek körém, csippeszkedem, igyekszem előrébb, előrébb.

Hagyomány és tisztelet, nálunk ez a jelszó, s majd az unokámat én is ebbe az iskolába hozom. Ez volt az iskolám, elmondom majd neki, sajnos csak egy emeletet építettek neki. Évek óta kikapcsolva, számítógép alszik a sarokban, itt volt a padom, ez volt a jelem, s képzeld, még könyveim is voltak nekem. Akkoriban infoterem, tablet meg zene…, de hagyd, kisunokám, ezt te úgy sem érted! 450 év. Már csak emlék.... Folytasd a táncot, én is itt roptam, jártam a párost az évfordulóra. Legyél ügyes és rendületlen, mint az őrt álló hársfák, mert csak talán azok, vagy azok terebélye emlékszik vissza az elmúlt ötszáz évre.

Sándor György tanító

MÚLTIDÉZŐ

„Így indultam valamikor,
legelőször iskolába”

Kányádi Sándor

Hamuba sült pogácsa **Sütő-Petre Rozália**

Az iskola egy életen át elkísér

„És arra emlékszel...?" Legutóbb a negyvenéves kortárstalálkozón kezdtük így a legtöbb mondatot, és idéztük fel az iskolás éveket. Egymást emlékeztetve meséltük el a közös élményeket, amik az iskolában töltött idő alatt a mindennapjainkat jelentették.

Az emlékeknek sajátos tulajdonságuk van. Amikor történnek velünk, nem tulajdonítunk nekik nagyobb jelentőséget, azonban évek múltán egyre fontosabbá válnak, egyre értékesebbek lesznek számunkra. Minél több idő telik el, annál inkább nosztalgiával tekintünk vissza a történésekre, és legyen jó vagy kevésbé jó élmény, utólag mindennek jelentősége, tápláló ereje lesz.

A gyerekkori élményekre ez különösen igaz. A legtöbb nyelvben megfogalmazódik az első éveknek tulajdonított, megváltoztathatatlannak tűnő hatás (románul: „cei șapte ani de acasă", magyarban: „volt/nem volt gyerekszobája"). De miért ennyire fontosak a gyerekkori élmények? És valóban megváltoztathatatlanok?

Azért fontosak a legelső élmények, mert a családban kapott minta lesz az alapzata az egész személyiségünknek. Ezek olyan sémák, bevésődések, amik alapját képezik a későbbi viselkedésünknek.

A család mellett „második otthon"-nak nevezik az iskolát, ami jól kifejezi, hogy nemcsak az ott eltöltött idő, hanem az osztálytársakkal és pedagógusokkal együtt átélt élmények is meghatározzák egy ember életét. Ezek kiegészíthetik, módosíthatják, de teljes mértékben meg nem változtathatják a családi mintákat. Mégis, sokszor az itt kapott egy-két mondat kísér végig egész felnőttkorunkban.

Az iskolában két nagy területen érhetünk el sikereket vagy

kudarcokat: az egyik a tanulás, a másik a barátságok területe. És az, hogy ezek az élmények felemelnek vagy lehúznak, nagyban függ a pedagógus személyétől is. Sokszor a jó pedagógus egy-egy mondattal képes irányváltoztatást elérni a gyerekek életében, ami majd felnőttként, a munkavégzésben vagy családban hozza meg igazán a gyümölcsét. Jorge Bucay szavai fejezik ki leginkább az iskola és a pedagógus felelősségét egy gyerek életében: Meg tudlak tanítani arra, hogy miként kell átkelni a folyón, meg tudlak tanítani arra, hogy miként kell felmászni egy hegyre, de azt nem tudom neked megmondani, hogy hol van a te folyód és hol van a te hegyed.

Én szívesen idézem fel az iskolás élményeimet, és ennyi év távlatából most már ki is jelenthetem, hogy megtaláltam a saját folyómat és hegyemet, amiken nem tudnék átkelni szüleim és pedagógusaim tanítása nélkül. Hála és köszönet érte Mindenkinek!

D. Molnár Éva

Pedagógusok visszaemlékezései [1]

Az akkor volt!

Mostanában, ha a múltról mesélsz a fiatalabb generációnak, avagy emlegetsz bizonyos történeteket, szokásokat, elvárásokat a legtöbb esetben azt felelik rá: az akkor volt!

A 60-as évek második felében voltam frissen kinevezett tanár. Szerencsés voltam a kinevezéskor, mert szülővárosomhoz közel, Nagygalambfalván kaptam szakomnak megfelelő munkahelyet

A tanítás ingázással kezdődött. Miklós Ferenc magyar szakos

[1] A visszaemlékezéseket helyszűke miatt teljes terjedelmükben nem tudtuk közölni. Az érintettek megértését köszönjük. (a szerk. megj.)

tanár kolléga javaslatára én is vettem egy kerékpárt, és megkezdtük az ingázást, bérletet váltottunk az agyagfalvi járatra. Az eltérőnél leszálltunk, legyalogoltunk Décsfalváig, itt egy magánháztól kivettük kerékpárjainkat és irány Nagygalambfalva . A tanítás befejezése után kerékpártúra, gyalogtúra, majd autóbuszozás hazáig. Ez így ment elég sokáig hidegben, melegben, esőben, jó időben.

Miklós Ferenc tanár úr nevéhez fűződik két dolog. Az egyik a felnőtt és gyerekkórus megszervezése és beindítása, amelynek próbáin Gergely János tanár úr is részt vett.

A másik dolog pedig a hangszeroktatás beindítása, amelynek az lett a következménye, hogy létrejött egy zenekar, tagjai többségében az 1956-ban születettek tanítványaimból került ki: László László, Marosi Miklós, Szaniszló Dénes, Csiki Sándor, Zongor Ferenc, Feleki István, majd csatlakozott Puja Béla és Major István. Ezt a kezdő zenészgárdát csiszolta tovább Gergely János tanár úr.

Egy bizonyos idő után végül változtattam a nehéz ingázási viszonyokon, és albérletbe leköltöztem F. Jenő édesanyjához a nyári házba. A néni figyelmeztetett is, hogy ez a lakás nyáron jó, de télen hideg. I. Lidi néninél kosztot is kaptunk M. Ferenc kollégával együtt. Tényleg addig nem is volt baj, míg nem érkeztek meg az igazi téli hidegek. Hiába volt száraz tűzifám, hiába izzott a kályha késő estig, reggelre a vederbe a víz úgy is befagyott. E sorozatos hideg lakásnak az lett a következménye, hogy kaptam egy kegyetlen vesemedence gyulladást.

Sz. Domi bácsi biztatására szerveztünk egy kirándulást az Almási barlanghoz. Az egyezség az volt, hogy ő a „kecskével" motorozik, én meg a gyerekek autóbusszal utazunk. Megérkezünk Almásra, onnan irány gyalog a barlang. Megérkezvén a helyszínre, ettünk, ittunk egy keveset, majd indulás be a barlangba. Domi bácsi elöl, a gyerekek utána, a sor végén jómagam. Begyömöszöltük magunkat elég mélyen, szinte míg csúszva-mászva lehetett haladni. Egy adott idő után elhangzik a vezényszó: hátra arc, indulás vissza! Kiérve a barlangból egymásra nézünk és mindannyian elkezdünk fergetegesen nevetni egymáson. Mindenki rettenetesen denevértrágyás, maszatos és büdös volt. Szerencsére ott volt a Nagyhomoród tiszta vize. Letisztálkodtunk, elbeszéltük amit e barlangról és a mondákról tudni kellet, majd indulás tovább.

Az útirány változott. A Nagyhomoród folyásával szemben kigyalogolunk a Csíkszeredát Székelyudvarhellyel összekötő főútra, és onnan busszal haza, Nagygalambfalvára. Domi bácsi ment elöl a motorettájával, mi meg gyalog utána. Időnként bevárt bennünket. Egyik alkalomkor, amikor beérjük, látjuk, hogy a motorral bíbelődik. Rákérdezünk, hogy mi a probléma. Elég idegesen válaszol, nem indul a motor. Erre valamelyik gyerek, ha nem néhai Lukács Zoli beköpi : –Na, a kecske megdöglött!

Annak idején minden oktatási év mezőgazdasági közmunkával kezdődött, és tartott körülbelül két hetet. Kínoztuk szerencsétlen gyerekeket, mert a nagyobb részük délelőtt az iskolának, délután a szüleinek dolgozott. Azt a két hét kiesést pedig az oktatásban be kellett pótolni.

Verestói Károly, nyug. pedagógus

A szülőhely pedagógiája

Az ember életében vannak helyek és vannak állomások, amelyek fontosak. Fontosak, mert különösen áldottak. Ilyen hely a szülőfalu is. Az ember a szíve mélyén örökké oda való, ahol született. (Tamási Áron) Lelkében őrizgeti egy közösség értékeit, a szülői ház emlékét, az iskolát, a harangszót, az Ájak szépséges hegykaréját, a Küküllő fűz-illatú vizét… egy életen át.

A szülőhely indított útnak mindannyiunkat. A szülői házból a szeretetet, jóságot és tisztességet vihettem magammal. Ez elég volt ahhoz, hogy eligazodjam az élet útvesztőiben.

Az iskola nyitogatta a kíváncsiságomat már akkor is az irodalom irányába. Az én életemben fontos állomások voltak az iskolák: a nagygalambfalvi iskola után a székelykeresztúri gimnázium, majd a

kolozsvári egyetem. Gyűjtögettem a tudást, s arról álmodtam, hogy egyszer visszatérek a szülőfalumba, egykori iskolámba… .

Két vakációs nyarat anyaggyűjtéssel töltöttem, hogy megírhassam szakdolgozatomat – Kányádi Sándor bácsi javaslatára – a falumról.

Aztán, ha nem is ment könnyen, de valóra vált az álmom: hazatértem. Kinyitottam világotjárt tarisznyámat, hogy a szeretetet, jóságot és tisztességet átadjam a gyermekeknek. Mert az a legértékesebb tanítás, amit a szülői házból, az első iskolából, egy tágabb közösségből magunkkal hozunk. Ezt én úgy nevezném: a szülőhely pedagógiája . Ez az alap. Erre aztán lehet építeni bármiféle tudományokat.

Közel egy évtizeden át a galambfalvi iskolánál oroszt tanítottam. Szerettem, s ma is szeretem Tolsztoj és Jeszenyin nyelvét, de a gyermekeknek nem ártott némi motiváció. Levelezni kezdtünk az egyik szibériai (Tyumeny) művészeti iskola diákjaival. Sok levelet, fényképet, emléktárgyat kaptunk. Ez érdekessé, színessé tette a nyelvtanulást.

Szívesen emlékezem – a tanórán kívüli tevékenységek közül – az iskolai néprajzi múzeum létrehozására és a Kapuállítók versenyekre is. A tárgyi néprajz mindig is vonzott. Volt már az iskolánál néhány néprajzi tárgy összegyűjtve. Intenzív gyűjtőmunkába kezdtünk kis- és nagygalambfalvi tanulókkal . A gyermekek három év alatt 226 néprajzi tárgyat gyűjtöttek a két Galambfalva területéről. Jó volt látni lelkesedésüket, jó volt kézbe venni a tárgyakat s tisztogatás közben megfejteni milyen üzenetet is hordoznak a múltból… . A szépen meggyarapodott anyagot rendszerezni kellett. Rendszerezés közben arra gondoltam, hogy jó lenne létrehozni egy iskolai múzeumot. Lassan a gondolat valósággá változott. Közben épült/felépült az új iskola. A régi iskola egyik felszabadult tágas osztálytermében sikerült kiállítani az anyagot.

A következő témakörök szerint csoportosítottam az anyagot:

I. Szántok, vetek, boronálok (a gazdasági élet tárgyi emlékei)

II. Befordultam a konyhára … (a konyha tárgyi emlékei)

III. A kenderfeldolgozás tárgyi emlékei

IV. A gyermekélet tárgyi emlékei

V. Vegyes anyag (fényképek, régi pénzek stb.)

A tanulók jutalma az volt, hogy megnézhették a Szentegyházi Gyermekfilharmónia csodálatos műsorát a Székelyudvarhelyi Művelődési

Házban, s néhány érdekes kiállítást a Városi Múzeumban. Zepeczaner Jenő, a múzeum akkori igazgatója kölcsönkérte gyermekélettel kapcsolatos gazdag anyagunkat egyik kiállításukhoz. Érdekes előadást tartott iskolánkban a néprajzkörös tanulóknak Gazda Klára: Gyermekvilág Esztelneken című könyvéről. Megtanította a gyermekeket „ördöglakat"-ot készíteni.

A Kapuállító-versenyek helytörténeti-néprajzi jellegű, kétnapos rendezvények voltak Székelyudvarhelyen, 20-25 iskola részvételével. Alapos, hónapokig tartó felkészülést igényeltek. De a sok munkának megvolt az eredménye: a tanulók nagyszerűen teljesítettek, kiérdemelve az I. díjat.

Ma is hálával gondolok egykori tanítványaimra, akik közül néhányan még emlékeznek ezekre a szép élményekre. Jó elbeszélgetni velük.

Mondják: „Senki sem lehet próféta a saját hazájában" – s ez nem is baj. Elég embernek maradni, „minden körülményben".

A változás után bevezették az iskolába a francia nyelv tanítását. Így az én útjaim más állomások felé vezettek, de a szülőfalummal a kapcsolatom soha nem szakadt meg.

1992-ben Nagy Gábor tiszteletes úrral megjelentettük az Első Nagygalambfalvi Kalendáriumot.

Örömmel vettem részt (1995-96-ban) az iskola első évkönyvének a Memento-nak a szerkeztésében is. Jó volt együtt dolgozi régi és új kollegákkal.

2010-ben – most már talán végképp – hazatértem. A szülői házban élek, az iskola közelében. Szünetekben idáig hallatszik a gyermekzsivaj. Néha arra gondolok, hogy ma az okostelefonok és az internet világában vajon miről álmodik egy kisdiák? Vajon a kezébe venné-e – ha megjelenne – a második nagygalambfalvi kalendáriumot, egy érdekes interjúkötetet vagy a falumonográfiát? – Nem tudom.

De én még mindig szeretek álmodni!

Manapság gyakran elmegyek az iskola mellett. Ilyenkor kétszer is megdobban a szívem: egyszer a bennem élő kisdiák emlékezik iskolás éveire, s aztán a pedagógus az itt eltöltött áldott, munkás évekre, a gyermekekkel végzett munka szépségére, a tanárt és diákot összekötő halk szeretetre.

Csíki Margit, Nagygalambfalva

Véndiákok visszaemlékezései

Emlékmorzsák a tarisznyából

1925-ben születtem. Első iskolai évemet 1932-ben kezdtem el. Hét évet jártam a román állami iskolába (régi iskola), tanítóim voltak Sinkovics Olga, Kis Zsigmond és Sârbu József román pap. Tízévesen elveszítettem édesanyámat, így nagyszüleim neveltek tovább. Nagymamám mindig erre a bölcsességre tanított:„Úgy dolgozzál, mintha örökké élnél! Úgy imádkozzál, mintha mindjárt meghalnál!" Egy emlékem május 10-hez fűződik, amikor is három nap szabadnapot kaptunk az iskolában. Nagyapám lovakat tartott, összekötötte, átvitte a Küküllő-hídon, majd a kezembe adta. A lovak elszöktek, és meg sem álltak Sóválúig. A fiúk bosszantottak a történtek miatt, én meg egész nap sírtam. Azt kívántam magamban, bárcsak többé ne lenne „zece mai". Egy mondókát is költöttünk ezzel kapcsolatosan: Libamáj, rucamáj, többé nem lesz „zece mai".

Pap Karolina

1926. április 26-án születtem. 90 esztendő távlatából elmondhatom, hogy nem volt egy könnyű gyermekkorom. Tanulmányaimat 1940-ben fejeztem be. Az első négy osztályt felekezeti iskolába jártam, ami a mai lelkészi lakás (papilak) helyén állt. Ebben az időszakban három tanítóm volt: Szabó Endre kántortanító, Dénes Irén és Lukács Sára. A négy osztály elvégzése után két évig a román állami iskolába jártam, a falunk jelenlegi iskolaépületében. Tanítóm Sârbu román pap volt. Több évfolyam járt egy osztályba, ami 30-40 diákot jelentett. Az

iskolai program reggel nyolc órakor kezdődött, ebédelni hazaengedtek, majd visszatérve folytattuk délután négy óráig. Megtörtént egyszer, hogy a tanító bezárt minket a terembe, mi meg kiszöktünk játszani a temetőkertbe. A büntetés természetesen nem maradhatott el, mindannyian tenyerest kaptunk. További csínytevéseink közé tartozik a következő történet is: a térkép előtt románul kellett magyarázni, aki ezt nem tudta, mi megtanítottuk, de nem a helyes válaszra. Lukács Sára tanítónő tenyeressel nyugtázta, ha egy román szót nem tudtunk. A szülők is kivették részüket, közmunkával fát vágtak és hazahordták.

László Istvánné Bartos Juliánna

Mi, kisebbek a felekezeti iskolában jártunk, a nagyobbak pedig az állami iskolába. Minden reggel és délben így imádkoztunk: ,,Én édes jó Istenem, új napra virradtunk fel / A
Te őrző szemed legyen ma is rajtunk! / Ne vedd le mirólunk soha a szemedet, /Terjeszd ki felettünk áldásos szemedet!"

Így csúfolkodtunk a nagyokkal: ,,Államiak vagytok, nagy szamarak vagytok!"

Zsigmond Kálmán szigorú tanító volt, úgy elmagyarázta a történelmet és a földrajzot, hogy abból lehetett tanulni, másnap legtöbb vissza tudta mondani. Egy füzettel a keblünkbe jártunk iskolába, volt palatáblánk is, amit egy rongydarabbal törülgettünk. Leírtuk a kicsi házi feladatot, de mi az iskolában megtanultuk a leckét, nem volt annyi minden, mint ma.

Szünetben szöktettük ki a leányokat az ablakon, Szakács Máriskó ruhája ujja leszakadt, ezért jól kikaptam Gizi tanítónőtől. Ezért az egy hibáért kétszer kaptam ki, mert otthon is jött a ráadás.

Mi vittük a tanítóknak a pálcát, de rend is volt, szigorúság. Feleki András tanító odahívott, amikor rosszat tettünk, s mire odaértünk, már három pofot le is kent.

VI. osztályos korom után szolgáltam. Eddig jártam iskolába.

id. Szakács István

Csak hébe-hóba jártam iskolába, mert a tanítónál szolgáltam, de sose írt nekem hiányzást. Nem szerettem iskolába járni, buta voltam, rossz is, mert sokat verekedtem szünetben, otthon soha nem tanultam. Olyan tenyereseket kaptam, hogy zsibogott a tenyerem. Fatalpú cipőbe, csüpü köntösben jártam iskolába, az anyám lerakott szoknyájában konfirmáltam. Nagyon szerettem a kézimunkát, a minősítésem ilyen volt: dicséretes, változó, jó.

Tóth Eszter, szül. 1929

Keveset és hamar tanultam, de jó tanuló voltam. Mindig tőlem kérdezte a tanító: hol a hiba? Sârbu tanító komisz volt, nála rend, fegyelem volt, délelőtt, délután is jártunk iskolába.

Palatáblára írtunk, arra is elfért minden. Nem volt iskolástáskánk, mint a mostaniaknak. Mégis jó tanuló voltam. A tanító javasolta apámnak, hogy legyek tanítónő, álljunk át románnak, de apám hallani sem akart róla. Nem volt sem ruhánk, sem lábbelink. Konfirmálás után 12 évesem Bukarestbe mentem szolgálni.

Szakács (Tóth) Anna, szül. 1929.

Szomorú emlékeim vannak az iskolával kapcsolatosan, mert szerettem az iskolát, jó tanuló voltam, kedveltem a számtant. Kulákok voltunk, VI. osztályban kitiltottak az iskolából, nem érdekelte őket,

hogy a testvéreimmel mind továbbtanulni akartunk. Egy testvéremnek, Bertának sikerült továbbtanulni a tanító úr erőteljes közbenjárásával. Mi nem mehettünk a táncba, be sem engedtek a kultúrotthonba, kintről leskelődtünk, de folyton elzavartak minket. Az iskola kórusában sem vehettünk részt, szomorú idők voltak, nem is jó rágondolni. Tanítóm Feleki Imre volt, erősen szigorú, ott nem volt helye a rosszaságnak. Úgy vágtam a számtant, hogy ki sem tudom mondani, az volt a kedvenc tantárgyam. Palatáblára írtunk, később egy irkába. Emlékszem még Erdélyi Terézre, Simon Jánosra, akik tanítottak. VI. osztály után szolgálni kényszerültem Meggyesre, de onnan is elküldtek, mert a gazdám fia állandóan leskelődött utánam, félem tőle, bepanaszoltam a gazdasszonyomnak, ő pedig elküldött, hogy bajom ne legyen belőle.

Varga (Puja) Erzsébet, szül. 1936

„Mi még felekezeti iskolában tanultunk. Összeadás, kivonás, írás, olvasás – ezeken volt a hangsúly. Vallásóránk például nem is volt. Én magam nagyon rossz tanuló voltam. Abban az időben másként nevelték a gyermekeket. A munkára nevelés volt a cél. Akkoriban zajlott a háború, melynek hatásai érződtek az iskolában is. A tanárok is idegesek voltak. Nehéz évek voltak, de apró iskolai csínytevésekkel szórakoztattuk egymást. Egy kedves emlék például, hogy nyolcadik osztály végén abszolválni szekéren mentünk.

Id. Puja Imre, szül. 1939.

Tanulóéveim Nagygalambfalván

Óvodás koromból alig emlékszem valamire. Azt hiszem más is így van vele.

Két évet jártunk óvodába a húgommal 1946 őszétől 1948 nyaráig. Egyik évben Sárika óvónő (a vezetéknevét nem is tudtuk), a másik évben egy román anyanyelvű óvónőnk volt, a nevét nem tudom. Szegény alig beszélt magyarul, sok sikerélmény nem volt. Sok román gyerekdalt, játékot, mondókát próbált megtanítani, de nem fogott rajtunk. Rajzoltatott, kézimunkáztatott, alig tudta megértetni magát, de egy év elteltével már beszélt magyarul, mi viszont románul nem.

Sárika óvó néni legfőbb gondja az volt, hogy megtanítsa nekünk az „Internacionálét". Folyton attól félt, hogy kijönnek ellenőrizni, s mi nem tudjuk elénekelni. Félelme nem volt alaptalan: a dallama nem felelt meg az óvodások képességeinek, a szövegét (mert nem értettük) elferdítettük. Egyszer feladatul adta, hogy otthon főzzünk csirizt, mert ragasztani fogunk. Arra nem emlékszem, hogy sikerült-e a ragasztás, de arra igen, hogy hazaérve anyukám először nyűgölődött, mert a ruhám, de még a fejem búbja is csirizes (ragasztós) volt.

Óvodás koromból fennmaradt két rossz emlékem. 1947-ben, tél végén egészségügyi brigád jött ki. Tetűvizsgát tartottak, de senki hajában, ruhájában nem volt tetű. Mégis felszólítottak, hogy menjünk ki az udvarra, de a kabátjainkat hagyjuk bent. Több mint fél órát kint tartottak a hidegben, s azalatt tetűporral beflittelték a kabátokat s a helyiséget. Már bőgtünk a hidegtől. Ma is az az érzésem, hogy soha úgy meg nem fáztam.

A másik rossz emlék az iskolásokkal kapcsolatos. Akkor az óvoda a mai cukrászda helyén volt, a „Hangya Szövetkezet" épületében. Az iskolásoknak útjába esett. Reggel nyolc óra előtt mindig bejöttek csak azért, hogy bosszantsák három és fél éves húgomat. Nagyon érzékeny és félénk volt, könnyen sírva fakadt. Bejöttek és ilyeneket mondtak: „Né, a léánykának két szöme van!", „Van orra is!", „Pántlika van a hajában!". Hasonlókat. Ezen húgom keservesen sírt. Nem tudtam szembeszállni a bosszantókkal, mert csak kacagtak. Tehetetlen voltam. Az óvónő csak nyolckor, vagy azután jött. És figyelembe se vette panaszkodásomat. (Ma már nem fordulhatna elő, hogy felvigyázás nélkül maradjanak a kisgyerekek.)

Mindjárt le is szögezném, hogy csak hat évet tanultam Nagygalambfalván. Ennek külön története van. Az osztálytársaim 1940-1941-ben születtek, én 1942 februárjában.

Az 1948-as új tanügyi reform szerint még nem voltam iskolaköteles. Én viszont hat éves koromban már untam az óvodát, szerettem volna megtanulni írni-olvasni. Édesanyám egyetértett velem, annál is inkább, mert állandóan nyaggattam, hogy olvasson nekem, de neki egyéb gondja is volt. Elmentünk tehát Toró József igazgatóhoz, hogy kérjük meg, vegyen fel az iskolába, de nem találtunk megértésre. Jobban mondva megértette, hogy iskolába szeretnék járni, de megmagyarázta, hogy ez teljességgel lehetetlen, hisz így is túl sok az iskolaköteles tanuló. És igaza volt. Soha, se azelőtt, se azután nem volt annyi iskolakezdő gyermek Galambfalván. Az iskola 1996-os emlékkönyvében néztem utána, a kisgalambfalviakon kívül 57-en kezdték 1948-ban az első osztályt. (Úgy látszik, az 1940-es bécsi döntés kedvező hatással volt a gyermekszaporulatra.)

A második osztályt már itthon kezdtem, még a kirostálódás után is 40 körüli volt az osztálylétszám.

Érdekes időszak volt. Kiéleződött falun is az osztályharc. Folyt a mezőgazdaság „kollektivizálása". a kötelező terménybeadási „kvóta" alig hagyta élni a családokat. És jöttek a „kuláklisták". Egyik reggel arra ébredtünk, hogy a kuláknak nyilvánított gazdák kapuján becsmérlő feliratok, idézetek jelentek meg. Döbbenetes volt. Ezek a gazdák nem „népnyúzók" voltak, hanem dolgos szorgalmas, hozzáértő gazdák. Az embereket megfélemlítették. Volt egy kisebb zendülés is a községháza előtt, de hamar leszerelték és a hangadókat bebörtönözték. Egyeseket éjszaka vitték el fekete „Volgával". Emlékszem, hogy egy vasárnap futballmeccs előtt fiatal házasemberek és házasulandók énekelték a mozgalmi dalokat:

„Elvtárs a bűnösöknek öt perc az élet,
Öt perc és nincsen tovább.
Itt van az alkalom, és fogd meg a fegyvert!
Rád vár az új világ."

Dicsekedtünk, hogy milyen jó ez az új világ. Mindezt Sztálin elvtársnak köszönhetjük:

„Sztálin neve a lendületünk
Az ő útján előre megyünk.
Sztálin nagyságát zengjük el hát nagy szavakkal
Dolgozóink legnagyobb tanítóját."

Megdöbbentő élmény volt hatodikos koromban két jó tanuló osztálytársamat iskolai plenárison hangzatos szólamok kíséretében kirakták az iskolából, mert „kulákcsemetéknek" semmi keresnivalójuk a becsületes dolgozók gyermekei között.

Szerencsére a gyermek könnyen túlteszi magát az ilyesmiken. Éltük az iskolások szokásos életét: tanultunk, játszottunk, csúfolódtunk egymással, szerepeltünk iskolai ünnepélyeken. Többnyire szófogadóak voltunk, de kisebb csínyeket is elkövettünk. Buzgón másolgattuk egymás házi feladatát, árulkodtunk egymásra, vagy cinkosan lelepleztük egymás tetteit. A fiúk verekedtek, a lányok pletykálkodtak.

Tanítóimról csupa jót mondhatok. Alsó tagozatosként egy helyettes tanítónő, Bokor Anna tanított. (Talán polgári leányiskolát végzett). Pedagógusként most úgy látom csodálatos tanítónő volt. Negyven gyermeket kézben tartott, vessző, verés, ordibálás nélkül. Érdekesen magyarázott, le tudta kötni a figyelmünket. Igazságos volt, tréfás, kedves. Született pedagógus, diploma nélkül. Velünk be is fejezte a pályafutását, férjhez ment.

Ötödiktől érdekes volt, hogy jöttek a kisgalambfalviak is, minden tantárgyat más tanított. „Tanáraink" tanítói végzettséggel rendelkeztek, de ez semmi hátrányt nem jelentett számunkra. Kiváló pedagógusok voltak. Amire szükségünk volt, mindenre megtanítottak, és jóra neveltek. Matematikára Toró Jolán, az igazgató felesége, Toró Tibor fizikus édesanyja tanított. Nemcsak a tehetségesebb gyermekek, azt kell mondanom minden osztálytársam értette és tudta a matematika alapjait.

Osztályfőnökünk, Erdélyi Teréz nagy általános műveltséggel rendelkezett és bámulatos érzékkel, lebilincselően tudta átadni. A román nyelvet testneveléssel társítva Fazakas Dénes tanító bácsi tanította. A testnevelést szerettük, a román sem volt olyan nehéz, mint ma, mert akkoriban a tanterv is, a tankönyv is nem román anyanyelvű gyermekek szintjéhez igazodott.

Egyetlen felső iskolai képesítésű tanárunk volt, a természettudományokat tanító Gaberdenné Száva Berta. Ő külön színfoltja volt az iskolának. Apja is Galambfalván volt néptanító. Sok gyermeke közül Berta néni tanult tovább. Nagyon okos nő volt, sokoldalú tudással. Pályáját

Budapesten kezdte, de férjével belekeveredett a baloldali mozgalmakba, és a „vörös forradalom" leverése után Romániába menekültek. A férje közben meghalt, a háború után került haza. Ő volt az első kommunisták egyike a faluban. Elvtársnőnek kellett szólítani. Ő nem tanító néni, sem tanár elvtársnő. Ő volt az ELVTÁRSNŐ. Kiváló agitátor, szónok volt. Szellemes, érdekes előadásait úgy hallgatták a faluban, mint egy kabarét, de nem dőltek be neki. A tantárgyait (természetrajz, fizika, kémia) hamar elintézte, és mesélt írókról, művészekről, színházról, városokról, érdekességekről. A kisebbeknek mesét mondott, a nagyobbaknak regényt. Képes volt folytatásokban, fejből elmesélni Jókai regényét A kőszívű ember fiai-t. Sokat tanultunk tőle.

Hetedikes korunkra nagyon megcsappant osztályunk létszáma. Valamelyikük elkezdte mondani, biztos forrásból tudja, hogy a hét osztály nem kötelező, csak a négy. Tömegesen hagyták ott az iskolát, főleg a lányok, de néhány fiú is. Hiába próbálták meggyőzni tanítóink, hogy azt az egy évet még járják ki. Nem és nem.

Huszonötön végeztünk. Sikeresen abszolváltunk. Többségünk elméleti vagy szakiskolában folytatta tanulmányait.

A kimaradottak egy része megbánta, hogy nem fejezte be az iskolát. Emlékszem a hatvanas, hetvenes évek közepén jöttek, könyörögtek, hogy nem lehetne-e mégis bizonyítványt adni a hét osztályról, még takarítónői állásuk, szakmunkás státusuk is veszélybe került.

Szólnom kell még a tanításon kívüli tevékenységről is. Harmadikos koromban büszkén és boldogan kötöttük fel a pionír nyakkendőt. Irigyeltük, akit dobosnak vagy kürtösnek neveztek ki. De fokozatosan halványult a szervezet varázsa.

Szovjet mintára szerveztek mindent. Olvastuk, hogy a „Nagy Honvédő Háború" idején kalászgyűjtéssel segítették a hős katonákat. A rajoni pionír szervezet vezetőségétől jött az utasítás, a pionírokna kalászt kell gyűjteni. Nem tudom, hogy Szovjetunióban hogyan arattak, de az itteni gazdák földjén csak itt-ott találtunk egy-egy eltévedt kalászt. 1951-ben megalakult a kollektív gazdaság, de kalászt ott sem találtunk. Jött is fentről a nagy dörgedelem. Mit volt, mit nem tenni. Az igazgató kikönyörögte a brigádos szülőktől, áldozzanak fel pár kévét, hogy meglegyen a „kvóta".

Ezen kívül tenyésztettünk selyemhernyót is. Sok gond volt velük. Átválogatni, cserélni a papírt alattuk, etetni eperfalevéllel. Nem volt gyermekálom.

A papír-, ócskavasgyűjtés sem ment. Falun kevés volt a papír, az ócskavasat a gazdák felhasználták.

Jött az ukáz, hogy az amerikai imperialisták ránk szabadították a kolorádóbogarat, meg kell akadályozni. Csapatostól mentünk, kezünkben szórólapon az ábrával, még jutalmat is kitűztek, de egyetlen kolorádóbogarat sem találtunk. (Óh, boldog idők!)

Ami örömünkre szolgált, az volt, hogy havonta egy-egy osztály műsoros estet adott. Erre nagy örömmel és buzgalommal készültünk, és boldogan szerepeltünk petróleumlámpa fénye mellett.

Nagy sikerélményt jelentett az iskolai énekkar is. Erdélyi Teréz tanító néni vezetésével megnyertük a rajoni versenyt, majd Marosvásárhelyen a tartományi versenyt is. A kollektív gazdaság teherautójával jutottunk el a tartományközpontba. Elbámultunk azon, hogy magnószalagról visszajátszották a műsorunkat.

Alsó tagozaton még megengedték, hogy ceruzával írjunk az iskolában, csak szépírás órán írtunk tintával. Felső tagozaton már csak tintával írhattunk. Kötőt kötöttünk a tintásüveg nyakára és úgy vittük kézben naponta iskolába a tintát. Még tanítóinknak se volt töltőtolla. A katedrán is állt egy üveg tinta, tollszár tollheggyel, hogy beírhassák a hiányzást és a jegyeket, és egy jelenléti napló, amibe beírták, hogy mit tanítottak.

A fölösleges bürokrácia akkor is virágzott.

De mi gyermekek boldogak voltunk. Nagyon sokat játszottunk egy az iskolában és iskolán kívül is. Szünetekben bújócskáztunk, kergetőztünk. Játszottunk:

„Hátulsó pár, előre fuss!"

„Adj, király, katonát!"

„Üsd a harmadikat!"

Főleg a lányok játszották az énekes körjátékokat:

„Elvesztettem zsebkendőmet"

„Körben áll egy kislányka"

„Most viszik Bíborkáné lányát" stb.

A fiúk „pittyeztek” vagy „pénzeztek”, birkóztak.

Szép volt a világ. A nyár nyár volt. Fürdeni jártunk a Küküllőre, gombászni az erdőbe. A tél tél volt. Egész télen testnevelés- és sportórákon szánkózni jártunk. Volt hó.

Boldogok voltunk számítógép és okostelefon nélkül is.

Tamuczáné László Zelmira

Arcok egykori iskolámból

Túl a hetvenen az ember egyre többet gondol vissza az eltelt évekre, a fiatalságra, a gondtalan, boldog gyermekkorra. Feltételezem, többen így vagyunk ezzel.

Mikor életem Nagygalambfalván eltöltött részére gondolok, emlékeim nagy része a szeretett iskolához kötődik. Ilyenkor arcok tűnnek elő a múltból, olyan arcok, akik ezt az iskolát jelentették, képviselték számomra, akik egyek voltak ezzel az iskolával, ők maguk voltak az Iskola. Kiváló pedagógusok, talpig emberek. Olyanok, akiktől nemcsak lexikális tudást, ismereteket tanulhattunk, hanem emberséget, kitartást, munkaszeretetet. Olyanok, akik példaként álltak előttem egy életen át.

Nagyon régen, 1950-ben kezdtem az iskolát. Nem Nagygalambfalván, hanem egy kis, vegyes lakosságú faluban, Sárdon, ahol akkor nagyszüleim neveltek. Késő ősszel beköltöztünk Székelykeresztúrra, itt folytattam az első osztályt, majd II. osztályos koromtól kerültem haza édesanyámhoz Nagygalambfalvára. Ezt a kis kitérőt azért említettem meg, mert így lehetőségem nyílt több iskolát is megismerni és összehasonlítani. Sárdon vegyes tannyelvű iskolába, osztatlan osztályba jártam. Mindössze 12-en voltunk az összevont osztályban, egyedül voltam első osztályos és ez így eléggé unalmas volt. A többségi román iskolában egymás mellett, de elkülönülve tanultunk, nem játszottunk, barátkoztunk egymással.

Keresztúron nagy létszámú osztályba kerültem. Zavart a nagy tömeg, a hatalmas, ódon és rideg épület, elveszettnek éreztem magam.

Így igazából Nagygalambfalván szerettem meg az iskolát, az iskolába járást. Itt már jól összeforrt, jó hangulatú osztályközösség fogadott sok tehetséges gyerekkel. Az iskola barátságos, meghitt, szinte családias volt az előző tapasztalataimhoz viszonyítva. Erre már később, pár év elteltével jöttem rá, amikor a volt felekezeti „kis iskolából" átkerültem a „nagy iskolába", ötödik osztályba. Ez akkor még a régi iskolaépületben működött. Szépnek és barátságosnak találtam magát az épületet, a tiszta, gondozott udvart, a két hatalmas hársfát, a jó vizű kutat az udvaron és az ún. „Micsurin-kertet".

Szerencsésnek mondhatom magam, hogy Toró Jolánka néni, matematika szakos tanár volt az osztályfőnököm. Ma sem szűnő hálával és szeretettel gondolok mindig rá. Ritka jó ember és tanáregyéniség volt. Sosem volt ideges, feszült vagy türelmetlen. Nagy odaadással és szeretettel, következetességgel tanított bennünket. Egyszerűen, érthetően és világosan magyarázott, az ő irányításával nagyon megkedveltem a matematikát, kedvenc tantárgyammá vált. Komoly alapot kaptunk, melyre jól lehetett további tanulmányaimban építeni. Emellett – mivel akkoriban nehéz volt jó olvasnivalóhoz jutni – gyakran kölcsönzött nekünk kitűnő, klasszikus ifjúsági regényeket.

Szívesen emlékszem vissza többi tanáromra is. Mindig lelkesen és a lehető legtöbbet nyújtva igyekeztek ellátni feladatukat. Itt mindig pozitív és ösztönző volt a légkör, ami az egész iskolai tevékenység sikerességét biztosította.

Kitűnő tanárunk volt Erdélyi Teréz, aki a földrajz lebilincselő oktatása mellett remek ízléssel és érzékkel, nagyon igényesen vezette az iskola énekkarát. Sikerült olyan színvonalra emelnie ezt az énekkart, hogy eljuthattunk Marosvásárhelyre, a tartományi versenyre. Ez akkoriban, az '50-es években egy falusi gyereknek nagyon nagy esemény és élmény volt. De nemcsak az iskolában tevékenykedett, nagy szerepe volt az egész falu művelődési életében. Felkutatta és meggyőzte a jó hangú, jó hallású egyszerű embereket, hogy beálljanak a felnőtt énekkarba, majd ez is eljutott az irányításával egy országjáró turnéra. Magánemberként is kedves és közvetlen volt. Nem tudom elfeledni, mikor nyaranta a kánikulában a Küküllőn fürödözve kerestük a felüdülést, ő tanítgatott úszni.

Érdekes és különleges színfoltja volt az iskola tanári karának Gaberden Berta néni. Természettudományokra és magyar irodalomra is tanított. Igen sajátos és egyéni módon oktatott. Sosem fejtette ki mélyebben az adott témát, rendszerint messze elkalandozott. Csak egy példát említenék: a sósavról tanultunk. Még mielőtt egyáltalán tisztáztuk volna ennek fogalmát, már ott tartott, hogy ha salétromsavval keverjük, úgynevezett királyvizet nyerünk, mely oldja az aranyat. És máris anekdotázott: „Miből van a király éjjeliedénye?" „Nem lehet arany, mert a királyvíz oldja az aranyat" – és máris a francia királyi udvarnál, XVI. Lajosnál, majd a francia forradalomnál tartott… és így tovább, míg eltelt az óra. Ha csintalan kisdiákként nem éltünk vissza ezzel a helyzettel, és figyeltünk, sok minden ragadhatott ránk általános műveltségből. Engem mindenesetre ösztönzött, hogy a dolgok mögé lássak, összefüggést keressek a dolgok között; hogy túl a fizikán és kémián mennyi érdekesség és csoda vár, amit meg kell ismernem!

Fazakas Dénes bácsi jókedvű, tréfás, néha kissé cinikus és csúfondáros volt, de jó volt vele román nyelvet tanulni. Nem terhelt fölösleges ismeretekkel. Annyit és azt tanította meg, amennyi éppen szükséges és elégséges volt a további boldoguláshoz, és ennyit szívesen is tanultunk, kevésbé volt megterhelő, mint a mai iskola követelménye.

Az iskolán kívüli tevékenység is fontos része volt iskolánk életének. Emlékezetesek maradtak az őszi kirándulások, melyek során bükkmakkot, cseremakkot, kecskerágót gyűjtöttünk. A nyári kalász-szedés kissé öncélú és unalmas volt, de együtt lehettünk, jókat beszélgethettünk, játszhattunk és énekelgettünk. Nyaranta selyemhernyót tenyésztettünk az iskola tantermeiben, ez felelősségteljes elfoglaltság volt nap, mint nap. Mikor a hernyók már egyre telhetetlenebb étvágyúakká váltak, szinte az egész falut végigjártuk eperfák és jószívű gazdák keresésével, így sok portát és sokféle embert ismerhettünk meg. A jól végzett munka öröme töltött el, mikor végre megjelentek a gubók. Ez a sikerélmény fontos volt a munkaszeretet és emberré válásunk fejlesztésében.

Középiskolás korunkban sem szakadtunk el iskolánktól és tanárainktól. Vakációk idején szívesen vettünk részt a falu művelődési életében, mindig készen álltunk kultúrműsorokra és más közösségi munkákra.

Végül – de nem utolsósorban – nagy tisztelettel emlékezem meg iskolánk akkori igazgatójáról, Toró Józsefről. Igazi úriember volt, kedves, joviális. Mindenkivel jó kapcsolata volt. Az egész falu tisztelte és kedvelte, tekintélye volt, egyszerűsége és szerénysége ellenére. Egész egyénisége biztosítéka volt az iskolai összhang, a lelkes és pozitív légkör fenntartásának.

Nyugodtan állíthatjuk, hogy a nagygalambfalvi iskola a legjobbak közül való volt. Innen sokan tanultak tovább, és soha nem éreztük azt, hogy valamivel is hátrányban lennénk a nagy városi iskolákkal szemben.

László Magda

Visszemlékezés Szaniszló Elek nagygalambfalvi iskolai éveiről

Elég gyéres óvodába járás után az 1942-ben születettek és még az 1941-ben születettek közül néhányan képeztük az 1949-ben induló I. osztályt. Elsős tanítónőnk volt Simon Jánosné.

A kezdő osztályunk a felekezeti iskola kicsi osztálya volt (ma a tiszteletes úr szobája).

Osztálylétszám kb. 32 tanuló volt és ebbe a kis osztályba voltunk bepréselve a régi hosszú iskolai padokba.

Nagyon gyengén voltunk felkészítve, de a tanítónők igyekeztek mindannyiunkat a lehetőségek szerint a legjobb útra igazítani.

Talán mi voltunk az első tanulók, akik nem palatáblával kezdtük a betűk és számok írását. Úgy emlékszem, hogy 1941-ben született szomszéd gyermekeknek még az I. osztályban volt palatáblájuk. Első iskolatáskánk házilag vart vászontarisznya volt, s majd később felcserélődtek fatáskára.

Tanulmányi eredményeink nagyon változatosak voltak. Kinek milyen tanulmányi előmenetele volt, azt sok minden befolyásolta. Iskolai éveink kezdetén a falu népe még a régi magángazdálkodással élte életét,

ami nagyon munkaigényes életmód volt, és bizony minden családban a gyermekek is ki kellett vegyék részüket a családot fenntartó különböző munkálatokban, ami sok kimaradást okozott a tanulásban.

Az I. osztályt vége táján tanítónőnk szülési szabadsága végett új tanítónő érkezett rövid időre, de nagyon tudta a szakmáját, hamar észrevette, hogy az osztály nem tud olvasni, és gyorsan rávette az osztályt az olvasás hogyanjára.

Az I–IV. osztály időszakában nagy élmény volt számunkra, amikor tanítónő hiánya miatt átjött a nagy iskolából Dr. Gaberten Berta tanárnő (Berta néni), mert I–IV. osztályban Berta néni volt V–VII.-ben elvtársnő.

Az I–IV. osztály időszakában a felekezeti iskola mindkét osztályába, a Kultúrház előtti épületben és a nagy iskola talán minden osztályába jártunk iskolába. A II. osztályban tanított Simó Ida, a III. osztályban Nagy Ida, végül a IV. osztályban a Bubicának becézett tanítónő.

A mi iskolai éveinkben a tanulóknak nem adtak kiflit, tejet vagy almát. Minden gyermek egy szelet kenyeret, jobb esetben szilvaízzel megkenve, összeborítva a kenyeret, esetleg egy-két almát vittek tízóraira.

A szünetek idején a fiúk a papilak udvarán általában futballoztak rongylabdával, esetleg fagolyóval, mert az akkori bakancsok kibírták még azt is.

Tél közeledtével a fagyos időszakban a csúszkálás „síkolándás" volt a fő szórakozás.

Egy másik szórakozás, aminek a szülők nem örültek, a betonlépcső karfáján való csúszkálás, ami a posztónadrágot a fenekünkön egy-kettőre kilyukasztotta. A szülők azt mondták, hogy sokat hezsetelünk a padokban, azért szakadt ki a nadrágunk.

Toró Józsi bácsi jó kapcsolatot ápolt az akkoriban Gyerkó-tanorokban állomásozó katonai egység vezetőivel így több esetben tudta segítségül hívni a katonaság teherautóját, amivel szállítottak Keresztúrra a Rákóczi hadnagy című filmet vagy János vitéz bábszínházat megnézni.

Mindamelett hogy az az időszak nagyon nehéz időszak volt, az akkori tanulók végül is tisztességes, becsületes emberekké váltak, mindenki a maga területén.

Szaniszló Elek

Iskolai emlékek

Könnyű emlékeznem, mivel általános tapasztalat, hogy az idős emberek a régmúlt eseményeire jobban emlékeznek, mint a tegnap, tegnapelőtt történéseire.

1956-ban a magyar forradalom esztendejében töltöttem be a hetedik évemet, és váltam iskolakötelessé. Be is irattak az iskolába. Ám alig fogtunk hozzá az iskolai foglalkozáshoz, illetve fegyelemhez, a falu néhány rádióján hallhattunk a szabadságharc kitöréséről. A forradalom leverése után emlékszem, hogy riadtan, suttogva adták tovább a faluban a Kossuth Rádió szavait: „patakokban folyik a drága magyar vér Budapest utcáin".

Osztályunkban végig jóval meghaladta a fiúk száma a lányokét. Így érthető, hogy elég nehezen kezelhető, csintalan társaság voltunk. Emlékeimbe kutatva főként ezek a kópéságok tárulnak elém. Talán ezekről írhatnék.

Történt, hogy az elő osztályba késő ősszel, úgy október végén, november elején egy új osztálytárs érkezett. Román környezetben nevelkedett addig, és nem tudott magyarul. Velünk, osztálytársaival sem tudott értekezni. Hiába kérdezte Csíki Erzsébet tanító néni, a magyarul feltett kérdésekre csak a nyelvét nyújtogatta, mert nem értette. Aztán lassan beleszokott, elvégezte itt a hét osztályt. Utána a tanítóképzőben tanult tovább, és az első osztályban magyarul szólni sem tudó gyermekből magyar tanító lett. Aki aztán mind a mai napig, a legtöbbünkhöz hasonlóan, akik ebből a nagygalambfalvi iskolából indultunk, - megállta a helyét.

Albert Sándor ny. lelkipásztor

Boldog gyermekkorom tiszta tükrében gyakran feltörnek a felekezeti és a nagy iskoláskori emlékek. Hála a jó Istennek, hogy 1946-ban ideszülettem Nagygalambfalvára.

1952-ben 6 évesen indultam el egy nagy létszámú első osztályba, ahol Máté Nagy Ida tanító néni sok türelemmel tanított a betűvetésre. V. osztályban kisgalambfalvi tanulókkal bővült osztályunk létszáma.

Igazi, egymást szerető, tisztelő, jókedvű közösség voltunk. ,, Nem volt sem gazdag, sem szegény, csak a lelkek gazdagsága és a szívek tisztasága számított"- vallásórán tanultuk így.

Az öreg iskola udvarán szünetben táncoktatóinkkal népi táncot táncoltunk, énekes játékokat játszodtunk.

Tanáraink: a Tóró házaspár, Fazekas Dénes román szakos tanár bácsi. Hurubás János osztályfőnökünk kellő tapasztalattal, hozzáértéssel, sok gyakorlással sajátíttatták el a fő tantárgyak alapismereteit.

Így kellő tudással sikeresen abszolváltam, innen elkerülve, falusi gyermekként is eleget tehettem a kihívásoknak.

Itt tanítottak meg a könyv szeretetére, kitartásra, helytállásra, amelyek döntő módon határozták meg pályaválasztásomat, hogy Gárdonyi Géza ,,lámpásaként" pedagógus lettem. Ezért köszönet és hála szüleimnek, tanítónőmnek, tanáraimnak.

Péter (Szőke) Erzsébet

Szeretettel emlékszem vissza a nagygalambfalvi iskolában eltöltött éveimre. Tanítóink, Tanáraink nemcsak tanítottak, hanem neveltek is minket. Tiszteltük, becsültük őket, felnéztünk rájuk. Olyan alapot kaptam, hogy nem éreztem hátrányt a városi iskolákban végzett

társaimmal szemben; tudtam versenyképes lenni a székelykeresztúri színvonalas középiskolában, majd továbbtanulásom során is.

Szőke (Csíki) Rózália Márta

Diákéveim emlékére, avagy az esztenától a Zeneakadémiáig

Üdvözöllek, kedves olvasóm! Nem könnyű olyan eseményekről írni hitelesen, amelyek a mai ember számára elképzelhetetlenek. Tudod, akkoriban nem volt villany, rádió, tévé, számítógép, de az emberek kapcsolata közvetlenebb és személyesebb volt. Nehéz feladat elé állított a felkérés, hogy egy pár sort írjak a Nagygalambfalvi iskolához kötődő emlékeimről . A feladat nehézségét az emlékek sokasága jelenti,mert ugyan csak hat évet töltöttem szülőfalum híres embereket nevelő iskolafalai között , e hat év egész további életem meghatározta.

Szülőfalum lakói előtt – kiknek e könyv íródik – nem titok, hogy egy szegény pásztorcsaládban születtem, ahol minden családtag egész zsenge kortól kivette részét a mindennapi megélhetéshez szükséges javak előteremtéséből. Így lettem már hat évesen „meddü-pakulár", aki az esztena közelében terelgeti a bárányokat, közben figyelmesen hallgatja édesapja gyönyörű hangján előadott dalokat, és meg is tanulja azokat egytől-egyig.

Óvodába a Malom utca sarkán lévő Bíró Lajosék házába jártunk, tágas udvar, nagy kert várt ránk, ahol szabadon játszottunk, kergetőztünk, és sokat énekeltünk.

Az első osztályt a mai Kultúrház helyén álló épület egyik termében kezdtük Gombos Eszter tanító nénivel. Számomra az iskolakezdés sem volt problémamentes, mert szüleim a jobb megélhetés reményében – családdal együtt – Fogaras vidékére költöztek, teljesen román környezetbe,s hogy magyar iskolába járhassak engem lepasszoltak nagyanyámhoz, ahol az egy év alatt testközelből megtapasztaltam

a mostoha sors minden nehézségét…Mint mindig az életben a nehézségnek is van pozitív hozadéka is, csak fel kell fedezni és hasznodra fordítani. Akkor ott győződtem meg először az írás-olvasás tudományának hasznosságáról, és egy életre célul tűztem ki a tudás hatalmának meghódítását. Talán hihetetlennek tűnik egy nyolc éves gyermektől ily erős céltudatosság, de én ekkor határoztam el , hogy tanulni fogok, és nem engedek a huszonegyből, bármilyen akadály is gördül elém.

Hát akadály az volt garmadával. Mivel nagyanyámnál se hely, se megfelelő körülmény nem volt a tanuláshoz, a házi feladataimat reggel iskolába menet Pap Misi sógoroméknál a fásládán ülve , fából készült iskolatáskámmal a térdemen, írtam meg . Drága emlékű anyóson évtizedekig emlegette, hogy a nálam tapasztalt céltudatossággal és kitartással példálózott ha saját gyermekei elé pozitív példát akart állítani. Ezt a reggeli koránkelést és felkészülést az aznapi iskolai tevékenységre egész végig megtartottam míg itthon jártam iskolába, hol sogoroméknál, hol az iskolában reggel héttől nyolcig – úgy is volt, hogy Lujza néni előtt értem az iskolához, így várnom kellett míg megérkezett. Tavasz érkeztével mikor a család kiköltözött az esztenával valamelyik határrészre és onnan kellett iskolába járnom , nem is vittem el a tanfelszerelésem az osztályból hisz nem volt lehetőség úgysem a tanulásra egyebütt csak az iskolában. Az akkori napi tevékenységem így oszlott meg : reggeli fejésnél tevékenykedni kezdetben mint eszterunga hajtó, majd később mint fejő-pakulár, reggelizés, indulás az iskolába, lecke elkészítése, órán teljes figyelem, mert nincs idő máskor tanulni, órák után irány az esztena, ebéd, délután a juhokkal menni, este fejés, vacsora és lefekvés, mert reggel indul minden elölről.

Nem tudom, tapasztaltad-e, kedves olvasóm, a májusi harmat és a folyóvíz hőmérsékleti különbségét, mert én igen, amikor Őrhegy alól kellett iskolába járnom, persze mezítláb, mert a népi mondás szerint Szent György napja után már vétek lábbelibe járni, és oly andalítóan meleg volt a Küküllő vize a reggeli harmathoz képest, hogy akár huzamosabban is elidőztem volna benne, ha ne kellett volna sietnem az iskolába. Mennyivel könnyebb volt másik esztendőkben, amikor ,,csak" Hódosmálról, Cseretanórokból vagy Seprődből kellett beérni hétre az iskolába.

Részemről az iskolai helytállás alapját a spártai fegyelemmel követett jelenlét – iskolaidőben a gyermeknek az iskolában a helye – és az órákon való teljes figyelem jelentette, ez volt tanulmányi előmenetelem záloga, és ebből nem engedtem, ha csak valami rendkívüli esemény nem történt a családban, nem hiányoztam az iskolából. A többi már a tantestületet tagjaitól függött akikre ma is nagyon nagy szeretettel gondolok vissza, hisz Ők adták az indíttatást elkövetkező életem megalapozásához, minden szavuk beleivódott tudatomba és elkísért további diákéveim során Vásárhelyre , Kolozsvárra és példaképeimmé voltak pedagógusi munkám alatt. Valamennyien hittel és odaadással végezték nemes munkájukat, tudásuk legjavát adták át nekünk tanulóknak és ezzel járultak hozzá a jelképes tarisznya tartalmának gazdagságához. Bár az osztályunkból csak ketten végeztünk egyetemet, Máthé Béla és én, de tízen érettségiztek és tizenhárman szakiskolában tanultak tovább a kötelező hét osztály elvégzése után, ami nem volt túl gyakori az akkori időkben. Ez a tény is a tantestület minőségi munkáját dicséri – innen és most is köszönet érte.

Most pedig dióhéjban összefoglalom a további diákéveimet a Marosvásárhelyi küzdelmes és nehézségektől nem mentes hat Művészetis évet, ahol a szakmai alapozás mellett még nagyon sok általános műveltséghez szükséges tudás került a képzeletbeli tarisznyába. Igen, hat év Vásárhelyen, mert a Művészetiben tizenkét osztály után lehetett érettségizni, olyan volt az akkori tanügyi rendszer. Hat év bentlakás, melyből öt egy olyan hálóban, ahol hetvennyolcan aludtunk együtt egy légtérben, egy fűtőtest melegített (én voltam a tűzfelelős), ma persze ez elképzelhetetlen, pedig igaz volt, és ezzel együtt szép.

Aztán következett öt konzis év a kolozsvári Zeneakadémián, ahol híres zenetudósoktól tanulhattam a szakma gyakorlásának fortélyait , erről majd egy másik írásban egy másik helyen.

Hát így telt el a tizenhét évet számláló diákévem nagyon tömörítve és rövidre fogva.

Meggyőződésem, hogy a nehézségek sokasága acélozza meg az embert, és a küzdelem teszi az életet gyönyörűvé. Ha van célod az életben, akkor nem az akadályok sokaságán töprengsz, hanem az akadályok leküzdésének módját keresed és haladsz a kitűzött cél irányába. Most már

negyvennégy év tanítás után elmondhatom, hogy a tudás megszerzése számomra nem öncélú cselekedet volt,nem személyes érdekből, nem egyéni dicsőségért tanultam, hanem az embertársaimnak nyújtott szolgálat minőségének javítását szolgálta. Szerintem a tudás és értelem nem azért adatott meg az embernek, hogy valamit kapjunk érte, hanem azért, hogy lehetőségünk legyen adni. Én így éltem le a közel hetven évet számláló életem és boldog embernek tartom magam, mert azt a szakmát gyakorolhattam amit szerettem és továbbvihettem azt a lángot , melynek szikrája szülőfalum iskolapadjaiban robbant be tudatomba. Köszönöm a Sorsnak.

Gergely János zenetanár-karmester

Iskoláimat az I–IV. osztályt a felekezeti iskolában, a papilak mellett jártam. Tanító néni neve: Olasz Eszter (Máté Eszter). Az V–VII. osztályt pedig az új iskola udvarán, a régi épületben jártam.

A tanító néni (osztályfőnöknő) végig Szőke Zsuzsánna volt. Természetismeretet tanított (növénytant). Nagyon jó tanító néni volt, sokat kirándultunk, sok szép színdarabot tanított be az osztálynak. Minden évben farsangi bál volt, nagyon sok díjat nyertem maszkaként, köszönhető volt az édesanyám ötletességének. Balett-táncosnőruhám gézből volt készítve, kikeményítve, és arra pattogatott kukorica felvarrva. Amikor a terembe beléptem, a gyerekek mind leszaggatták a kukoricát rólam. I. díjat nyertem.Voltam virágárus lány, cigánylány.

Nagyon sokat szerepeltünk. Énekkar volt, szólóénekes voltam. Volt tánccsoportunk.

Nagyon jó tanáraink voltak, sok szép emlékem van az iskoláról.

Szász Anna szül.1948

Emlékezés a nagygalambfalvi iskolás éveimre

1959-1967 között jártam a nagygalambfalvi iskolába. 49 év távlatából emlékezem, de nem az idő szépíti meg az emlékeimet. Egy jó iskolába jártam. Jók voltak a tanítók és a tanárok. Az elemiben Máthé (Olasz) Eszter és Mészáros Irén tanítottak odaadóan. Jó tanító bácsik is voltak, mint Szabó Domokos, Sebők Tibor. De voltak rossz emlékeim is az elemiből. Üzentek az iskolából tőlem édesapámnak, hogy álljon be a kollektív gazdaságba. Ő visszaüzente: –Mondd meg, hogy apád nem tőled kér tanácsot! Megmondtam. Nálunk téglahordás volt, s nem engedett vasárnapi foglalkozásra. Ezért kihúztak a pionírjelöltek listájáról, csak második körbe avattak fel. (Édesapám rendszerellenesnek nevelt, sose álltunk be a pártba.)

A tanárok közül Miklósi Erzsébetet emelném ki. Úgy megalapozta a román nyelvismeretünket, de főleg a nyelvtant, hogy álmomból ébredve is tudtam volna fújni a ragozásokat. A líceumot és az egyetemet román nyelven végeztem, de nem voltak különösebb nyelvi nehézségeim, bár nem voltam egy nyelvtehetség. Miklósi Ferenc felejthetetlen szép magyarórákat tartott. Varga Károlytól féltünk, nem lehetett fizikából készületlenül megjelenni. Tóró József igazgató tőszomszédságában laktunk, akinek nagy tekintélye volt az egész falu előtt. Ha netán rossz fát tettünk a tűzre, a hírünk előttünk hazaért. Otthon ellenőrizték a házi feladatainkat, de segítettek is, amíg tudtak. Édesanyám a románt, édesapám a számtant kérte számon.

Mindezek mellett mégis a kitűnő nevelést emelném ki. Ha nem jártam volna más iskolákba is, lehet fel sem tűnt volna. A VII osztályt Székelyderzsben jártam, a mezőgazdasági szaklíceumot Marosvásárhelyen. Jó szaktanáraim máshol is voltak, de olyan jó osztályfőnököm mint Nagygalambfalván Szabó Rozália nem volt. Kiváló pedagógus volt. Ő számtant tanított nekünk. Az anyaggal olyan

ütembe haladt, hogy lehetőleg mindenki megértse, ne csak a jó eszűek. Főleg az osztályfőnöki órái maradtak számomra emlékezetesek. Óráira mindig pontosan érkezett, pedánsan, mintha mindig skatulyából húzták volna ki. Parfümjének kellemes illata belengte az osztályt. Az első10-15 percben átnézte a naplót, a jegyeinket, hiányzásokat és szóba került, ha volt valakivel viselkedési probléma. Aztán kiállt az osztály elé és óra végéig ő beszélt egy-egy témáról, amit fontosnak tartott, előadva azt a mi színvonalunkhoz igazítva. Műveltsége és élettapasztalata révén, olyan érdekfeszítően tudott beszélni az adott témáról, hogy mi szájtátva, néma csendbe hallgattuk. Néha olvasmányait felhasználva rövid történeteket mesélt el, amiből mi kellett levonjuk a következtetéseket. Megemlítek néhány témát, ami eszembe jut. Ötödik osztályba azzal kezdte milyen tantárgyat milyen módszerrel tanuljunk, és miért kell azokat az ismereteket elsajátítani, hol vesszük hasznát. Ezt gondolom ma is tanítják. Egy órán a köszönés és a tegezés illemszabályairól beszélt. Sokan ma köszönni sem tudnak, vagy nem tartják fontosnak. Egy - egy mondata most is a fülembe cseng: mondta" illik tudni mi illik". V. osztályba beszélt a tisztálkodás, a ruhák tisztán tartásának, a gyümölcsök tiszta vízbe való mosásának fontosságáról, fertőző betegségekről, viselkedésről iskolába, utcán, járműveken.

Nagyon fontosnak tartotta a nevelést. Osztályfőnöki óra helyett sose tartott számtanórát. Azt mondta, nem lesz mindenikből orvos vagy mérnök, de mindenkiből EMBER lesz. Igaza volt. Az életbe mindenki tapasztalhatta, hogy sok jó szakember van, aki emberként hitvány. Ő belénk sulykolta, hogy minden ember értékes, ha ott ahol van, jól végzi munkáját, és a társadalomnak mindenki munkájára szüksége van. Ma is hallom a meghökkentő hasonlatát: egy orvosnak sem kell több helytállás, mint egy pásztornak, aki éjjel–nappal, hétköznap, vasárnap, esőben, hidegben a nyáj mellett áll. Egyik órán a más munkájának a megbecsüléséről beszélt. Amikor autóbuszon, vonaton kivágott üléseket látok, az jut eszembe sokaknak nem volt egy Rózsika tanárnőjük. Egy komikus film kapcsán beszélt a becsületesen, igényesen elvégzett munka fontosságáról, mert a selejt megbosszulja önmagát. (Egy fiatalember olyan öltönyt vásárol meg véletlen, amire az üzembe ő varrta a gombokat, s a randin sorra kezdnek leszakadni.)

Mindenkire figyelt. Megdicsérte a gyengébb tanulókat, ha javítottak jegyeiken. Azt mondta, többet dolgoztak, mint aki egyszeri olvasásra 10-esre felel. Így a jó eszűek se hitték el magukat. Biztatott, hogy mindenkinek van valamire adottsága, tehetsége, és hogy mindenki szép, valakinek tetszik, mert a szépség relatív fogalom. Mondta, nem elég a jó ész, a tehetség, ha nem társul szorgalommal, kitartással, erős akarattal. A szorgalmasak többre vihetik, mint a tehetséges lusták. 1% inspiráció, 99 % transzspiráció – idézte Edisont. Biztatott, hogy segítsük egymást.

Külön órát tartott az öltözködésről, hogy a ruha árulkodik az emberről, és hogy mi az első benyomásunk valakiről, a ruha is meghatározza. Ne légy túl divatos, mert hamar kimegy divatból, se túl ómódi, nevetséges, hanem valahol középen légy.

Az év végén vagy alkalmakkor előadott színdarabokat nekünk ő maga írta.

Gyermekkorban fájó, ha valamiért kicsúfolnak. Saját bőrömön tapasztaltam. Szemüveges voltam, egyik osztálytársam a miatt csúfolt. Megtudta a tanárnő, és úgy leszidta az osztály előtt, hogy olyan dologért csúfol, amiről nem tehetek, hogy abból mindenki tanult. A mi osztályunkban többet senkivel sem csúfolkodtak. Jó osztályunk volt, jó osztályközösséget kovácsolt. Most is öröm, ha találkozok bármelyik volt osztálytársammal. Sokan tanulhattak volna tovább, ha a szülők is biztatták volna.

A VII. osztályt nem jártam otthon, biztosan sok mindenről lemaradtam. VIII. osztályban beszélt a pályaválasztásról, de a párválasztásról is. Úgy kell választani, hogy évtizedek múlva is elmondhassátok, ha újra kéne választani, újra ŐT választanám. Azt mondta, mindenki nem tanul tovább. Ismertette nagy írók, zeneszerzők, képzőművészek életét, fontosabb munkáját is, hogy legalább halljunk róluk. Évkezdéskor kikérdezett, kinek hogy telt a vakáció. Elmondtuk nagy boldogan, hol voltunk, mit csináltunk, s akkor azt mondta, amíg ti játszadoztatok, addig osztálytársatok, F. Miklós (akinek sok testvére volt, és az édesapja nem élt) pásztorkodott, és megkereste a télire való kenyérgabonát. Mondanom sem kell, osztálytársunk nagyot nőtt a szemünkbe.

Minden év végén egyenként kiértékelt. Megmondta, kinek min kell javítson az eljövendő évben, tanulásban, magaviseletben de

jellemvonásba is. Nem tudtuk mindenbe követni tanácsát, de valami mindenkire ráragadt. A gyermek lelkébe lehet írni.

Volt, ami nem tetszett. Sose kérdezte, ki jár vallásórára, de húsvét és pünkösd hétfőjén, ha éppen osztályfőnöki óránk volt, mindig utolsó óra, 1-től 2-ig a vallások kialakulásáról beszélt, hogy tevődtek rá a keresztény ünnepek a pogány ünnepekre. Ezért haragudtunk. Nekünk ünnep volt, és haza szerettünk volna hamarabb menni. Általában jó idő volt, zöldült a fű, dolgot nem adtak, és lehetett volna játszani. Ezt szóvá is tettem később. Az iskola 430 éves fennállásának megünneplésére én is hazamentem. Megkerestem a tanárnőt. Mondtam, hoztam egy csokor virágot, ami a nagy melegben az autóbuszon kissé megfonnyadt. Elmondtam, hogy sajnos lányaimnak Csíkszeredába nem volt szerencséjük olyan osztályfőnökhöz, mint nekem a falusi iskolába. Hálával gondolok rá, mindennel egyetértettem kivéve a vallásos ünnepekkor tartott óráit, mivel otthon másképp neveltek. Megkérdeztem a rendszer miatt vagy meggyőződésből tette-e? Azt mondta: –Zárdában nevelkedtem, de amikor az életben annyi nehézség jött, úgy gondoltam nem igazságos, és elfordultam Istentől. De valami megérintett, és visszatértem Istenhez. Elgondoltam miért akarom az én kis emberi eszemmel felfogni Istent? Azt hiszem, akkor találkoztunk utoljára. Ma úgy látom, újra elindult valami. Lelkes tanítók és papok próbálják az igazi emberi értékeket és népünk szellemi kincseit is átadni a tudás mellett a fiataloknak. Unokáim jó kezekben vannak.

Elmondhatom én is, hogy tisztesség dolgából tanulhattunk, becsületből, tudásból jól tarisznyáltak minket. Köszönet érte azoknak, akik még élnek, emlékük legyen áldott az eltávozottaknak!

Dóczy (Feleki) Magdolna

Ahonnan elindultam

A Nagy-Küküllő alsó folyása mentén levő völgyben található az én falum, Nagygalambfalva. Egy falu, a kéz ujjaihoz hasonlóan, szétágazó utcákkal tűzdelve, ahol szorgos emberek élnek, és alakítják mindennapjaikat a tájhoz és a lehetőségekhez. Ugyan nem a szülőfalum, de itt voltam én szaladgáló gyermek, itt ismertem meg a betűk, számok országát. Ha azt kérdezik tőlem, mi a legkedvesebb iskoláskori emlékem, a sok felbukkanó emlék közül talán kettő a legkimagaslóbb. Az a kettő, amely nemcsak az elindulás és a megérkezés szimbóluma is egyben, hanem a későbbi életemben is mindenre választ adott. Az egyik, amikor a kora reggeli napsütésben, az édesanyám kezét fogva lépek ki a házunk ajtaján, és elindulok az iskola felé. A másik pedig, amikor megérkezem, és az iskola ajtójában a tanítóm, Szabó Domokos szikár alakját pillantom meg, ahogyan tanulóira vár. Biztonságban éreztem magam. Sok minden jót és szépet elénk tárt szeretett tanítóm. Megtanított arra, hogyan kell felismerni a lehetőségeket és rengeteg hittel és alázattal elindulni a választott úton. Így visszatekintve, szinte látom bicegő járását, a cigarettát szája szegletében és az elmaradhatatlan, vele eggyé lett motorkerékpárját, amellyel télen-nyáron érkezett az iskolába. Abban az időben nem volt divat a liberális nevelés, a gyerek akarata nem állt mindenekfelett sem az iskolában, sem a szülői háznál, de megtanítottak tiszteletre, fegyelemre, önuralomra és munkára. Kicsit furcsa, de sem ő, sem a szüleim nem mutatták ki a mély érzelmeiket, nem dicsértek, nem magasztaltak. Náluk nem volt szokás a szavakkal játszani, mégis olyan értékeket kaptam tőlük, amelyek végigkísérik az életemet. Az iskola felszereltsége is szegényes volt. Az osztályunk ideiglenesen kialakított teremben működött a kultúrház épületében, csengő helyett jó tanítóm két kezével jelzett, és mi tudtuk mi a feladatunk. A tanító bácsi

számára, egész élete során, a munka és annak gyümölcse volt a mércéje az életnek, becsületnek, emberségnek, minden emberi kapcsolatnak és megnyilvánulásnak.

Benedek Csaba állatorvos

„Szépíts, erősíts, beszélj hozzám..." (Kányádi Sándor)

Szinte hihetetlen, de lassan már 38 éve, hogy utoljára kiléptem az akkori ,,nagy iskola" kapuján. Tobzódnak az emlékek ennyi év távlatából. Hirtelen elég nehéz kiragadni egyet, mind fontosak, és mind meghatározó szerepük volt abban, hogy milyen értékrend szerint élek, meghatározták a mostani életszemléletemet és személyiségemet egyaránt.

Az ott szerzett tudás, amit akkor, azokban az iskolai éveimben raktam a tarisznyámba segítettek eligazodni az akkori és mostani bonyolult világban.

Most is a fülembe cseng Miklós tanárnő szavai „mie îmi mi ... noua, ne, ni"....na de ez mostanig meg is maradt, a Thalész-tételét még álmomban is tudom, ma is elevenen élnek bennem a magyarórák, a kémiaóra, amikor a felhevült kémcső elrobbant a kezemben, és nagyon sok emlék, ami lehet ma már csak nekem fontos - ezek mind azt bizonyítják, hogy akkor és ott komoly oktatás folyt odaadó tanítóinknak és tanáraimnak köszönhetően.

Na persze nem csak a tanulásról szólt az akkori diákélet. Bőven akadt mindenféle tevékenység. Volt ott néptánccsoport, színjátszás, népdaléneklés, sportolás, minden ami hasznos tartalommal tölti meg a kisdiák szabadidejét. Jártunk versenyekre is, gyakran nyertünk is mindenki nagy örömére.

Nehéz összegezni, hogy mit jelentett galambfalvi diáknak lenni. Talán azt, hogy segített becsületes emberré válnom, hogy felismerjem

az igazi értékeket, hogy soha ne tévesszem szem elől: mindennél fontosabbak a gyökereink, a család és a nemzet.

(Most Dalma tanárnőt hallom: – És-sel soha nem kezdünk mondatot!)

És én igenis, büszke vagyok, hogy nagygalambfalvi diák lehettem.

Burista (Benedek) Csilla

„Én iskolám, köszönöm most neked..." (Ady Endre)

Óvónői pályám utolsó „100 méterén" azon gondolkodtam, hogy vajon a növendékeimben hagytam-e valamilyen emléket, és ha igen, milyet? Gondolataim visszakalandoztak Galambfalvára és arra, hogy mi maradt meg bennem az óvodai- és iskolai éveimből. Amit az óvodában és iskolában tanultam, az csak úgy bennem van", de a tanulás folyamatára már nem nagyon emlékszem. Teljesen más dolgok ragadtak meg emlékezetemben, de ezek is fontosak voltak ahhoz, hogy olyan legyek, amilyen lettem. A kedves óvodai emlékeim közé tartozik, amikor elsétáltunk a Bence anyó kertjébe, amikor akkora homokvárat építettünk, amekkora a homokozó volt, és a szabóbogarakat másztattuk benne. Emlékszem, nyomtuk ki a kerítést, amikor Feleki Tibiék előtt megütöttek egy jókora kígyót. Persze, ahogy nőttem, egyre több minden megmaradt, de az idő előrehalatával kopnak is ki az emlékek. V-VIII. osztályból sok emlékem van, de inkább szeretnék köszönetet mondani – nem hízelgésképpen – azoknak a tanároknak, akik VIII. osztályban tanítottak, segítettek abban, hogy óvónő legyek. Otthon azt tanultam, hogy az iskolában fegyelmezettnek kell lenni, inkább kapjak egy becsületes négyest, mint tisztességtelenül 1o-est. Ez nem jelenti azt, hogy mindig így is volt. Nem sokszor, de rendetlenkedni én is tudtam. Amikor Orbán Sanyit magyaróra előtt elbújtattuk az álló tábla mögé, hogy a tanárnő háta mögött grimaszkodjon, és mi röhögjünk, akkor én is ott voltam. A fiú-lány viszony szült a legtöbb bajt. Mondjuk, én

megúsztam egy-két kellemetlen dolgot, mert féltek a fiúk, hogy édesapám ,,kiprédikálja őket" vasárnap a templomban. Ezt nem vettem zokon, de azt igen, amikor a vallásórákat vagy templomba járást egyik-másik pedagógus szóvá tette. Az akkori idők nehézségeiből nem sok mindent vettünk észre, hála Istennek, kivéve a késő őszi répaszedéseket, amikor fagyott rá a kezünk a terményre. Ennyi idő távlatából megszépültek az emlékek, de úgy gondolom, boldog gyermekkorom és szép iskolás éveim voltak, remélem, még sokaknak.

Mihály (Nagy) Zsuzsánna

„Jó volt, sok minden jó volt..." (Szilágyi Domokos)

Nehéz felkérést kaptam néhány napja: írjak néhány sort az iskoláról, a faluról, Nagygalambfalváról.

Örömteli és megtisztelő érzés volt számomra, hogy valaki/valakik még nyilvántartanak engem is mint galambfalvit.

Ám mit is írjak néhány mondatban arról a faluról, arról az iskoláról, ahol nagyon jól éreztem magam, ahol életem legszebb korszakát töltöttem?

Az elemi osztályokat hol egyik, hol másik épületben jártam. Ezek közül egyik igen közel volt az otthonomhoz (ma egyházi épület), aminek egyáltalán nem örvendtem.

Édesanyám gyomlálás közben, a nyitott ablakokon keresztül minden iskolai csínytevésünkről értesült.

Két tanító bácsim volt: Sebők Tibor és Szabó Domokos. Mai napig nagy tisztelettel és hálával gondolok rájuk.

A felső tagozatot szerencsés évben kezdtem. Igen erős tanári kar vett minket gondozásba, nevelésbe. Ezek az emberek nem csak tanítottak, neveltek is bennünket. Számtalan szünetet töltöttek velünk együtt, beszélgetve iskolán kívüli dolgokról. Ha kellett, szüleink helyett szüleink voltak. Örültek minden kis eredményünknek. Rengeteget

dolgoztak velünk és nemcsak órán, azért, hogy felvehessük a versenyt a városi iskolák tanulóival. Házhoz jöttek tanítani, ha ritkán, betegség miatt több ideig hiányoztunk. Érezni lehetett, hogy szeretettel végzik a munkájukat, szeretik a gyerekeket.

Nehéz kor volt a nyolcvanas évek vége, mindenki tele gonddal, feszültséggel, de mi ebből semmit sem éreztünk.

Befejezésül Isten áldását kérem minden volt tanáromra, a falura, az iskolára, a jelenlegi tanári karnak meg kívánok erőt, egészséget, kitartást, hogy méltó utódai lehessenek ezeknek a nagyszerű embereknek.

Márton (Nagy) Emese

Hóvirágszedés, avagy az elveszett cirkálók

Első osztályosok voltunk, tavasszal a tanító bácsi elvitte az osztályt hóvirágot szedni a Gógáni erdőbe. Az osztálytársaim közül mindenkivel talált a szó, de az egyik kislánnyal különösen, mivelhogy közeli rokonok vagyunk. Igyekeztem mindig a közelében lenni, kerestem a társaságát. A kirándulás alkalmával is a nyomában voltam. Már csak arra emlékszem vissza, hogy a nagy erdőben sehol egy gyerek, se a tanító bácsi, csak mi ketten. Kiabáltunk, de sajnos nem hallotta meg senki.

– Nahát, nincs mit tenni, hazamegyünk! – gondoltam én. – Ezek hazamentek, és minket itt hagytak.

Én már akkor ismertem a járást arrafelé, a falu is látszott. Tudtam, ha a vasúti sínek mentén megyünk lefele, beérünk a faluba, és onnan mindketten hazajutunk. Amikor a vashídon mentünk át, mindketten nagyon féltünk. Délre már otthon voltunk. Az osztály többi fele csak öt órára került haza, addig kerestek minket. Lehet, hogy még most is keresnének, csak az volt a szerencsénk, hogy valakik mentek az erdőre fáért, és minket láttak a faluban. Később pedig találkoztak a minket kereső csapattal. Na de másnap volt ám sírás-rívás, mert kaptunk egy-egy négyest, meg egyebet is. Utána még sokáig a hóvirágszedéssel bosszantottak az osztálytársaink.

Hatodikosok vagy hetedikesek lehettünk, és Borbáth Béla tanár úr tanította a tornát. Tavasz volt és szép, napos délelőtt. Az udvaron gyakoroltuk a magas térdemelést, a körzést derékból és a hozzá hasonló gyerekkínzó műveleteket. A tanár úrnak valamiért fel kellett mennie az irodába, és hátrahagyta, hogy amíg visszajön, addig melyik műveletet gyakoroljuk. Hát az nem úgy lett, mert ahogy bement az épületbe, köztünk úrrá lett a káosz és a hangzavar, s mindezt a folyosó és az iroda ablakából végignézte. Amikor visszajött, büntetésként leparancsolt a régi iskola pincéjébe, ahol szörnyű látvány fogadott. Tavasz lévén az iskolában éticsiga-gyűjtési akció volt. A pincében voltak tárolva, faládákban, de azok a fránya csigák mind kimásztak a dobozokból, szanaszét a falakon mindenhol csigák voltak. Nahát, ezeket kellet újra összeszednünk.

Nem hiszem, hogy közülünk valaki is félt volna azoktól az ártatlan csúszó-mászó jószágoktól, de az a piszok, nedvesség, bűz, az örök emlék számomra.

Kányádi Imre

Soha ne add fel...!

Az igazat megvallva igazi rosszcsont gyerek voltam. Imádtam az utcában a többi gyerekkel játszani, hol a patakban fetrengtem, hol a fa tetején ágaskodtam, olykor fiukkal fociztam, vagy kardoztunk, ahol egyszer majdnem a szemem is áldozatul esett, máskor síkolándozás közben szülinapi meglepetésként a szüleimnek – eltörtem a karom, amit aztán a nagy sikerre való tekintettel pár év múlva a templomkertben fáramászás közben újra megismételtem.

Időközönként a vélt vagy valós igazamért megcibáltam a lányok haját, vagy épp betörtem egyik fiú osztálytársam fejét, aki persze nagyon tetszett nekem. Aztán fájdalomdíjként együtt álltunk sorba kenyérért Ilonka néninél (mert hát volt ilyen világ is), és közben kedvesen

megsimogattam a beragasztott fejét, egymásra pislogtunk és boldogok voltunk..

A tesóm, Klári volt a matekfelelős. Ártatlan könyörgésem nála mindig bevált. „Klári, no… halod-é, no, gyere, no, légy szíves csináljuk meg a matekot... te azt úgy is jobban érted, mint én....

Aztán jött a román házi, ami szintén nem tartozott az erősségeim közé, de ott már anyum volt az áldozat....” Anyja... jó-é, no, gyere, csináljuk meg ... gyere, no, légy szíves...”

Persze amit szerettem abból a következő heti anyagot is megtanultam előre.

Szerettem verseket tanulni, festeni, sportolni, táncolni, énekelni, gondolkodni a világ nagy dolgain és megvitatni a csillagok mozgását és sorsát Ernővel a szomszédból.

Szerettem a kötelező közmunkákat is, mint a kukorica- és a kőszedést. Hiszen: „a pionír az szorgalmasan dolgozik és építi hazáját. „ Persze mi nem mindig segítettük hazánkat eme fejlődés csodás útszakaszán. Hiszen megesett, hogy az előtte való nap leszedett kukoricarakást megtaláltuk, és suttyomban szépen áthordtuk az aznapi rakásba, így máris megvolt a normánk aznapra, és mehettünk dolgunkra... Jó buli volt, jókat röhögtünk, de aztán kiderült a turpisságunk, és már nem annyira röhögtünk...!

Jó volt a társaság, szerettük egymást, kiálltunk egymásért, a barátainkért, és ha kellett bűnhődtünk is a csínytevéseinkért! Együtt énekeltünk, dolgoztunk, énekelve sikáltuk tisztára az újonnan felépített iskolánkat is, melyben a mi osztályunk kezdhette az első osztályt 1984-ben.

Amióta az eszem tudom, mindenek fölött nekem az éneklés állt. Mondhatni hamarabb kezdtem el énekelni, mint beszélni.

Az iskolában a tanító bácsinkkal folyton készültünk valamilyen fellépésre, így a tánc és az ének mindennapi része volt az életemnek nem csak otthon, hanem az iskolában is, annyira, hogy órák előtt is táncórákat tartottam az osztálytársaimnak. A csárdás mellett a keringő volt a kedvencem!

Hálás vagyok a tanító bácsimnak, hogy kisgyerekként engedte, hogy kibontakozzon bennem az, amire valóban születtem.

Nem nyaggatott olyan dolgokkal, amiből tudta, nem fogok jól

kijönni... inkább maradtam az osztály „énekes pacsirtája” – ahogy ő nevezett – valamint a mindenkori táncfelelős.

Aztán jött az V–VIII. Időközben megszerettem a matekot is, mert tetszett a matektanárunk, minden lány az osztályban szerelmes voltam belé, de be kellett látnom, hogy nagy igyekezetem ellenére sem leszek matek zseni.

Belejöttem a dolgozatírásba is, ha nem kaptam 10-est, dühömben még jobban nekiveselkedtem a tanulásnak. Talán azért is, mert győztes típus vagyok.

Így történt anno Dalma tanárnőnél is, mikor magyar dolgozatíráskor olyan tételt írtam, amit nem adott fel, kockáztattam, mivel azt tudtam a legjobban: Petőfi: „A nép nevében” Szó se róla, gyönyörű dolgozatot írtam, teletűzdelve idézetekkel – meg is kaptam első körben a csillagos 10-esem aztán miután minden dolgozatot kijavított a tanárnő, rájött, hogy mindenki mást írt, mint én... Áthúzta a dolgozatomat, és akkora 4-est kaptam rá, hogy lelógott a füzetemből. Ráadásként otthon aztán megkaptam az „igazi NÉP NEVÉT” anyum személyében, sajgott is tőle minden porcikám…

Kockáztattam, pimasz voltam, mondhatnám, hogy szemtelen, huncut, deviáns, ... minden egyben, amihez az életben szükségünk van. Viszont nem akartam szégyenbe maradni, hogy elvérezzek egy magyar dolgozaton és szégyenszemre megbukjak... így a nyári szünetig minden időmet tanulással töltöttem. Mindent megtanultam, még azt is, ami nem volt feladva, utánaolvastam mindennek, beleástam magam az irodalomba, és faltam a verseket, prózákat. Igyekeztem minden nap elkápráztatni a tanárnőmet, és bár a 4-es dolgozatot már nem tudtam megváltoztatni, de annyi 10-est bezsebeltem, hogy osztályelső lettem!Egy életre tanultam az esetből: munkával, szorgalommal, kitartással többre megy az ember, mint a szélhámossággal.

Talán ennek az esetnek is köszönhettem, hogy a későbbiekben a színészet fele vettem az irányt.

Az életben semmit nem adnak ingyen, keményen meg kell küzdenünk mindenért, azért is, hogy a későbbiekben bölcsebbé váljunk, és megtanuljuk értékelni a teljesítményünket.

Sokat hányódtam, nélkülöztem addig, míg eljutottam az álmaim

kapujába. Én választottam magamnak ezt az utat, mert bíztam és hittem az álmaimban, és abban, hogy kitartással a legádázabb akadály is leküzdhető. És ma már sikerekkel a hátam mögött tudom, hogy jól döntöttem.

Hiszem, hogy mindenki tehetséges valamiben, de ehhez kellenek a nagyszerű pedagógusok, akik felfedezik a tehetséget, gondozzák, ápolják és segítik azt a kibontakozásban.

Büszkék lehetünk mindannyian, hogy egy 450 éves múlttal rendelkező iskola szellemiségét szívhattuk magunkba és kaptuk útravalóul. Ez az iskola már sok nagyszerű embert adott a világnak: színészt, költőt, festőművészt. De adott lelkipásztort, aki összefogja nyáját, az egész falut, adott olyan polgármestert, akitől Nagygalambfalva újra POMPÁS. Adott tanárokat, tanítókat, óvónőket, akik szárnyakat és erőt adnak a gyerekeknek, hogy majd repülni tudjanak. Adott orvosokat... és adott még sok- sok olyan EMBERT, aki becsülettel, tisztességgel, kétkezi munkájával építi a saját és a közössége életét.

Mindannyian, akik hordozzuk szerte a nagyvilágban a falunknak és iskolánknak a jó hírét, köszönettel tartozunk annak a közösségnek, melyben felnőttünk, mely támaszt nyújt nékünk bármerre is sodor az élet, amely otthont ad, és amely mindig hazavár!

Benedekffy Katalin

„S mindez úgy tűnik – most, hogy emlék –
mintha egy tisztás szélén mennék…”

(Kányádi Sándor)

László Erzsébet vagyok. 1985-1993 között voltam a Nagygalambfalvi Általános Iskola diákja. Rengeteg nagyon szép emlékem kötődik az iskolához, csak párat említenék meg.

Elsősként egy újonnan épült iskolába léptem, frissen voltak festve a falak, jellegzetes illata volt a frissen felsikált parkettának. Új volt a

hely az óvodához képeset, de nagyon megnyugtató volt Sebők Tibor tanító bácsi jelenléte. Beszéltünk az „órarendről", de aztán mégis társas játékoztunk, illetve amikor már valószínű fáradtnak látott a tanító bácsi minket, felállva énekeltünk – zengett a folyosó zárt ajtó mögött is. Sajnálom utólag, hogy nincs hangfelvétel ezekről az eseményekről, sokunkat megmosolyogtatna!

Nagyon sokszor eszembe jut az első könyvtári élményem, az első kikölcsönzött könyvem. Az I. osztály mellett volt a könyvtár, kíváncsi voltam, hogy mi lehet ott. Olvasni még nem tudtam, de bekopogtam. Székely Dalma tanárnő volt a könyvtáros, beengedett, biztatott, hogy nézzek körül, elsősorban azok között a könyvek között, amit felértem, majd segített kiválasztani egy könyvet, amit kikölcsönöztem: Böbe baba (a játékboltban?) Tipikus gyerekeknek íródott könyv, sok kép és egy mondatnyi nagy betűs szöveg minden lap alján. Mindig mosolyt csal az arcomra az emlék. Még aznap délután kiolvastam/kiolvasták nekem, a teljesítményt természetesen a magaménak éreztem!

Negyedik osztály után egyértelműen érezhető változást hozott az ötödik osztály. Megváltunk a tanító bácsitól, és több tanár, új ismeretek következtek. A matematikaóra volt a nagy kedvenc, hiszen ott csak az összefüggésekre kellett figyelni, minden a törvényszerűségeken és a logikán alapul, nem igényelt – legalábbis kezdetben – otthoni többletmunkát. Később már annyira izgalmasnak tartottam, hogy nem okozott nehézséget, ha munkaigényesebb feladatot kaptam. Később a kémiával kapcsolatosan éreztem ugyanezt.

A mai napig az orvoslásban is az egzakt, logikán alapuló dolgokat keresem. Több tanáromtól is hallottam az évek során, hogy „ami igaz, az szép, egyszerű és nem szorul magyarázatra".

Sokszor eszembe jut Farkas Csaba tanár úr által hangsúlyozott Descartes-i idézet: *„Dubito ergo cogito, cogito ergo sum."*

A mai napig eszembe jut minden szövegírás/szerkesztés alkalmával Sándor Irén tanárnő intése: tartalom, helyesírás, külalak. Akit a tanárnő tanított az érti, hogy ez mit jelentett!

A teljes odaadással és kitartóan végzett munka mindig meghozza gyümölcsét.

Büszke vagyok, hogy a Nagygalambfalvi Általános Iskola diákja

voltam, és büszke vagyok minden tanítómra, tanáromra , köszönetemet fejezem ki Nekik ezennel is. Eredményeim az Ő munkájuk gyümölcse is!

Dr. László Erzsébet

„Igazi közösség”

Ha jól számolom, 36 évemből 21 évet jártam iskolába, épp most kezdem a 22. évemet. Igaz a mondás: a jó pap holtig tanul (mégis bután hal meg)! Ez a 22 év Nagygalambfalván kezdődött, de igazságtalan lennék, ha csak az iskolát számolnám, úgyhogy adjunk még hozzá hármat, hisz az óvodás évek Vilma óvónéni és Erzsike óvónéni is részei annak, amit én tanulmányaimnak nevezek. Így már 25-re kerekedik a szám.

Az utóbbi időben sokat foglalkoztatott az a kérdés, hogy mivel is tarisznyáltak fel engem szülőfalumban? Egyrészt azért, mert láttam más iskolákat, diákokat, másrészt azért, mert gyermekeim lassan iskoláskorúak lesznek, s nem látom azt, hogy olyan iskolába járhatnak majd, amilyen az enyém volt.

Az óvodára úgy emlékszem vissza, mint egy jó helyre. Az igaz, hogy először nem akartam menni, de a későbbi időből a legkedvesebb emlékem az, hogy önfeledten, teljes torokból énekeljük lipinkázva az óvoda hatalmas udvarán azt a népdalt, hogy: „Leveles a május, leveles, leveles, kinek nincsen szeretője, most keres” és azt hogy „Göndör a hajam, betyárnak születtem...” Egy felhőtlen, szép, örömteljes gyermekkor képe ez, ami megmaradt bennem. Én mindig nagyon sajnáltam azokat a gyerekeket, akik pl. Kolozsváron jártak óvodába. Lehet, hogy több a játék és szebb a fal, de én épp azt láttam, hogy ami számomra rendkívül fontos volt, az nekik hiányzik, sőt lehet, hogy soha sem fogják tudni és érteni sem ők, sem szüleik azt, amiről én most írni próbálok.

Mi még sokan voltunk, ha jól emlékszem utánunk, ’79-’80-sok

után csökkent 20 alá a gyereklétszám a Nagygalambfalvi Általános Iskola osztályaiban. Az elemi osztályok az új iskolaépületben kezdődtek számunkra. Kibúcsúztunk becsülettel az óvodából, és arra ma is emlékszem, milyen izgalommal vártam a tanító nénit.

Valahogy úgy emlékszem, hogy minden olyan egyértelmű volt. Rend volt, tisztelet volt és szeretet. Sokan voltunk, nagy hancúrozások, focizások voltak szünetekben, télen hógolyózás, lánymosdatás. Verekedés is volt, de nem emlékszem igazi durvaságra. Papgyerekként, ha kellett, ugyanúgy megkaptam azt a rossz jegyet, mint más, vagy akár a pofont is, ahogy más. Arra emlékszem, hogy sokat énekeltünk, a tanító néni még szánkózni is elvitt, s ez nem ment az oktatás és a tanterv rovására. Nem voltunk egyforma képességűek, de mindenki tudott írni-olvasni-számolni, jó hangulat volt az iskolában, az osztályunkban. Egyetlen dolog volt, amit ki nem állhattam: a pionírságot – de az szerencsére csak két évig tartott számomra. Mindig elhagytam a pionírkendőmet, rangom volt, de nem tudtam a szabályokat, vittek kapálni akarattal mind a törökbúzákat vágtam ki – szóval az nem volt nekem való.

A felső tagozaton nem szerettem mindegyik tantárgyat, de még arra is képesek voltunk, hogy hárman-négyen összeüljünk matekezni délután. Volt, aki egyetemet végzett közülünk, a másik mesterember lett vagy gyári munkás, vagy épp szakmunkás, de mindenki megkapta a megfelelő indíttatást és a lehetőséget, hogy képességéhez, szorgalmához mérten haladhasson. (Nem ez lenne az iskola feladata?) Az, hogy számomra a középiskolai évek voltak a legszebbek, nagyban függött attól, hogy nagyon jól le voltak rakva az alapok. Sokat beszélgettünk az egyetemi évek alatt is az általános iskolákról, én mindig büszkén mondtam, hogy honnan indultam, hogy szerettem meg a földrajzot. Ha meghatározhatnám, hogy milyen általános iskolába szeretném járatni gyerekeimet, azt mondanám: olyanba, amilyen az enyém volt. Nem kívánnám azt, hogy városi elit iskola legyen – noha sokan mindent megtesznek ezért – még a sok úgynevezett lehetőséget is szívesen feladnám. Nem volt hibátlan iskola, nem mondhatom azt, hogy minden tanár egyenlő színvonalon tanított, mégis volt valami, amit a mai iskolákban nem látok. Volt fejlődés, egészséges és emberséges verseny, voltak példaképeink az előttünk járók közül. Tantárgyversenyekre jártunk, kulturális élet volt

maszkabáltól kezdve a különböző műsorokig. Igazi közösség volt: az értelmesebb nem nézte le és nem csúfolta a nehezebben tanulót, egymást segítettük. Ha egy kulcsszó kellene, akkor talán ez lenne: igazi közösség. Számomra a jó iskola ezt jelenti – túl minden szakmai felkészültségen és oktatási színvonalon. Olyan közösséget, amelynek bármelyik tagjával találkozok ma, 22 év elteltével, ugyanúgy tudok örvendeni – legyen az tanár vagy osztálytárs, és még soha nem éreztem, hogy nekem ne örvendene valaki.

Tisztelettel és szeretettel gondolok vissza Általános Iskolámra, tanáraimra, diáktársaimra:

Nagy Gábor ref. lp.

„A világ csak hangulat...” (Reviczky Gyula)

Mindig is az az ember voltam, akit nem a történések ragadják meg, hanem a hangulat. Talán épp azért nehéz most egy iskolai élményemet leírni. Nem azért, mert nem volt, hanem mert érzések és hangulatok idéződnek fel bennem... Képek villannak fel előttem, amelyek a szekrény mélyén egy képes albumban vannak rendszerezve, amelyek néha-néha, valamilyen ok folytán kerülnek csak elő. Képek, amelyen gyermek-önmagamat látom, rövid, égnek álló fürtjeimmel, gondtalan gyermeki mosollyal az arcomon. Nézegetve őket előjönnek az emlékek is; a karneválok varázslatos élménye, egy sikeresen előadott produkció öröme, az iskolai kirándulások felszabadító érzése, a kézilabdameccsek izgalma és az iskolahét, amely egy ünnep volt mindannyiunk számára.

Érzések és hangulatok keverednek bennem: öröm, gondtalanság, játék.

Évek múltán újra „mindennapos lett” iskolai látogatásom. Hazakerültem és iskolámban taníthattam. Az első nap különleges volt, akárcsak életem első iskolai napja. Izgalommal és kíváncsisággal mentem végig a tanári bejárat felé vezető járdaszakaszon. Belépve az

ajtón az első lélegzetvételnél ismerős illat fogadott, az iskola illata, amelyet rég nem éreztem, sőt, nem is tudtam, hogy létezik. Jóleső érzés öntött el legbelül…. Ez az ismerős illat, amelyhez foghatót máshol nem éreztem, csak itt, azt sugallta: Újra itthon! Összekötött két korszakot az életemből, a gyermekséget és a felnőttkort, mely elválaszthatatlan egymástól.

A bennünk élő hangulatok, érzések, illatok sosem változnak, részeink lesznek, meghatároznak minket.

Köszönettel és tisztelettel tanító bácsimnak, Derzsi Pálnak és összes tanáromnak

Szőke Hajnal
magyar irodalom–vallás
szakos tanár

Érzések, gondolatok, hangulatok

Tanárként, több mint tíz év távlatából visszagondolni és válaszolni arra a kérdésre, hogy mit is jelentett nekem az első iskolám, őszintén szólva elég nehéz feladatnak tűnik. A kérdést több szempontból is vizsgálhatnám, de inkább hagyom, hogy a nosztalgia magával ragadjon, és belekapaszkodom az első érzésbe, ami elfog, ha a volt iskolámra gondolok. Ez pedig a boldogság. A nyolc év végén úgy jöttem el onnan, hogy sajgott a szívem, mert úgy éreztem a második családom hagyom el. De hogy is kezdődött ez? Az első emlékem az osztálytársaimmal kapcsolatban, amikor először találkoztam Norbival, akiből később a legjobb barátom lett. Aztán eszembe jut az óvoda, amikor addig hintáztunk Ildivel, hogy végül lerepültem a hintáról. Aztán jött az iskola. Repültek az évek. Első osztályban Tibi tanító bácsi keze alá kerültünk, aki egyszer sarokba állított, mert nem olvastam otthon. Ő volt az első ember, aki arra ösztönzött, hogy jobb legyek. Eszembe jut Erika mindig szépen fonott haja, amit olyan irigykedve néztem. Az első osztály, ami annyira érdekes volt. Mindig a nyitott ajtó mögött játszottunk.

Aztán picit nagyobbak lettünk, és Annuska tanító néni vett minket gondozásába. Úgy érzem szeretettel és hálával tartozok/tartozunk neki, mert nagyon sok mindent és nagyon jól megtanított nekünk. A harmadik osztály elindította az osztály lányainak két csoportba oszlását, és a fiúk is felfedezték a csúfolódás örömét. Akkor még nagy dolognak számított, ha valaki le mert szökni a támfal tetejéről, vagy ki tudott mászni a „bunkerig", esetleg be is merészkedett oda. A negyedik osztályból a Kis természetjárós kirándulások jutnak eszembe, meg az amikor egyik fiú kapott egy „tockost", mert franciából nem tudta kiolvasni a számokat. Talán én is leszidódtam egyszer-kétszer, mert az ágak hegyén járt az eszem. Negyedikben már nagy padokban ültünk, nem olyan „csattanósokban", mint harmadikban. Az ötödik osztály természetesen magával hozta a neki megfelelő változásokat, minden órán más tanár. Tanító néni helyett osztályfőnökünk lett. Ötödikben átalakult az iskola. Nagyon szép lett. Elkezdődött a varrás-kör, amit néha untunk, de azért varrás közben jókat pletyóztunk. Emlékszem, milyen sokat kellett tanulni történelemből, és nagyon hamar rájöttünk, hogy bizony a matek házit néha másolni kell egymásról. Hatodik osztályra sok változás történt. Az osztályfőnökünk gyereket várt, és emlékszem, amikor megleptük őt, mikor búcsút vett tőlünk. Ebben az évben esett a fejembe a kaktusz, és hangzott el a következő poén egy biológia órán:

„Tanár: – Milyen fóka fajtákat ismertek még?

Én: – Oroszlánfóka, Pufóka.

Ez volt az az év, amikor súgott nekem a padtársam egy földrajz felmérőn, és ebben az évben jöttünk rá, hogy milyen jó móka, a közös délutáni „tanulás", ami javarészt sose tanulással telt. A hetedik osztály rosszul kezdődött. Az első három hétben otthon kellett maradnom himlő miatt. Nagyon rossz volt. Nagyon hiányoztak az osztálytársaim, és nagyon akartam már tanulni menni. Unalmas volt otthon. Aztán első nap, mikor visszamentem, már a vakációt vártam. A hetedik volt az első év, amikor lemehettünk a kémia laborba. Mindig próbáltuk csendben várni az igazgatónőt az ajtó előtt, de ritkán sikerült. A nyolcadik osztály pedig … elszállt. Egymást biztattuk, amikor a vizsgákra és a konfirmálásra gondoltunk. Ebben az évben volt az az emlékezetes szivacspárbaj, amikor valamilyen oknál fogva mindenki megbolondult,

és megpróbálta minél jobban összekrétázni a másikat. Ebben az évben volt az almabál. Ebben az évben már együtt tátikáztunk, és fogaknak öltöztünk. Ebben az évben jelent meg a suliújság, aminek azt a címet akartam adni: börtönújság minden rabnak. Ebben az évben váltak szét útjaink.

Hogy mi jut eszembe az iskoláról több,mint tíz év távlatából?

Szerettem ide járni. Visszagondolva rengeteg mindent adott és nem csak tudás szempontjából. Itt otthon voltunk, az a világ csak a mienk volt. Szabadok lehettünk. És ez volt a legfontosabb. Eszembe jut a rengeteg kirándulás Erzsébet kútjához, vagy a nagybuszos kirándulások. Eszembe jutnak a volt osztálytársak, a rohangálás és szórakozás szüneteken. Eszembe jutnak azok a matekórák, amikor valami összefüggésre rájöttem, és azok a tornaórák, amikor nem tudtam teljesíteni, amit kell. Eszembe jutnak a tanáraim, akiknek köszönhetően később nem volt túl sok gondom középiskolában. Eszembe jut, hogy egy álmodozó kis csitri lehettem, aki tengerbiológus vagy újságíró akart lenni, de végül matektanár lett. Igaza volt Kányádi Sándornak: „innen csak indulni lehet".

Mátyás Helga tanár

Emlékeim az iskoláról

Mindig jó szívvel gondolok vissza egykori iskolámra, még mai napig is örömmel sétálok el előtte. Olyankor eszembe jut a jó osztályközösségünk, az ott kialakult barátságok, a szünetek, a felelések, az osztályfőnöki órák, a varró-körök, a teadélutánok, a különböző rendezvények, a folyosón teljesített szolgálatosságok. Na és persze az, hogy ötödik osztálytól hárman voltunk Erikák, így mikor szólítottak, mindhárman felkaptuk a fejünket. Osztályközösségünk jellemzője a versenyszellem volt, legfőképp a tanulás terén.

A nagygalambfalvi iskola meghatározó volt az életemben. Úgy

gondolom, hogy tanítóimnak, tanáraimnak nagyon fontos szerepük van a mindennapjaimban, hiszen részben ők is hozzájárultak ahhoz, hogy azzá válljak, aki vagyok, de természetesen a szüleimnek köszönhetem a legtöbbet.

Egyik felejthetetlen élményem az volt, amikor első osztályban, néhai Tibi tanító bácsi kérdésére annyira szerettem volna válaszolni, hogy jelentkezés közben kiestem a padból. Persze mindenki nagyot kacagott, sőt még én is, de elértem a célom, én válaszolhattam a kérdésre.

Szívesen gondolok vissza a matematika órákra is, amikor minden óra előtt a szolgálatos ellenőrizte a házi feladatot. Az algebrát imádtam, a síkmértant is értettem, de a térmértan már nehezebbnek bizonyult. VIII. osztályban tanultuk a három merőleges tételét. Farkas Csaba tanár úr türelmesen elmagyarázta a tételt, sőt még szórakoztató matematikai dobozhoz hasonló eszközzel is szemléltette. A magyarázat után megkérdezte, hogy ki nem értette meg? Visszagondolva, jelentkeztünk vagy haton! Ezután ismét elmagyarázta, majd újból feltette a kérdést. Ekkor már egyedül én jelentkeztem. Az új tananyag megértése reményében még a táblához is kihívott, de sajnos ott sem jártam sikerrel, így még a mai napig sem értem a három merőleges tételét!

Szerencsére mostanáig boldogultam a három merőleges tétele nélkül is, remélem, nem fog ez változni a jövőben sem, de ha mégis, akkor majd segítséget kérek a tanár úrtól, és újra nekifutok azoknak a bizonyos merőlegeseknek!

Ambrus (Marosi) Erika

A családot a puliszka összetartotta

1929-ben születtem. Az iskolát 1935-ben kezdtem a felekezeti iskolába (papilak). I-III. osztályban Szabó Endre kántortanító – Szabó Gyula tiszteletes úr testvére – tanított. A IV. osztályos tanítóm Sinkovics Olga volt, akit később elvittek románokat tanítani, mivel nagyon jól

tudott románul. Az V–VII. osztályban két tanítóm volt: Zsigmond Kálmán valamint Feleki András, aki galambfalvi származású volt. Történt egyszer, hogy Szabó Endre kántortanítót kiképzésre vitték el, így tanító nélkül maradtunk. Kirándulásra is sor került egy-két alkalommal az Erzsébet-kúthoz. A harmadik osztályt Kányádi Sándorral együtt jártam, a negyedik osztályban pedig padtársam volt Borbély Gábor. Már akkor beszéltünk arról, hogy Gáborból biztosan pap lesz, és el-elkacagtuk magunkat, hiszen tudtuk, hogy a katolikus papoknál nincs házasság. Az V. osztályt Kányádi Sándor már Székelyudvarhelyen járta. Megtörtént az is, hogy Sándorral együtt gyalogoltunk, ő ment Székelyudvarhelyre az iskolába, én meg Agyagfalvára a kovácsműhelybe.

Simó Mihály

1929. július 19-én születtem, nyolc évet jártam iskolába. Az első osztályt a felekezeti iskolában kezdtem. Tanítóm Szabó Endre volt, a lelkész felesége. Egy osztályba jártam a tanító fiával és Kányádi Sándorral. A tanítóm haragudott a fiára, mert én jobb tanuló voltam, mint ő. Egy rövid ideig állami iskolába is jártam. Tavasszal Kányádi Sándorral együtt mentünk az állatokkal, egy takaróval takaróztunk sokáig. Számtanból én voltam a legjobb, Sándornak az olvasás ment jobban. Egyszer a tanítón, Feleki András megkérdezte, melyikünk megy el, hogy hozzon egy jó somfavesszőt. Major Bercivel jelentkeztünk. Átvertük magunkat. A vesszőt bevágtuk, hogy ne üssön nagyot. A tanítóm észrevette, így a büntetés nem maradt el.

Szőcs Miklós

memento
450

NEMZEDÉKEK GALÉRIÁJA

„Nincs szebb kora az emberiségnek,
Mint az első ifjúság évei.
Azon láncok, melyek akkor köttetnek,
Nem szakadnak el soha, mert nem a
Világban kerestünk még akkor barátokat,
Hanem barátainkban leltük fel az egész világot.”

Kölcsey Ferenc

Gaudeamus igitur **Sütő-Petre Rozália**

„Oskolamesterek” és pedagógusok
1566–2016

Galambfalfj Paal dijak	1566
Michael Musnaj	1661
Pávai Gáspár Mihály	1740
Miskolci Mihály	1763
Farcádi András	1765
Johannes Gyárfás	1772
Albert Bardóczi	1772
Stephanus Agyagfalvi	1772
Kilyéni Zsigmond Sámuel	1783–1824
Égei Ferenc István	1793
Barabás Pál	1824–1834
Felsőboldogfalvi	
Benedek Ferenc	1834–1873
Csomor Dénes	1870–1903
Palló István	1880
Nemes Júlia	1880
Száva Mihály	1898
Beke Albert	1890–1926
Buna Anna	1914–1918
Sârbu Iosif	1918–1940
Hegedűs Lajos	1923–1924
Toró József	1926–1964
Tóró Jolán	1926–1968
Szabó Irén	1928–1932
Szabó Gyula	1928–1932
Szabó Endre	1928–1940
Kiss Zsigmond	1930–as évek
Sinkovits Olga	1930–as évek
Dénes Irén	1932–1936
Lukácsfi Sára	1932–1936
Zsigmond Kálmán	1939–1944
Bács Irén	1940–1941
Feleki András	1940–1944
Bartha Kálmán	1940–1949
Bodrogi Margit	1940–1941
Szőke Ibolya	1940–1942
Benkő Lili	1940–1941
Lőrinczy Dénes	1948–1950
Nagy Ida	1948–1954
Dr. Gaberden Berta	1949–1955
Erdélyi Teréz	1949–1955
Pataki Mária	1949–1960
Simon János	1950–1951
Fazakas Éva	1950–1960
Fazakas Dénes	1950–1960
Bokor Anna	1948–1949
Kiss Irén	1953–1955
Mészáros Irén	1954–1967
Lőrincz Kálmán	1955–1957
Szőke Zsuzsánna	1955–1965
Máthé Eszter	1956–1960
Mészáros Rozália	1952–1956
Szabó Judit	1957–1960
Csíki Erzsébet	1957–1960
Dombi Jenő	1957–1960
Miklós Zoltán	1957–1960

A tantestület 1962-ben

Páncél Emőke	1958–1960
Szőcs Ida	1960–1962
Szabó Domokos	1960–1986
László Margit	1960–1965
László Zelmira	1960–1966
Kádár Margit	1960–1963
Miklós Erzsébet	1961–1990
Szabó Rozália	1962–1974
Olteanu Liviu	1962–1964
Miklós Sándor	1963–1980
Sebők Vilma	1963–1990
Bereczki Mária	1964–1969
Sztojka Károly	1964–1965
Sebők Tibor	1964–1998
Bakó Erzsébet	1965–1974
Patakfalvi Erzsébet	1965–1966
Măcelaru Éva	1965–1966
Varga Károly	1965–1968
Szávuly Aranka	1965–1966
Jakab Katalin	1965–1966
Miklós Ferenc	1966–1969
Mózes Dénes	1966–1967
Gagyi Ibolya	1966–1967
Verestói Károly	1966–1972
Benedekfi Anna	1968–2004
Benedek Erzsébet	1968–1990
Ladányi Éva	1969–1974
Pitó Ilona	1970–1974
Andrási Magdolna	1970–1972
Oproiu Ion	1971–1972
Köllő Tamás	1973–1976
Balázs Ferenc	1974–1977
Székely Dalma	1974–2001
Sándor Irén	1977–2007
Deák Lajos	1977–1981
Bajkó József	1977–1990
Borbáth Béla	1977–1993
Magyari Tünde	1979–1981
Csíki Margit	1979–1987
Derzsi Pál	1981–
György Ibolya	1981–1990
Péterfi Béla	1983–1985
Fábián Lajos	1984–1987
Bencze Melinda	1986–1987

Sándor István	1986–1990
Gyerkó Jolán	1990–1994
Bálint Hajnal	1990–
Farkas Csaba	1990–
Moisa Sára	1990–1999
Szabó Ilma	1990–
Simó Zelma	1990–1991
Feleki Rozália	1990–1991
Tiboldi Erika	1990–1991
Gyerkó Edit	1990–1996
Forvith Judit	1991–1996
id.Nagy Gábor	1992–2000
Lukács Tünde	1993–
Udvard Gizella	1994–2001
Székely Emese	1995–
Benedek József	1996–1997
Kecseti Ernő	1996–
Kecseti Enikő	1996–1998
Bocskor Kinga	1996–
Udvard Róbert	1997–1998
Székely Réka Andrea	1997–2007
Botorok Annamária	1998–
Sándor György	1998–
Nagy Irén Gyöngyi	1999–2000
Csergő Melinda	1999–
Beke Erzsébet	2000–2002, 2010–2015
Bekő István	2000–2002
Sándor Ágnes	2001
Szabó Ildikó	2001–2004
Kecseti Enikő	2001–2002
Kányádi Gizella	2001–2004
Tóth Levente	2002–2004
Nagy Mária	2002–2003
Mihályi Ferenc	2002–2003

A tantestület 1970-ben

A tantestület 1991-ben

A tantestület 1995-ben

Kulcsár Beáta	2003–2004	Gagyi Imola	2003–2007
Kilyén Csilla	2003–2004	Chiperi Katalin	2004–
Kányádi György Attila	2003–2004, 2012–2016	Bokor Gábor Emmánuel	2004–2005
		Zsidó Annamária	2004–
Nagy Enikő	2003–	Pál Szidónia	2006–2007

A tantestület 1997-ben

A tantestület 2009-ben

Lőrinczi Réka	2007–2008	Kacsó Anna Juliánna	2009–2010
József Imre	2007–2010	Vaszi Irén	2009–2013
Fazakas Kányádi Imola	2007–	Tókos Szabolcs	2010–2011
Feleki Csilla	2008–2009	László Velin Orsolya	2010–2011
Farkas Enikő	2009–2013	Kovács Ibolya	2010–2011

A tantestület 2004-ben

A tantestület 2013-ban

Kovács Levente	2011–2012
Demeter Hajnal	2012–2013
Lőrincz Csilla Timea	2013–2014
Szőke Hajnal	2010–2011, 2013–2015
Szilágyi Zsuzsa	2014–2015
Fazakas Annamária	2015
Puia Nikolett	2015–

Az oktatást segítő személyzet

Szaniszló Lujza
Samu Ida
Feleki Ida
Kádár Sándor
Kádár Emma
László Zsuzsánna
Albert Erzsébet
Petre Edit
Pálhegyi Ildikó
Feleki Imre
Simó Mihály
Major István
Samu Márta
Kányádi Rozália
Oláh Irén
Peti Mária
Szőke Berta
Vas Ildikó
Máté Eszter
Miklósi Kinga
Kádár Vera
Pásztor Enikő
Tóth Rózália
Szabó Emilia
Szőke Irma
Gidó Hajnal
Lőrincz Enikő

AZ ISKOLA I. OSZTÁLYÁBA BEÍRATKOZOTT TANULÓK NÉVSORA 1946- 2016

Az archívum hiányosságai miatt a mellékelt fényképek nem minden esetben fedik a teljes osztálylétszámot, de a lehetőségeink szerint igyekeztünk minden korosztályhoz csoportképet mellékelni.

* Csillaggal a más településekről (Kisgalambfalva és a környező falvak) érkezett tanulókat jelöltük meg.

1946–1947

1. Farkas Dénes
2. Feleki Irma
3. Kányádi Erzsébet
4. Kecseti Dénes
5. László Mihály
6. Lőrincz Miklós
7. Máté Vilma
8. Puja Berta
9. Puja Irma
10. Somorai Ida
11. Szígyártó Lajos
12. Szőke Zsuzsanna
13. Sztojka Mihály
14. Török Erzsébet
15. Vaszi Rózália
16. Béres Irén*
17. Béres Irma*
18. Kovács Károly*
19. Simó Irén*
20. Vékás Elek*

1947–1948

1. Bíró Júlia
2. Bokor János
3. Csomor Margit
4. Demeter Ida
5. Duka Adalbert
6. Feleki Emma
7. Feleki Ilka
8. Feleki Róza
9. Kányádi Borbála
10. Kányádi Endre
11. Kányádi Irma
12. Kelemen Márta
13. Lőrincz Imre
14. Lukács Ferenc
15. Major Sándor
16. Máthé Zsigmond
17. Mátyás Rózália
18. Nagy Ida
19. Rancz Vilhelm
20. Sándor Albert
21. Simó Berta
22. Szakács Zsigmond
23. Szőke Domokos
24. Bokor Árpád*
25. Bokor Sándor*
26. Csomor Béla*
27. Gotthárd Dénes*

1948–1949

1. Ambrus Lajos
2. Borbély Johanna
3. Csíki Lajos
4. Duka Berta
5. Duruttya Dezső
6. Farkas Sándor
7. Farkas Zsigmond
8. Feleki Benjamin
9. Feleki D. Irén
10. Feleki Domokos
11. Feleki Irén
12. Feleki Irma
13. Feleki János
14. Feleki Mihály
15. Gergely Róza
16. Gergely Vilma
17. Gyerkó Imre
18. Györfi Ilona
19. Kádár Ida
20. Kádár István
21. Kányádi Ilma
22. Kányádi Irma
23. Kecseti Berta
24. Kecseti Mihály
25. Kerestély Erzsébet
26. László Árpád
27. László Lajos
28. László Zsuzsánna
29. Major Miklós
30. Máthé Emma
31. Máthé Jolán
32. Máthé Mihály
33. Máthé Zsuzsánna
34. Molnár Irma
35. Molnár Jenő
36. Ötvös Ilona
37. Pap Imre
38. Pap Róza
39. Pásztor Berta
40. Puja Margit
41. Samu Mihály
42. Simó Albert
43. Simó Béla
44. Somorai Erzsébet
45. Somorai Irma
46. Spiegel Juliánna
47. Spiegel Lidia
48. Spiegel Mária
49. Szaniszló Erzsébet
50. Szaniszló K. Albert
51. Szaniszló Sándor
52. Szígyártó Imre
53. Szígyártó Mihály
54. Szőcs Dénes
55. Uzel Károly
56. Varga K. János
57. Vilhelm Béla
58. Bokor Árpád*
59. Bokor Emma*
60. Demeter Etel*
61. Kelemen Zsigmond*
62. Kiss Ella*
63. Kovács Ida*
64. László Zelmira*
65. Máthé Péter*
66. Nagy Imre*
67. Sándor Ferenc*
68. Török Ida*
69. Varga Róya*

1949–1950

1. Bartos Vilma
2. Bokor Dénes
3. Demeter Irma
4. Feleki Albert
5. Feleki Árpád
6. Feleki Ilona
7. Feleki Irén
8. Feleki János
9. Gábor Ida
10. Gergely Sándor
11. Gyerkó Jolán
12. Kányádi Dénes
13. Kányádi Imre
14. Kecseti Lidia
15. Kecseti Magdolna
16. Kövecsi Anna
17. Major Ida
18. Máthé Emma
19. Máthé Lajos
20. Mátyás Béla
21. Pethő Erzsébet
22. Petre Anna
23. Sándor Béla
24. Somorai Erzsébet
25. Szaniszló Elek
26. Szaniszló Juliánna
27. Szaniszló Vilma
28. Szígyártó Imre
29. Szígyártó Mihály
30. Szőcs László
31. Varga K. János
32. Varga Mihály
33. Bartha Klára*
34. Fazakas Sára*
35. Gergely Rózália*
36. Puja Margit*
37. Sándor Klára*
38. Szabó Etelka*
39. Vékás Anna*
40. Vékás Ilka*
41. Vékás Zoltán*
42. Veres Irma*

1950–1951

1. Bartos Irén
2. Csáki Eszter
3. Csíki Ida
4. Farkas Márta
5. Fazakas Ildikó
6. Feleki Árpád
7. Feleki Béla
8. Feleki Domokos
9. Feleki Ilona
10. Feleki Lajos
11. Feleki Margit
12. Kányádi Albert
13. Kányádi György
14. Kányádi Irén
15. Kecseti Ilona
16. Kecseti Rózália
17. Kecseti Zsuzsánna
18. Kövecsi Ferenc
19. László M. Domokos
20. László Magda
21. László Márton
22. Major Béla
23. Major Dénes
24. Máthé Emma
25. Petre Mihály
26. Puja Anna
27. Somorai Albert
28. Szakács István
29. Szaniszló Erzsébet
30. Szígyártó Ferenc
31. Szőcs László
32. Horváth Árpád*
33. Horváth Zsuzsánna*
34. Miklósi Erzsébet*
35. Sándor József*
36. Simó Lajos*
37. Simó Magdolna*
38. Szappanos Sándor*

1951–1952

1. Ambrus Irma
2. Bartos Dénes
3. Bokor Sándor
4. Csomor Ferenc
5. Elek Miklós
6. Feleki Béla
7. Feleki Jolán
8. Geréb Géza
9. Gotthárd Sándor
10. Gyerkó Zsigmond
11. Kányádi Lajos
12. Kányádi Magdolna
13. Kányádi Zsuzsánna
14. Kecseti Juliánna
15. Kecseti Mihály
16. Ketesdi Mihály
17. László Rózália
18. Major Dénes
19. Major Irma
20. Major Sándor
21. Máthé Erzsébet
22. Máthé Imre
23. Mátyás Irma
24. Nagy Dénes
25. Ötvös Mária
26. Pap Béla
27. Pap Rózália
28. Petre Dénes
29. Puja Ilona
30. Samu János
31. Simó Zsigmond
32. Szakács Erzsébet
33. Szakács Jolán
34. Szaniszló K. Mihály
35. Szígyártó Dénes
36. Szígyártó Géza
37. Velcz Árpád
38. Kelemen Emma*
39. Szász András*
40. Szász Ida*

1952–1953

1. Albert Emma
2. Bokor Jolán
3. Bokor Sándor
4. Borbély Attila
5. Duba Mária
6. Feleki Béla
7. Feleki Emma
8. Feleki Jolán
9. Feleki Róza
10. Feleki Sz. Béla
11. Fülöp Etelka
12. Gergely István
13. Gidó Erzsébet
14. Jakab Magda
15. Kányádi András
16. Kányádi Piroska
17. Kecseti Emma
18. Ketesdi Ida
19. László Imre
20. László Vilma
21. Lőrinczi János
22. Máthé Róza
23. Mátyás Irma
24. Mester János
25. Miklós Kálmán
26. Nagy Dénes
27. Pálhegyi Róza
28. Pap Irma
29. Rózsa Erzsébet
30. Szakács Magda Emma
31. Szaniszló Irén
32. Szaniszló Pál
33. Szász Ferenc
34. Sztojka István
35. Bokor Zoltán*
36. Kovács Árpád*
37. Máthé Gyula*
38. Sándor Erzsébet*
39. Séra Domokos*
40. Varga Irma*
41. Vékás Dezső*

1953–1954

1. Bokor Mária
2. Cencel Árpád
3. Farkas Ida
4. Farkas Rózália
5. Feleki Anna
6. Feleki Dénes
7. Feleki Jolán
8. Feleki Zsigmond
9. Gergely István
10. Gyerkó Erzsébet
11. Gyerkó Magdolna
12. György Károly
13. Jakab Árpád
14. Kányádi Béla
15. Kányádi Elek
16. Kányádi Ida
17. Keresztes Albert
18. László Anna
19. László Jolán
20. László Márta
21. Lőrincz Teréz
22. Major Albert
23. Major Anna
24. Major Cs. Dénes
25. Major Erzsébet
26. Máthé Dénes
27. Mester Éva
28. Nagy Károly
29. Pásztor Miklós
30. Rózsa Erzsébet
31. Somorai Anna
32. Szakács Dénes
33. Szakács Ida
34. Szígyártó Lajos
35. Szőcs Miklós
36. Szőke Erzsébet
37. Trif Lenke
38. Bokor Etelka*
39. Kelemen Mózes*
40. Miklós Kálmán*
41. Miklósi Endre*
42. Sándor Géza*
43. Sándor Imre*
44. Szabó Dénes*
45. Szabó Jolán*
46. Vékás Dezső*

1954–1955

1. Ábrahám Magda
2. Ambrus Ida
3. Csáki Irma
4. Csíki Jolán
5. Csíki Miklós
6. Feleki András
7. Feleki Berta
8. Feleki Éva
9. Flinta Miklós
10. Kádár Róza
11. Kányádi A. Béla
12. Kányádi V. Béla
13. Kecseti Jakab
14. Kecseti Mózes
15. Kecseti Róza
16. Kerestély Domokos
17. Ketesdi Eszter
18. László Erzsébet
19. László István
20. László Zoltán
21. László Zsigmond
22. Mátyás Albert
23. Palló Erzsébet
24. Pap Róza
25. Pásztor Ida
26. Piroska Dénes
27. Somorai Jolán
28. Szabó Erzsébet
29. Szakács Dénes
30. Szakács Imre
31. Szaniszló Albert
32. Szőcs Albert
33. Varga Imre
34. Demeter Magda*
35. Feleki Sz. Erzsébet*
36. György Károly*
37. Horváth Erzsébet
38. Varga Emma*

1955–1956

1. Csíki Jolán
2. Feleki Áron
3. Feleki Irma
4. Feleki János
5. Feleki Margit
6. Feleki Márta
7. Feleki Zsigmond
8. Gál Ilona
9. Gergely Emma
10. Gergely János
11. Kányádi Imre
12. Kányádi Jolán
13. Kecseti Jakab
14. Keresztes Jolán
15. Ketesdi Albert
16. László Domokos
17. László Etelka
18. László Zsigmond
19. Lukács Ferenc
20. Major Mihály
21. Máthé Béla
22. Miklós Erzsébet
23. Papp Mihály
24. Petre Irén
25. Szakács Anna
26. Szaniszló Márton Elek
27. Szász Anna
28. Szőke Erzsébet
29. Tóth Irma
30. Szabó Erzsébet*
31. Vónya Albert*

1956–1957

1. Albert Sándor
2. Ambrus Mária
3. Bartos Béla
4. Csíki Márta
5. Farkas Irma
6. Feleki Béla
7. Feleki Domokos
8. Feleki Ella
9. Feleki Ferenc
10. Gidó Mária
11. Kányádi Gábor
12. Kecseti András
13. Kecseti Dénes
14. Kecseti Róza
15. Keresztes Irén
16. Ketesdi Albert
17. László Béla
18. László Irén
19. Lőrincz Magda
20. Máthé Róza
21. Pap Zoltán
22. Pásztor János
23. Pethő Ibolya
24. Somorai Etelka
25. Szakács Imre
26. Szígyártó Endre
27. Bokor Imre*
28. Demeter Károly*
29. Kelemen János*
30. Kovács Jolán*
31. Nagy László*
32. Petre Ilona*
33. Sándor Eszter*
34. Szabó Ákos*
35. Szabó Irén*
36. Szász Béla*
37. Török Albert*
38. Vékás Zoltán*

1957–1958

1. Ábrahám József
2. Benedek Áron
3. Csíki Dénes
4. Feleki Imre
5. Feleki M. Erzsébet
6. Feleki Rózália
7. Gábor Máté
8. Gergely Rózália
9. Gidó Dénes
10. Kádár Lajos
11. Kányádi András
12. Kányádi L. Vilma
13. Kecseti Árpád
14. Kecseti Lajos
15. Ketesdi Gábor
16. Kövecsi Erzsébet
17. Major Dénes
18. Máthé Emma
19. Mátyás Ferenc
20. Nagy Irma
21. Pap Irma
22. Pap Rózália
23. Papp Magda
24. Pető Emma
25. Puja Béla
26. Rezi László
27. Somorai Erzsébet
28. Szőcs Ida
29. Takács Imre
30. Tóth Ferenc
31. Tóth Ilona
32. Bakó Árpád*
33. Miklósi Lajos*
34. Miklósi Margit*
35. Szabó Domokos*
36. Szabó Ferenc*
37. Szakács E. Erzsébet*
38. Vékás József*
39. Vónya Jolán*

1958–1959

1. Ábrahám Rózália
2. Béni András
3. Béni Ibolya
4. Bonc Ida
5. Csíki Albert
6. Csíki Erzsébet
7. Csíki Ferenc
8. Csíki Margit
9. Csomor János
10. Czakó Erzsébet
11. Feleki Albert
12. Feleki Albert
13. Feleki Anna
14. Feleki Edit
15. Feleki Ferenc
16. Feleki Imre
17. Feleki J. Anna
18. Feleki János
19. Gábor Katalin
20. Gábor Máté
21. Gyöngyössy Csaba
22. Kányádi Béla
23. Kányádi Dénes
24. Kecseti Árpád
25. Kecseti Vilma
26. Keresztes Irma
27. Kövecsi Erzsébet
28. László Erzsébet
29. Lőrincz István
30. Máté Emma
31. Nagy János
32. Pap Anna
33. Pap Rózália
34. Petre László
35. Piroska Lajos
36. Popescu Viorica
37. Szőcs Irén
38. Szőke Dénes
39. Varga Imre
40. Velcz András
41. Szabó Árpád*
42. Szakács Albert*

Szakács Ferenc*

1959–1960

1. Ambrus Róza
2. Bálint Zoltán
3. Béni András
4. Béni Ibolya
5. Bokor Béla
6. Borsos László
7. Dömös Berta
8. Farkas Miklós
9. Feleki Anna
10. Feleki Ferenc
11. Feleki Magda
12. Feleki Mihály
13. Gábor Ákos
14. Gyerkó Ibolya
15. Kányádi Miklós
16. Kányádi Sámuel
17. Kecseti Béla
18. Kecseti György
19. Kecseti János
20. László János
21. Magyari Ibolya
22. Major Béla
23. Máthé Emma
24. Nagy Jolán Ibolya
25. Palló Irén
26. Papp Ida
27. Pásztor Zsuzsánna
28. Petre Róza
29. Piroska János
30. Samu Dénes
31. Simó Zoltán
32. Somorai Emma
33. Szakács Miklós
34. Szígyártó Sándor
35. Szőcs Julianna Irén
36. Szőcs K. Irén
37. Tóth Mihály
38. Bakó Rózália*
39. Kelemen Sándor*
40. Kozák Margit*
41. László Albert*
42. Miklósi Ferenc*
43. Miklósi Jolán*
44. Miklósi Miklós*
45. Sándor Dezső *
46. Vékás Ferenc*
47. Vónya János*

1960–1961

1. Albert János
2. Csíki Irén
3. Csíki Irma
4. Csíki Mihály
5. Csomor Katalin
6. Farkas Tóth Erzsébet
7. Feleki Albert
8. Feleki András
9. Feleki Árpád
10. Feleki Imre
11. Feleki Róza
12. Flinta Dénes
13. Gábor Ákos
14. Gyerkó Imre
15. Kányádi Dénes
16. Kányádi Ibolya
17. Kecseti Lenke
18. Ketesdi Erzsébet
19. Ketesdi István
20. Páncél Ernő
21. Papp Tibor
22. Pethő Ibolya
23. Petre Rózália
24. Petre Sándor
25. Piroska János
26. Samu D. Ida
27. Samu Ida
28. Szakács Róza
29. Szőcs Irén
30. Szőke Béla
31. Takács Róza
32. Tóth László
33. Bakó András*
34. Benedek János*
35. Demeter Domokos Zoltán*
36. Demeter Ferenc*
37. Kelemen Irma*
38. Lőrincz Ilona*
39. Miklósi Anna*
40. Miklósi Árpád*
41. Miklósi Zoltán*
42. Sándor Pál*
43. Simó Margit*
44. Takács Ilona*

1961–1962

1. Ambrus Imre
2. Béni Zoltán
3. Csíki Elek
4. Csíki János
5. Csíki Zsigmond
6. Dömös Irma
7. Fehér Erzsébet
8. Fehér György
9. Feleki Ferenc
10. Feleki József
11. Forgács Mária
12. Gábor Katalin
13. Gábor Lajos
14. Kádár Sándor
15. Kecseti Imre
16. Kecseti Karolina
17. Ketesdi Jolán
18. Major Adrianna
19. Mátyás Imre
20. Papp Anna
21. Papp Elek
22. Papp János
23. Puja Gábor
24. Puja Ida
25. Rezi Edith
26. Szakács Béla
27. Szederjesi Ferenc
28. Szőcs János
29. Szőke Irén
30. Béres Béla*
31. Bokor Albert*
32. Kovács Eszter-Etel*
33. Miklósi Ilona*
34. Petre Anna Irma*
35. Sata Gyöngyi*
36. Séra Irén*
37. Vékás Jolán*

1962–1963

1. Bálint Pál
2. Bartalis Rózália
3. Benedek Ibolya
4. Benedekffy Sándor
5. Bokor Rózália
6. Csiszér István
7. Farkas Erzsébet
8. Farkas Ibolya
9. Farkas Irén
10. Fekete Zoltán Áron
11. Feleki Márta
12. Gyöngyössy Tibor
13. Jakab Lajos
14. Kányádi Albert
15. Kányádi Ilma
16. Kecseti Irén
17. Magyari Attila
18. Major Jakab
19. Miklós Rózália
20. Pálhegyi Erzsébet
21. Papp János Antal
22. Petre Erzsébet
23. Piroska Pál
24. Szőcs Lajos
25. Tóth Erzsébet
26. Tóth István
27. Tóth Mihály
28. Kelemen Albert*
29. Kelemen Irén Margit*
30. Kerestély Ferenc*
31. Sándor Erzsébet*
32. Sata Lajos*
33. Szabó Gyöngyvér*
34. Szabó Rózália*
35. Török Albert*

1963–1964

1. Benedekfi Olga
2. Cári Ferenc
3. Csíki Sándor
4. Fazakas László
5. Feleki István
6. Forgács Gábor
7. Frigur János
8. Hegyi Erzsébet Juliánna
9. Jakab Dénes
10. Kányádi Jenő
11. Kányádi Juliánna
12. Kecseti Zoltán
13. László Ilona
14. László László
15. Lázár Viola
16. Major Anna
17. Marosi Imre Miklós
18. Papp Erzsébet
19. Pásztor Rózália
20. Petre Domokos
21. Piroska Sándor
22. Szakács M. Márta
23. Szaniszló Dénes
24. Szőcs Irén
25. Tordai Erzsébet
26. Varga Albert
27. Zongor Ferenc
28. Beke Anna*
29. Kelemen Sára Eszter*
30. Lukács Zoltán*
31. Nagy Áron Árpád*
32. Vónya Emma*
33. Zsigmond Ida*

1964–1965

1. Bálint Sándor
2. Bíró Lajos
3. Bódi Albert
4. Cári Anna
5. Csiszér Ferenc
6. Feleki Jolán
7. Feleki Lajos
8. Gergely Anna
9. Gergely Dénes
10. Ketesdi Emma
11. László Ilona
12. László Zsuzsánna
13. Major Albert
14. Major Mihály
15. Mátyás István
16. Nagy Ferenc
17. Pap Irén
18. Piroska Rózália
19. Puja Béla
20. Tóth Ibolya
21. Tóth Lajos Domokos
22. Váradi Vilma Anna
23. Varga Károly
24. Zongor Irma
25. Barabás Albert*
26. Demeter Dezső Mózes*
27. Kelemen József*
28. Kovács Lajos*
29. Máthé Jolán
30. Nagy Irén*
31. Vékás Berta*

1965–1966

1. Béni Zoltán
2. Bódi Erzsébet
3. Csíki Magdolna
4. Feleki Domokos
5. Gábor Domokos
6. Hegyi Géza
7. Jakab Rózália
8. Jankó Ibolya
9. Kádár Dénes
10. Kányádi Irma
11. Kányádi Mária Magdolna
12. Kecseti Zsigmond
13. László Béla
14. László Éva
15. László Ferenc
16. Major Árpád
17. Pető Sándor
18. Petre Zsigmond
19. Szakács Erzsébet
20. Szőke Mihály
21. Varga Piroska
22. Fekete Irén*
23. Kelemen Dezső*
24. Máthé Imre*
25. Miklósi Ibolya*
26. Miklósi Rózália*
27. Nagy Endre*
28. Papp Éva*
29. Petre Ilka*
30. Sándor István*
31. Sándor Jolán*
32. Sándor Piroska*
33. Szakács Piroska Jolán*
34. Török Elek*

1966–1967

1. Benedek Csaba
2. Borbély Éva
3. Fehér Irma
4. Feleki Márton
5. Gyerkó Albert
6. Kádár István
7. Kányádi Ferenc
8. Kányádi László
9. Kecseti László
10. Keresztes József
11. Ketesdi Lajos
12. László György
13. László Károly
14. Major István
15. Páva Éva
16. Relenschi Emil
17. Samu Ferenc
18. Simó Jolán
19. Szakács István
20. Szaniszló Magda
21. Szőcs Miklós
22. Szőke Károly
23. Tóth L. Imre
24. Tóth M. Imre
25. Vakádi Ibolya
26. Demeter Emma Jolán*
27. Sándor Béla*
28. Sándor Melinda*
29. Simó Ferenc*
30. Szakács Zoltán*
31. Vékás Aladár*

1967–1968

1. Albert Irma
2. Bokor Jolán
3. Csíki Anna
4. Fazakas György
5. Fűzi Ibolya
6. Gidó Miklós
7. Kányádi Sándor
8. László Ferenc
9. László Irén
10. Major Imre
11. Makler Ibolya
12. Marosi Károly
13. Piroska Károly
14. Simó István
15. Tordai Emőke
16. Török Erzsébet
17. Tóth Jolán
18. Bokor Jolán*
19. Kocs Albert*
20. Kovács Erzsébet*
21. Lukács Árpád*
22. Magyari Edit*
23. Miklósi Béla*
24. Miklósi Teréz*
25. Sándor Éva*
26. Szabó Éva Jolán*
27. Szabó Károly*
28. Zsigmond Rózália*

1968–1969

1. Bíró Edit
2. Csomor Ibolya
3. Decsi Károly
4. Feleki Mózes
5. Feleki Zoltán
6. Fehér Anna
7. Fülöp Ferenc
8. Kányádi János
9. Kányádi Róza
10. Kecseti Jolán
11. Major Gábor
12. Makler Roly
13. Papp Zsigmond
14. Pető Zoltán Tibor
15. Petre Béla
16. Petre Imre
17. Puja Dénes
18. Puja Domokos
19. Sebők Éva
20. Szakács Magda
21. Szaniszló Vilma
22. Nagy Jolán*
23. Papp Endre*

1969–1970

1. Cine Ilona
2. Csíki Piroska
3. Dula Elvira
4. Forgács Eliza
5. Forgács Zsuzsánna
6. Fülöp Erzsébet
7. Hegyi Anna
8. Hegyi Lehel
9. Kányádi Attila-György
10. Kecseti László
11. Lackó Katalin
12. László Anna-Magda
13. Pálhegyi Zsuzsánna
14. Sándor Júlia
15. Somorai Jakab
16. Szakács Etelka
17. Tóth Ignác
18. Varga Jolán
19. Magyari Sámuel*
20. Nagy Domokos*
21. Sándor Ibolya*
22. Simó Lenke*
23. Szappanos Éva*

1970–1971

1. Benedek Csilla
2. Bódi Lajos
3. Dimény Ernő
4. Farkas Mihály
5. Feleki Tibor
6. Mahler Erzsébet
7. Nagy Zsuzsánna Juliánna
8. Orbán Sándor
9. Pálhegyi Dénes
10. Pap Kálmán
11. Puja Hajnal
12. Puja Sárika
13. Simó Sára
14. Szőke Anna
15. Török Piroska
16. Kocs Ferenc*
17. Török László*
18. Vas Hajdó Katalin*

1971–1972

1. Barabás Anna
2. Barabás Gyöngyi
3. Barabás Mária
4. Bódi Dénes
5. Feleki Gábor
6. Feleki Zs. Magda
7. Gábor Enikő
8. László Mária
9. Nagy Katalin
10. Szabó Irén
11. Tóth Enikő
12. Varga János
13. Varga Zsigmond
14. Barabás Zoltán*
15. Csomor Ilonka*
16. Gábor Ferencz*
17. Miklósi Domokos*
18. Simó Erzsébet*
19. Szabó Attila – Imre*
20. Szappanos Jenő*

1972–1973

1. Feleki Ibolya
2. Feleki Imre
3. Fülöp Károly
4. Gábor Katalin
5. Gedő Rózália
6. Kányádi János
7. Kecseti Pál Mihály
8. Lackó Mária
9. Mátyás Edith
10. Miklós Sándor
11. Sándor Béla
12. Simó Ildikó
13. Szaniszló Rózália-Edit
14. Csomor Magdolna*
15. Sándor Sámuel – Attila*
16. Varga Levente*

1973–1974

1. Albert Dénes
2. Bakó Lóránd Attila
3. Barabás József
4. Benedekfi Adél – Anna
5. Bódi Géza
6. Csíki Béla
7. Csíki Irma
8. Dömös Béla
9. Farkas Ibolya
10. Feleki Ilona
11. Gyerkó Levente
12. Illyés Dénes
13. Kányádi Béla- Lénárd
14. Kányádi Magdolna
15. László Endre
16. László Jolán
17. Mahler Gizella
18. Nagy Emese
19. Simó Albert
20. Szabó József
21. Szaniszló Csaba
22. Szígyártó Imre
23. Szőcs Albert
24. Szőke János
25. Bokor Béla-Albert*
26. Magyari Gábor*
27. Máté Kálmán*

1974–1975

1. Albert István
2. Bokor László
3. Feleki István
4. Fülöp Sándor
5. Gábor Gizella
6. Gyerkó Éva
7. Kecseti Attila
8. Kecseti Béla
9. Lackó Ferenc
10. László Ida
11. Major Ildikó
12. Mátyás Irma Lilike
13. Nagy Ágnes
14. Nagy D. Dénes
15. Puja Irma
16. Rápolti Ibolya
17. Simó Mihály
18. Somorai Irén
19. Szaniszló Ildikó
20. Szígyártó Csilla
21. Varga Enikő
22. Bokor Ella*
23. Demeter Mária*
24. Kocs Emma*
25. Máthé József*
26. Simó Edit*
27. Török Anna- Jolán*

1975–1976

1. Balogh Katalin
2. Benedekfi Klára
3. Bokor János
4. Bokor János
5. Dimény Csabi
6. Feleki Rózália
7. Gedő Dénes
8. György Zsuzsánna
9. Hegyi Dénes
10. Kádár Piroska
11. Kányádi Ildikó
12. Kecseti Dénes
13. Lackó Erzsébet
14. László Kálmán
15. László Rózália
16. Lőrinczi Károly-Attila
17. Máté Erzsébet
18. Nagy Attila
19. Pável Attila
20. Puja Imre
21. Samu Mihály
22. Zoltáni Juliánna
23. Zongor Rózália
24. Gergely Csaba*
25. Kelemen Dezső*
26. Koszti Irén Hilda*
27. Nagy Zoltán*
28. Sándor Attila – József*
29. Simó Mihály*
30. Szappanyos János*
31. Vajda Levente*

1976–1977

1. Béni András
2. Bokor Magdolna
3. Farkas Márta
4. Feleki M. Dénes
5. Feleki Magda
6. Feleki Olga
7. Feleki P. Dénes
8. Gábor Piroska
9. Kecseti Gyöngyi
10. Nagy Judit
11. Pásztor János
12. Piroska Imre
13. Samu Zsuzsánna
14. Sebők Hajnalka
15. Szakács Zsigmond
16. Székely Jakab Zoltán
17. Csomor Piroska*
18. Gábor Éva*
19. Gergely Erzsébet*
20. Máté Pál*
21. Pintó Albert*
22. Simó Mária*
23. Szőke Barna Levente*
24. Török Anna Mária*
25. Vékás Erika Emese*

1977–1978

1. Alezi Edit
2. Barabás János
3. Csíki Mária
4. Csíszér Zita
5. Farkas Sándor
6. Ilyés János
7. Keresztély Edit
8. Mátyás Dénes
9. Simó Zelma-Juliánna
10. Simó Zsigmond
11. Szaniszló Jolán Katalin
12. Szakács Zoltán
13. Székely Sándor
14. Tóth Csilla
15. Varga Imre
16. Máté Gyula*
17. Miklósi Dénes*
18. Nagy Károly*
19. Sándor Tibor*

1978–1979

1. Csíki Attila
2. Dimény Ibolya
3. Feleki László Zoltán
4. Feleki Róza
5. Gergely Erzsébet
6. Gothárd Róza
7. Gyerkó Dénes
8. Gyerkó Laura
9. Kányádi Béla
10. Kányádi Gyula
11. Major Erzsébet
12. Mátyás Béla
13. Pásztor Magda
14. Székely Levente
15. Szígyártó Edit
16. Szőcs László
17. Török Éva
18. László Zoltán*
19. Miklósi Zoltán*
20. Molnár Mária*
21. Sándor Zoltán*
22. Szász Levente*
23. Varga Hajnal*
24. Vónya Jolán*
25. Vónya Miklós*

1979–1980

1. Albert Ferencz
2. Albert Irma
3. Bokor Anna-Mária
4. Csíki Mihály
5. Csiszér Mihály
6. Feleki Árpád
7. Feleki Dénes
8. Frigur Zoltán
9. Gábor Jenő
10. Gidó Gábor
11. György Károly
12. Kányádi Magdolna
13. Kányádi Piroska
14. Kecseti Ernő
15. Keresztély Attila
16. László Gyöngyvér
17. László Zoltán
18. Lőrinczi László Róbert
19. Major Mihály
20. Molnár Károly
21. Orbán Rózália
22. Pálhegyi Berta
23. Pásztor Ernő
24. Pásztor Miklós
25. Szőcs Attila
26. Zoltáni Annamária
27. Dénes József*
28. Kocs Dénes*
29. Máté Eszter*
30. Miklósi Éva*
31. Nagy Erzsébet*
32. Varga Erzsébet*
33. Vónya Albert*
34. Vónya Júlia*

1980–1981

1. Ábrahám Gyöngyvér
2. Alezi Tünde
3. Apáczai Éva
4. Bakó Zoltán István
5. Csomor Mária
6. Frigur Domokos
7. György Melinda
8. Kányádi Béla – Levente
9. László Irma
10. Mátyás Éva
11. Nagy Zoltán
12. Pál Tibor
13. Papp Zoltán
14. Puja Erika
15. Samu László
16. Szaniszló Emőke
17. Székely Judit
18. Szígyártó Klára Anna
19. Szőcs Piroska
20. Varga Anna
21. Varga-Kányádi Tünde
22. Bokor Anna*
23. Dénes Ella*
24. Nagy Margit*
25. Sándor Rózália*
26. Szappanyos Lehel*
27. Török Ilona*
28. Varga Zoltán*

1981–1982

1. Ábrahám Sára
2. Béni Ferenc
3. Bodi Melinda
4. Csíki Edit
5. Csiki Gyöngyvér
6. Dáné Sándor – Csaba
7. Dénes Teréz
8. Feleki Attila
9. Fülöp Juliánna
10. Gergely Melinda Mónika
11. Gergely Sándor
12. Gyerkó Erika – Erzsébet
13. Kányádi Imre
14. László Erika
15. László Mihály
16. Lukács Emese
17. Petre Annamária
18. Szabó István
19. Szakács Albert
20. Vitán Anna
21. Magyari János*
22. Máté Albert*
23. Máté Irma*
24. Szász András*
25. Török Csilla*
26. Török Erika*

1982–1983

1. Ábrahám Mária
2. Dimény László
3. Feleki Erika
4. Feleki Ildikó
5. Feleki Mihály
6. Finczicki Katalin
7. Gergely Ágnes
8. Gidó Erzsébet
9. Kányádi Borbála
10. Kányádi Csilla
11. László Mária – Melinda
12. Major Attila
13. Major Gyöngyvér
14. Máté Zsigmond
15. Molnár Éva
16. Petre Gabriella
17. Samu Erika
18. Szőcs Levente
19. Bálint Enikő*
20. Vajda Etelka*

1983–1984

1. Farkas István
2. Feleki Enikő
3. Feleki Ildikó
4. Feleki Imre
5. Feleki Kinga
6. Frigur János
7. Gergely András
8. Gábor Katalin
9. Gothárd Anna
10. Kádár Sándor
11. Kecseti Csaba
12. Kecseti Enikő
13. Major Emese
14. Major Tamás
15. Puja Emese – Zsuzsánna
16. Simó László – Attila
17. Szakács Dénes
18. Székely Réka – Andrea
19. Szígyártó Sándor
20. Szőke Tünde
21. Varga – Kányádi János
22. Bokor Árpád*
23. Buzogány Jenő*
24. Forgács Mária*
25. Horváth Erzsébet*
26. Máté Gábor*
27. Szakács Ferenc*
28. Vékás Zoltán*

1984–1985

1. Barabás Ibolya
2. Barabás József
3. Benedekfi Katalin
4. Farkas Miklós
5. Feleki Levente
6. Feleki Melinda
7. Feleki Tünde
8. Frigur Katalin
9. Gergely Elek
10. Gyerkó Mária – Melinda
11. Kádár Katalin – Zsuzsánna
12. Ketesdi Hajnal
13. Puja Csaba
14. Rafi Máté
15. Szabó Csaba
16. Szabó Zoltán Levente
17. Szakács Béla
18. Szígyártó Kinga
19. Szakács Etelka Piroska
20. Szőcs Ildikó
21. Bálint Tünde – Erzsébet*
22. Demeter Zoltán*
23. Máté Ilona*
24. Miklósi Levente*
25. Sándor Teréz*
26. Simó Enikő*
27. Szabó Attila*
28. Vónya Dénes*

1985–1986

1. Béni Zoltán
2. Csiszér Zsuzsánna
3. Feleki Ildikó
4. Forgács Zsuzsánna
5. Frigur István
6. Gábor Lajos
7. Gergely Dénes Attila
8. Gyerkó Ernő
9. Kányádi Csaba
10. Kányádi Erzsébet
11. Ketesdi Erzsébet
12. László Erika
13. László Erzsébet
14. László Zoltán – Tibor
15. Major Irma
16. Major Zsolt
17. Pap Éva
18. Rafi Mihály
19. Sándor György
20. Szabó Erika Júlia
21. Szakács Ibolya
22. Szakács Levente
23. Szőcs Lídia – Szidónia
24. Tóth Levente
25. Zongor Kinga
26. Bencze Piroska*
27. Buzogány Attila*
28. Miklósi Zsolt*
29. Török Albert*
30. Vékás Zsolt*

1986–1987

1. Csomor Zoltán
2. Farkas Károly
3. Farkas Károly – Albert
4. Feleki Ildikó
5. Feleki Melinda
6. Feleki Zita
7. Feleki Zsófia
8. Gábor Mihály
9. György Ferenc
10. Kányádi Lehel
11. Kányádi Mária
12. Kecseti Otília
13. Lukács Csaba
14. Nagy Gábor
15. Orbán Tünde
16. Piroska Jenő
17. Simó Csaba
18. Szakács Csaba
19. Szakács Ildikó
20. Szakáli Ildikó
21. Szígyártó Erzsébet
22. Szőke Béla
23. Tóth Piroska
24. Tóth Vencel
25. Vass Attila
26. Bencze Sándor*
27. Nagy Levente*
28. Sándor István*
29. Vékás Judit*
30. Vónya Enikő*

1987–1988

1. Ambrus Zita
2. Csíki Szabolcs
3. Feleki Anna – Zsuzsánna
4. Feleki Ferenc
5. Frigur Mária
6. Gábor Lujza
7. Gergely Mária – Magdolna
8. Kányádi Ibolya
9. Kányádi Klára
10. Kecseti Zsigmond
11. Lackó Ágnes
12. Major Jakab Attila
13. Major Jutka
14. Major Levente
15. Pásztor Éva
16. Petre Attila
17. Piroska Pál
18. Samu Levente
19. Sándor Ágnes
20. Szakács László
21. Toró Csaba
22. Tóth Emőke
23. Tóth Márta
24. Zongor István
25. Miklósi Endre*
26. Nagy Julianna*

1988–1989

1. Feleki Gabriella
2. Feleki Juliánna
3. Frigur János
4. Gábor Éva
5. Gergely Irén
6. Kányádi Ilona
7. Kecseti Dániel
8. Kecseti Ibolya
9. Major Béla
10. Major Tünde Kornélia
11. Petre Imre
12. Piroska Ilona
13. Puja Hajnalka
14. Szakács István
15. Tóth Lenke
16. Vas Levente
17. Vultur Sebastian – Alexandru
18. Simó Levente*
19. Török Emma*

1989–1990

1. Ábrahám Ilona
2. Barabás Tibor
3. Csíki Dénes
4. Feleki Éva
5. Feleki Mária – Magdolna
6. Forgács Katalin
7. Frigur Ida
8. Gothárd Sándor
9. György István
10. László Éva – Tünde
11. Major Kinga – Magdolna
12. Nagy Ferenc
13. Samu Piroska
14. Szőcs Réka – Erzsébet
15. Szőke Attila
16. Szőke Timea

1990–1991

1. Bálint Gabriella
2. Feleki Emese
3. Feleki Zsigmond
4. Gábor Mária
5. Gergely Zsuzsánna
6. Kányádi Imola
7. Kányádi Zita
8. Kányádi Zoltán
9. Samu Ferenc
10. Szőcs Szabolcs
11. Szőke Szidónia
12. Varga Amália
13. Varga – Kányádi Jolán
14. Horváth Hajnal*

1991–1992

1. Csíki Enikő
2. Feleki Juliánna
3. Kecseti Alpár György
4. Ketesdi Árpád
5. Major Róbert László
6. Mátyás Erika
7. Pásztor Imre
8. Petre Csaba
9. Petre Ibolya
10. Samu Annamária
11. Samu Emőke
12. Szakács Attila
13. Szőcs Mária – Magdolna
14. Szőke Erzsébet
15. Vultur Adrian – Cătălin

1992–1993

1. Ambrus Imre
2. Csíki Ferenc
3. Csíki Melinda
4. Feleki Hajnal
5. Gábor Domokos
6. Gábor Katalin
7. Gábor Lujza
8. Gábor Mihály
9. Gergely Hajnal
10. Kányádi Attila
11. Kecseti Emese
12. Lázár András
13. Major Szilárd
14. Simó Attila
15. Szakács András
16. Szakács Árpád
17. Szőke Hajnal
18. Tóth Zsolt

1993–1994

1. Bálint Róbert
2. Barabás Levente
3. Béni Gyöngyi
4. Csíki László
5. Forgács Gábor
6. Forgács Mátyás
7. Frigur Erika
8. Kecseti Andrea – Mária
9. Major Barna – Krisztián
10. Papp Emőke
11. Piroska Zoltán
12. Rafi Gyula
13. Szakács Erzsébet
14. Szakács Zoltán
15. Tóth Mihály

1994–1995

1. Cseresznyés Ferenc
2. Csíki Mihály
3. Farkas Árpád – Zsolt
4. Feleki Ernő
5. Feleki Ilona
6. Frigur Anna
7. Kádár Emőke
8. Kecseti Kriszta
9. Major Szendike
10. Major Tibor
11. Nagy Zsolt
12. Szakács Áron
13. Szakács Domokos
14. Szőcs Hajnal
15. Sztojka Gabriella
16. Tóth Emese
17. Varga – Kányádi Béla

1995–1996

1. Feleki Sándor
2. Forgács Zoltán
3. Gábor Anna
4. Kecseti Andrei Csaba
5. Kecseti Bálint Béla
6. László Szilárd
7. Marosi Melánia
8. Pálhegyi Attila
9. Szőcs Noémi
10. Szőke Ildikó
11. Tóth Emília
12. Varga Adél

1996-1997

1. Feleki Ildikó
2. Feleki Izabella
3. Forgács András - Lóránt
4. Frigur Gábor
5. Kádár Attila
6. Lőrinczi Ildikó
7. Major Dávid
8. Szőke Zoltán
9. Tóth Sándor
10. Varga Károly
11. Moldován Róbert*

1997–1998

1. Albert Attila
2. Bálint Sándor
3. Benedekfi Norbert
4. Cseresznyés Szilárd
5. Farkas Edina
6. Feleki Barna
7. Feleki Erika
8. Forgács Lajos
9. Kányádi Rózália
10. Major Csaba
11. Marosi Erika
12. Mátyás Helga
13. Szígyártó Szabolcs
14. Szígyártó Szilvia – Erzsébet
15. Szőcs Tímea
16. Tóth Ildikó

1998–1999

1. Barabás Albert
2. Barabás Róbert
3. Bódi Matild
4. Csíki Rózália
5. Csíki Zoltán
6. Dömös Levente
7. Fülöp Enikő Beáta
8. Gyerkó Imola
9. László András
10. László Emma
11. László Erzsébet
12. László Irén
13. László Jolán
14. László Zoltán
15. Majlát Erzsébet
16. Pap Szidónia
17. Szőke Mária
18. Bíró Károly Tibor*
19. Bokor Andrea*
20. Bokor Zsolt*
21. Szabó Adél*
22. Kovács Zoltán*
23. Györfi Szabolcs*

1999–2000

1. Bódi Vandana
2. Csíki Zoltán Levente
3. Kányádi Dénes
4. Kecseti Mária
5. Kecseti Róbert
6. László Ferenc
7. László Zsuzsánna
8. Major Orsolya
9. Piczi Jolán
10. Piroska Raquel Arabella
11. Puja Nikolett
12. Roman Róbert Tas
13. Szakács Róbert
14. Barabás Zsolt*
15. Borcsa Judit*
16. Borcsa Lajos*
17. Deák Zsolt*
18. Esztojka Vilma*
19. Frigur Domokos*
20. Kocs Róbert*

2000–2001

1. Csíki Szidónia
2. Feleki Barna
3. Forgács Eliza
4. Frigur János
5. Kecseti László
6. Majlát Olga
7. Szakács Szabolcs
8. Tóth Attila Gábor
9. Tóth Norbert

2001–2002

1. Barabás Lujza
2. Barcsa Anna
3. Csíki Hilda
4. Forgács Ida
5. Frigur Zoltán
6. Gyerkó Ágota
7. Kányádi Ildikó Tünde
8. Kányádi István
9. László Izolda
10. László János
11. Majlát Domokos
12. Majlát Jenő
13. Pálhegyi Dénes
14. Ruja Viola
15. Szőcs Kinga
16. Nagy Norbert*
17. Kovács Andrea*
18. Frigur Anna*
19. Gergely Szilárd*
20. Kovács Szabina Zsuzsanna*
21. Majlát Mária*
22. Majlát Zsuzsánna*
23. Máté Pál Csaba*
24. Máthé Tamás*
25. Vékás Barna*
26. Majlát Domokos*
27. Majlát Zsuzsánna*

2002–2003

1. Bódi Erika
2. Csíki Hunor Levente
3. Forgács Róbert
4. László Rita Éva
5. Major Mária Brigitta
6. Nagy Rita Sarolta*
7. Pop Ferenc
8. Pop Szidónia
9. Szakács Anita Ráchel
10. Tóth Szilárd
11. Baczó Izabella
12. Fülöp Krisztin
13. Vékás Dániel*

2003–2004

1. Albert Szabolcs Dénes
2. Bódi Lajos
3. Feleki Krisztina
4. Fodor Árus Krisztián
5. Forgács Mária
6. Frigur Katalin
7. Frigur Lujza
8. Fülöp Krisztina
9. Imreh Réka
10. Kányádi György
11. Major Barbara Melánia
12. Molnár Berta
13. Orbán Szilvia
14. Pap Kálmán Csanád
15. Pásztor Kamilla
16. Szabó Emília
17. Szakács Zalán
18. Kiss Orsolya Bettina*
19. Kiss Sándor Szabolcs*
20. Máthé József Ádám*
21. Szabó András Zoltán*
22. Szakács Attila*
23. Nagy Zoárd*

2004–2005

1. Barabás Júlia
2. Barcsa Máté
3. Dömös Zita
4. Frigur Gábor
5. Frigur Judit
6. Frigur Lujza
7. Fülöp Attila
8. Gábor Piroska
9. Gyerkó Andrea
10. Kányádi Izabella
11. Kecseti Izabella
12. Kecseti Renáta
13. Ketesdi Ida Edina
14. László Kinga
15. László Mária
16. Majlát Róbert
17. Nagy Hunor
18. Szaniszló Hunor
19. Barcsa Jutka*
20. Forgács Róbert*
21. Frigur Anna*
22. Jankó Gábor*
23. Jankó Melinda*
24. Jankó Tünde*
25. Dakó Adorján Lénárd*
26. Gergely Csaba*
27. Gergely Botond*
28. Gergely Dániel*
29. Hajas András Csaba*
30. Miklósi Zoltán*
31. Rostás Jancsi*
32. Rostás Lujza*

2005–2006

1. Barabás Attila
2. Béni Anna
3. Béni Szilvia
4. Csíki Andrea
5. Forgács Eszter
6. Gábor Mihály
7. Gergely Enikő
8. Ketesdi Róbert
9. Keresztély Tímea
10. László Attila
11. László Imola
12. László Jutka
13. Lőrinczi Beáta
14. Major Miklós Krisztián
15. Péter Izabella
16. Rafi Mihály
17. Ruja Erzsébet
18. Szakács János
19. Sztojka Beatrix
20. Esztojka Mária*
21. Sándor Attila *

2006–2007

1. Barcsa Jolán
2. Feleki Szabolcs Ervin
3. Frigur Ida
4. Gábor Sziszi Amanda
5. Gergely Izabella
6. Kádár István
7. Kányádi Norbert
8. Kecseti Hajnal
9. Ketesdi Lajos Tihamér
10. Kinda Erika – Erzsébet
11. Nagy Zalán Dénes
12. Pásztor Ede
13. Puja Dávid
14. Rafi Mária
15. Szakács Anita
16. Ráduly Izabella*

2007–2008

1. Demeter Henrietta
2. Feleki Gábor Paul
3. Frigur Róbert
4. Gábor Katalin Szunita
5. Gábor Katalin
6. Kalányos Annamária
7. Kányádi Orsolya
8. Kecseti Botond
9. Kinda Izabella
10. László Hajnal
11. László Zsolt
12. Németh Gyula Raúl
13. Pásztor Tibor Csaba
14. Piroska László
15. Gál Rebeka - Zsuzsánna
16. Tánczos Tímea - Annamária*
17. Vonya Krisztina*
18. Kocs Alpár *
19. Kozma Loránd*
20. Miklósi Kamilla*
21. Varga Márta *
22. Kocs Hunor *
23. Frigur Liza*
24. Jankó Piroska*
25. Máté Juliánna*
26. Máté Enikő*
27. Rostás Ákos*

2008–2009

1. Csiszér Szilamér
2. Fülöp László
3. Forgács Hajnal
4. Gábor Diána
5. Gábor Domokos
6. Kányádi Kamilla Tamara
7. Kányádi Szabolcs
8. Kecseti Botond
9. Keresztély Zsófia
10. Kovács Bence
11. László Hajnal
12. László Levente
13. Molnár Dalma
14. Pap Krisztián
15. Rafi Katalin
16. Szabó József
17. Szaniszló Boglárka
18. Demeter Noémi*
19. Kiss Renáta *
20. Borók Barna Krisztián*
21. Fazakas Örs-Richárd*
22. Kakasi Andrea*
23. Kövecsi Attila*
24. Rácz Bence*
25. Telegdi Dávid*
26. Telegdi Elemér-Barna*
27. Varga Edina*

2009–2010

1. Ambrus János Norbert
2. Béni Tímea
3. Csíki Klaudia
4. Frigur Róbert
5. Gábor Domokos
6. László Zsolt
7. László Piri
8. Mátyás Róbert
9. Nagy Zsuzsánna
10. Pásztor Andrea
11. Piroska Jenő
12. Rácz Barna*
13. Ruja Erzsébet
14. Sándor Júlia
15. Szakács Norbert
16. Szakács Linda-Zsuzsánna
17. Bencze István-Jakab*
18. Csiki Szabolcs –Attila*
19. Gábor Laura*
20. Hajas Kriszta-Nóra*
21. Máthé Renáta *
22. Szakács Árpád*
23. Szakács Boglárka*
24. Vajda Levente Roland *
25. Varga Anita*
26. Vékás Efraim*
27. Vonya Ervin Krisztián *

2010–2011

1. Albert Ágnes-Rózália
2. Farkas Szabolcs
3. Forgács Zita
4. Frigur Katalin
5. Gábor Alex
6. Gábor Lajos
7. Gábor Rudolf-Marcos
8. Gergely Róbert
9. László Zoltán
10. Németh Blanka-Erika
11. Pásztor Edward
12. Simó Dalma-Laura
13. Székely Tamás
14. Pálhegyi Bernadett*

2011–2012

1. Barcsa Alex
2. Béni Zoltán
3. Feleki Bálint-Dániel
4. Feleki László-Zsolt
5. Gegely Attila
6. Gergely Hunor
7. Gábor Lujza
8. Kádár Szabolcs
9. Kiss Csilla
10. László Andrea
11. Puia Angella-Barbara
12. Sándor Botond
13. Szakács Márta-Izabella
14. Székely Kincső
15. Forgács Mária*
16. Frigur Mihály *
17. Bodi Hajnal*
18. Bodi Livia*
19. Forgács Mária*
20. Frigur Katalin*
21. Frigur Mihály*
22. László László*
23. Barta Zoltán*
24. Kalányos Júlia*
25. Bódi Magda*
26. Ruja Sándor*

2012–2013

1. Ágoston Kinga-Hajnal
2. Béni Attila
3. Gábor Diego
4. Gábor Éva-Luána
5. Kinda Krisztina-Tímea
6. László Samu
7. Pap Bernadett
8. Petre Krisztina
9. Szakács Botond
10. Szakács Ferenc-Tivadar
11. Szigyártó Zsanett-Andrea
12. Szőke Bence
13. Bencze Márk-Ferenc*
14. Csiki Piroska*
15. Csomor Annamária*
16. Fülöp Szabolcs*
17. Gábor Róbert*
18. Hegyi Ádám-Levente*
19. Lőrincz Kincső*
20. Lőrincz Réka*
21. Majlát Domokos*
22. Majlát Lujza*
23. Molnos Ágnes*
24. Ruja Matild*
25. Sükösd Botond Szilamér*
26. Szécsi Barbara*
27. Török Krisztián*
28. Vékás Helga*

2013–2014

1. Esztojka Eduárd-Ákos
2. Gábor Mária
3. Gergely Andrea-Anita
4. Lőrinczi Károly-Attila
5. Majlát Blanka
6. Rafi Marcus
7. Sztojka Vivien
8. Zongor Botond
9. Barabás József
10. Barabás Zsolt
11. Barcsa Gábor
12. László Géza
13. László Zita
14. Barabás Ildikó
15. Andorka Bencze-Attila*
16. Bódi Ádám*
17. Dénes Zalán-József*
18. László Zita*
19. Máté Dalma*
20. Ruja Norbert*
21. Szász Henrietta*
22. Vékás Edina*

2014–2015

1. Albert Boglárka
2. Csiszér Csenge-Adrienn
3. Feleki Kristóf
4. Fülöp Barnabás
5. Kecseti Tamás
6. Ketesdi Albert-Richárd
7. László Vandana
8. László Zita
9. Pásztor Ádám-Gellért
10. Rosca Kamilla
11. Simionca Teodor Mircea
12. Szokács Krisztina
13. Bencze Tamás-András*
14. Barabás Tímea*
15. Béni Csilla*
16. Bódi Csilla*
17. Bocskor Előd*
18. Bódi Erika*
19. Dán Valentina*
20. László Berta*
21. Majlát Lajos*
22. Rezi Tamás*

2015–2016

1. Béni Levente
2. Bodi Piroska
3. Demeter Emília
4. Farkas Anita
5. Farkas István
6. Gábor János-Martin
7. Kádár Klaudia
8. László Zita
9. László Krisztina
10. László Krisztián
11. László Tibor
12. László Timea
13. Lukács Nóra
14. Szakács Beáta
15. Béni Levente
16. Bodi Piroska
17. Rafi Gyula Diego
18. Ruja Imola
19. Ruja Norbert
20. Bodi Lajos*
21. Bodi Mátyás*
22. Esztojka István*
23. Forgács Mária*
24. Frigur Anna*
25. Rostás Domokos
26. Máté Róbert Patrick*
27. Demeter Örs-Lehel*
28. Szappanyos Éva*
29. Török Barbara*
30. Vékás Ágota*

2016–2017

1. Barabás Botond
2. Barabás Zita
3. Barcsa Anita
4. Béni Enikő
5. Bódi Ferenc
6. Farkas Hunor
7. Farkas Tamás
8. Forgács Katalin
9. Frigur Mihály
10. Gergely Dávid
11. Kecseti Ernő
12. László Jolán
13. Lázár Zselyke
14. Major Bálint
15. Nagy Máté
16. Sándor György
17. Simó Tamás
18. Sipos Vivien
19. Bencze Sándor*
20. Bocskor Sarolta*
21. Bodi Tímea*
22. Forgács Gábor*
23. Majlát Mátyás*
24. Szakács Boróka*
25. Szappanyos Lehel Kristóf*
26. Vékás Balázs*
27. Jankó Katalin*

2016–2017 – Előkészítő osztály

1. Ágoston Tibor
2. Bódi Renáta
3. Feleki Nóra
4. Forgács Szoleda
5. Gábor Mónika-Blanka
6. László Blanka-Leila
7. László Csaba
8. László Erika
9. László Mária
10. Piroska Szidónia
11. Ruja Dalma
12. Szabó Botond
13. Szakács Renáta- Andrea
14. Bodi Krisztina*
15. Forgács Lajos*
16. Forgács Mária*
17. Frigur Gábor*

Köszönetnyilvánítás

Az emlékkönyv szerkesztői és szerzői köszönetet mondanak mindazoknak, akik a kötet létrejöttét segítették, előkészítésében részt vállaltak: régi fotókat kerestek elő, visszaemlékezéseket írtak, adatokat szolgáltattak. Külön köszönet azoknak a diákoknak, akik a régi fényképek összegyűjtésében segítkezdtek.

Tartalomjegyzék

Kányádi Sándor: Öreg iskola ünnepére 3

Gyerkó Levente köszöntője 4

Bálint Hajnal köszöntője 7

FEJEZETEK A GALAMBFALVI OKTATÁS TÖRTÉNETÉBŐL ... 9

450 év üzenete 11

„Paal diják"-tól a mai iskoláig 20

A Nagygalambfalvi Iskola fennállásának 450. évfordulója alkalmából 27

„Mert az iskolára olyan nagy szükség van…" 35

Fél évezredes oktatás Nagygalambfalván 41

„Megvan-e még az iskola?" 44

„Óvoda, óvoda, ki a csuda jároda?..." 52

A Kisgalambfalvi Vékás Domokos Elemi Iskola története 60

Lombhullástól hársnyílásig 75

HAGYOMÁNYŐRZÉS ... 87

Tánc 89

Néprajzi értékeink megőrzése 91

Te meg babám, szedjed a rózsás kötényedbe! 94

Hagyományőrzés gyermekként, pedagógusként 98

Járd ki lábam, járd ki most, nem parancsol senki most! 102

Amint atyák fújják, a fiaik úgy ropják 104

MÚLTIDÉZŐ ... 107

NEMZEDÉKEK GALÉRIÁJA ... 159

„Oskolamesterek" és pedagógusok 161

AZ ISKOLA I. OSZTÁLYÁBA BEÍRATKOZOTT TANULÓK NÉVSORA 1946–2016 ... 168

Köszönetnyilvánítás 240

1566-2016
memento
450